

GOVERNMENT OF INDIA

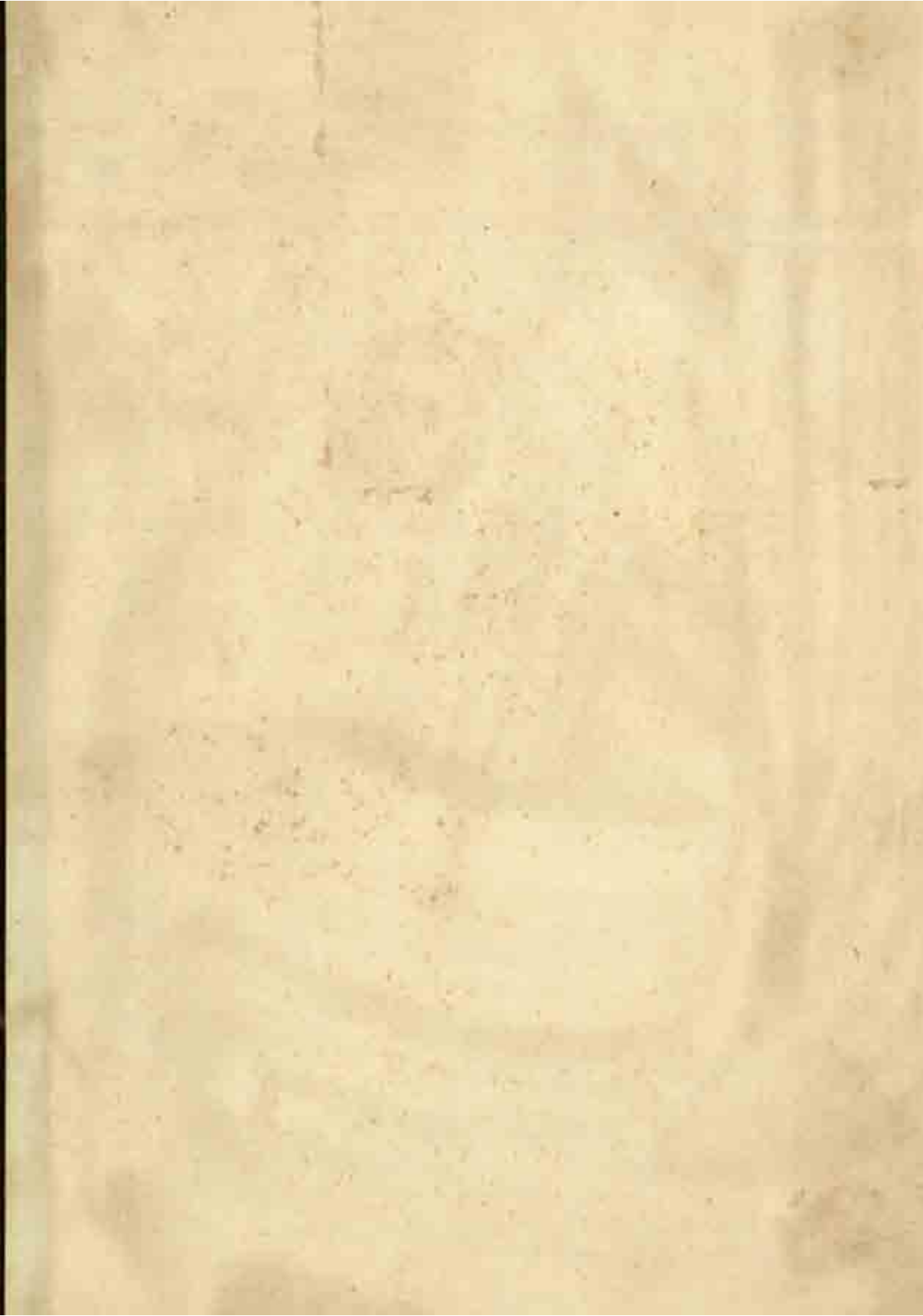
DEPARTMENT OF ARCHAEOLOGY

CENTRAL ARCHÆOLOGICAL
LIBRARY

CALL NO. 891.05/J.S.S.
ACC. NO. 26083

D.G.A. 79.

GIPN—S4—2D. G Arch. N. D. 57.—25-4-58—1,00,000.

Errata to Vol. XXIII, part 3.

HISTORY OF WAT SAKET.

- p. 125, line 29, *read*: , Kurz.
- p. 125, line 34, *read*: (5) Bodhārāma. Later called Jetuvana.
- p. 126, line 29, *read*: "branches".
- p. 126, line 29, *read*: limes *for* berries.
- p. 127, line 8, *read*: title *for* little.
- p. 127, line 19, *after* patriarchs, *add*: since 1793.
- p. 128, lines 7 & 8, *delete*: (the residence of the Supreme Patriarch since 1793).
- p. 128, line 31, *read*: Anurādhapura.
- p. 129, lines 5, 7 & 18, the word *kutis* should be read *kuṭi* throughout.
- p. 129, line 7, *read*: south *for* north.
- p. 129, line 27, *read*: taddhasīmā.
- p. 130, line 32, *read*: Cāstā.
- p. 131, line 16, *after* the structure, *read*: covered a square area, measuring 100 metres on each side *and delete the end of the line.*
- p. 131, line 22, *read*: metres *for* months.
- p. 131, line 29, *after* the king, *add*: and where, *and delete there at the end of the line.*

VOL. XXIV., PT. 1.

OCTOBER 1930.

THE
JOURNAL
OF THE
SIAM SOCIETY

(JSS)

26083

891.05
J.S.S.

BANGKOK

MCMXXX

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY, NEW DELHI.

Acc. No. .... 26083 .....

Date..... 26-2-57 .....

Call No. .... 891.05 / J.S.S. ....

Wat Mahādhātu
Interior of the Maṇḍapa.

HISTORY OF WAT MAHĀDHĀTU

BY

R. LINGAT.

The monastery which is now called Wat Mahādhātu⁽¹⁾ or the Monastery of the Great Relic was founded at the beginning of the first reign by Mahāsurasimhanāda, the Siamese second king. The founder was the younger brother of the first king and had shared his fortunes since the days of Ayuthia. In good time they had rallied to the cause of Phya Tak and had distinguished themselves against both internal and external foes, so that royal favours had been showered upon them. It was the understanding between these two brothers which enabled the troubled situation at the end of the reign of Phya Tak to be solved so easily. Thus it was that when the new king came to the throne in 1782, he invited his brother to share the highest rank with him, as second king. It was a purely honorary title which could not but fail to satisfy the ambition of the younger prince: he never ceased to aspire to the succession and at one time was even in open rebellion against his brother.

The second king caused a luxurious palace to be built for himself on the left bank of the Menam and, in accordance with the tradition, in front⁽²⁾ of the palace which the first king was then having built, and upstream from it. Between the two palaces and facing the river was an ancient monastery called Wat Sālāk or "the Sculptured Monastery", behind which stretched a vague expanse of land later to be made the site for the cremation of royalty. To judge from the remains of the older buildings which lie in the north-west portion of the modern monastery, it was already

---

1. My chief source is a monograph by H. R. H. Prince Damrong Raxanaphab published in B. E. 2461 under the title มหาธาตุวัดราชบูรณะ.

2. The palace of the second king, at Ayuthia, stood in front of the first king's palace; thence the name by which it was commonly called: หน้า (Fāng Nā), or the *Front palace*.

of some importance before the foundation of Bangkok. But the outlay of the monastery was much disturbed by the planning of the new capital. The city wall split the monastery into two parts and at the same time cut it off from the river, so that the principal buildings now stood in a rather eccentric position. The second king determined to rebuild the whole monastery and make of it an edifice worthy of the site on which stood also the two royal palaces. The work of reconstruction was begun in 1783 and proceeded side-by-side with the construction of the second king's own palace. The new monastery faced away from the river. The religious buildings were erected on a piece of land lying on the edge of the site for royal cremations, which had been granted in exchange for that taken up by the building of the city wall. The monks' quarters were laid at the back on the old site of Wat Salāk. This original plan has never been altered nor has that of the three great religious edifices in the monastery: Maṇḍapa, Bōt and Vihāra.

The Maṇḍapa is, by virtue of its position in front of the two other edifices, to be considered the most important. In the annals of the kingdom it is related that the second king planned to build in his palace grounds a pavilion set in a miniature lake, like that in the royal palace at Ayuthia. The requisite material had been collected and work begun, when two criminals who had made their way into the palace grounds were surprised by the guard and in the ensuing chase one of the prince's followers was killed on the very site intended for the new pavilion. The second king, who had only by a lucky chance escaped the conspiracy, now reflected how the second kings of Ayuthia had in their palace grounds no pavilion such as he was proposing to build. He saw in the event which had just occurred a warning that his plan was inopportune and accordingly gave it up. He decided instead to use the material at his disposal in building a Maṇḍapa in the grounds of the new Wat Salāk. For this structure a Maṇḍapa in Wat Cī Sarvajña,¹⁾ the royal chapel at

1. Written by the Siamese สิริสรณญาณ (Si Sāra:phān). Sarvajña, "the Omniscient", is a name of the Buddha.

Ayuthia, was apparently taken as a model. It had a pointed, cone-shaped roof and contained a gilded *chedi* similar to the one in the Maṇḍapa of Wat Ūri Sarvajña. In view of the fact that this latter Maṇḍapa was designed to hold the ashes of the kings of Ayuthia and members of the royal family, one may presume that it was the intention of the second king that the Maṇḍapa of the new Wat Sālāk and its *chedi* should serve a similar purpose.

Behind the Maṇḍapa, the Bōt and the Vihāra were raised side-by-side. These two structures are nowadays of different dimensions, the Bōt being rather larger than the Vihāra, and as their axes are at a like distance from the Maṇḍapa, there is a slight lack of symmetry in relation to the Maṇḍapa. This lack of symmetry was probably caused by further alterations to which I shall refer later.

A *prang* and a pair of *chedi* were set up north of the Vihāra and south of the Bōt. In addition, two more *prang*, which have now disappeared, were placed behind the Vihāra. The whole group of buildings was surrounded by a covered cloister containing a row of Buddhas in a sitting position.

The belfry and the library were built facing one another outside the cloister and behind the Bōt. During the third reign, both these buildings were moved and placed in their present positions; the belfry is now slightly to the north of its original site, while the library is within the *kuṭi* at the corner of the Saṅgharāja's residence.

The *Kaṇbārien*, or hall of preaching, was set in the position which it occupies to-day. The monks' quarters were all built of wood except three buildings for the abbot's use.

A wall of brick ran around the whole monastery, containing seven doors, of which the most important was that which opened on to the site of royal cremations and bore a roof in the form of a *prang*.

On the completion of the work of reconstruction, the second king bestowed upon the monastery, which was now so completely changed, the name of Wat Nibbānārāma, the monastery of Nirvāṇa. It was a name unknown in the nomenclature of Ayuthia and of

Sakbōthai and was probably chosen in reference to the Maṇḍapa, which was plainly in the eyes of its founder the most important point in the monastery. ⁽¹⁾

Some few years after its completion, the Monastery of Nirvāṇa was the scene of an event memorable in the history of Buddhism in Siam—the meeting of the “Ninth Council”. When Ayuthia was captured by the Burmese in 1767, the manuscripts stored in the monastic libraries disappeared during the fire and pillage which took place. When the country was at peace again, it was one of the first tasks of Phya Tak to form a new collection of the canonical texts. He therefore caused a search to be made in the provinces and even in Cambodia for the best copies of the Tripiṭaka in existence and these were assembled in the capital. Phya Tak was driven from the throne before anything had been done with this material, but his successor hastened to follow up the scheme. From the very beginning of his reign, King Phra: Phuttha: Jōt Fa had copies made of the documents which had been collected and distributed them to the royal monasteries. These copies were very imperfect, being full of omissions and errors which made the teaching of the Law a difficult matter. The king and the second king therefore summoned in the hall of the palace an assembly of a hundred high dignitaries of the Saṅgha and doctors of theology. When all had agreed that a revision of the existing manuscripts was imperative, the assembly was asked to appoint a *saṅgāyana* or “Council” to “recite” the sacred texts—that is, to restore them in their original form. The hundred religious men proceeded immediately to Wat Bang Va Jai (now called Wat Ra:khāng on the right bank of the river), the residence of the Saṅgharāja, and there chose 218 monks and 32 royal “pandits” to constitute that important council.

1. In a pamphlet written after the demise of the second king, and published by King Chulalongkorn in appendix to the พระราชพงศาวดาร, the word ฌาน, *nibbāna*, is used as referring to the death of the second king. Then, the name given to the monastery may be an indication of the wish of its founder to have his ashes kept in the Maṇḍapa.

which is considered by the Siamese to be the ninth assembled since the death of the Buddha.

Wat Nibbānārāma was chosen as the meeting-place of the Council, by reason of its position between the palaces of the first and the second kings, under whose equal patronage the work was to be carried on. The monastery was at this time renamed Wat Phra: Cī Sarvajña, doubtless because of the similarity of its Maṇḍapa to that of the famous chapel at Ayuthia.

On the 12th November 1788, in the middle of the last month of the rainy season, the two kings proceeded in state to the Bôt of Wat Cī Sarvajña, where the 250 members of the Council were assembled. Phra: Vimala Dhamma, the abbot of Wat Phô, one of the leaders in the Council and later the author of a history of the nine councils in Pali, read a "supplication" to the gods who had heard the actual words of the Buddha. It was a prayer that the gods would assist the members of the Council in recalling the sacred texts and protect them against the evil powers which would try to confuse their thoughts. The assembly then divided itself into four groups and each group was allotted a portion of the Sacred Scriptures. The first, which had as its president the Saṅgharāja, Sī, was given the task of revising the Suttantapiṭaka and held its meetings in the Bôt. The second group, with Phra: Vanaratana, Sūkh, the abbot of Wat Cī Sarvajña, as its president, dealt with the Vinayapiṭaka and met in the Vihāra. The third, which met in the Maṇḍapa with Phra: Vimala Dhamma as president, was charged with the production of the true text of the Saddāvisesana. The fourth and last group occupied the hall of prayer and was concerned with the Paramatthapiṭaka: its president was Phra: Buddhācārya, Pao, the abbot of Wat Indārāma, who was later joined by Phra: Dhamma Trailoka, Xūn, of Wat Hamsa. The latter had been Saṅgharāja under Phya Tāk and was still under the shadow of the punishment inflicted on him, but by the intervention of his successor he was able to obtain the royal pardon so that he might take part in the work of the Council.

Throughout the period when the Council was sitting, the king and the second king went every day, morning and evening, to the

monastery. In the morning, they distributed food to the monks in the Council, who gathered together in the long gallery to receive the daily offering. In the evening, at the time of prayer, the two kings came again to present candles and liquid refreshment. The royal princes and the officials of the three palaces⁽¹⁾ were also charged with the careful maintenance of the Council.

The revision of the Tripiṭaka lasted for five months. The revised collection was made up of 288 manuscripts in not less than 3,568 bundles of palm-leaf. The king had made a copy of this "Council Edition" or "Edition of the Old Masters" as it is more usually called nowadays, which was six times corrected by the original. It consisted of 354 texts, forming 3,686 bundles of palm-leaf. The edges of the leaves in each bundle, as well as the surface of the outer leaves, were covered with gold, so that each bundle looked like a bar of gold. This was the "Grand Gift Edition", each volume of which was wrapped in gold brocade and bound together with many coloured silks.

The king distributed gifts among the members of the Council, yellow robes to the monks and garments to the laity. Then, in accordance with the ritual of religious offering, he sprinkled on the hands of the Buddha consecrated water from a golden ewer, while vowing that he would see the benefit of his good work extended throughout the world. When this ceremony was finished, the Tripiṭaka manuscripts were carried in royal litters in procession to Wat Phra:Kēo, where they narrowly escaped destruction in the fire which broke out on the very day they were deposited.

The Saṅgharāja Si died in 1794. The king chose as his successor the abbot of Wat Cī Sarvajña, Sūkh (Sukha), who bore the title of Phra: Vanaratana and had been president of that group of the Ninth Council in charge of the revision of the Vinaya. At the time of his nomination he was about sixty years of age and was to be head of the Church for a further twenty-three years. The

1. There was at that time a third king, whose palace was on the right bank of the river. He was a nephew of the first and the second kings.

king in nominating the new Saṅgharāja had decided that he should remain at Wat Cī Sarvajña, which was better placed to be the residence of the patriarch than Wat Raikhang. From now on Wat Cī Sarvajña held the first position among the royal monasteries.

The following year the second king made a decision to retreat for a short time under the yellow robe, in fulfilment of a vow made during illness. Before taking leave of the king, according to the custom, he obtained pardon for 32 condemned prisoners in the gaols, with the purpose that they should enter the priesthood with him and so increase the merit of his action. He was ordained in the Bôt of Wat Cī Sarvajña on 1st July, 1795, before an assembly of 44 monks, into which he was introduced by the patriarch, his *upajjhāya*. He relinquished the yellow robe within a week.

A few years later the second king was to see the monastery which he had just founded almost completely destroyed. On the night of the 2nd April, 1802, some monks and novices were amusing themselves by letting off fireworks in the courtyard of the Wat. A rocket fell on the roof of the Maṇḍapa, where some pigeons had been building their nests, and set fire to it. The fire spread quickly to the two adjacent structures, the Bôt and the Vihāra. The first and second kings hurried to the scene of the calamity and assisted their followers in the work of checking the outbreak. The gallery alone was saved, the Maṇḍapa, the Bôt and the Vihāra being entirely destroyed. The second king sought out the culprit and decreed that he be unfrocked and executed the following day. The Saṅgharāja was successful, however, in obtaining pardon for him.

The second king proceeded without delay to the work of reconstruction. In order to prevent a repetition of the disaster which had just occurred, the Maṇḍapa now assumed its present form, that of a simple building square in layout, with a door on each side, and covered in by an ordinary roof. Inside is a second chamber almost completely open on all four sides, in the centre of which stands a Maṇḍapa 20 metres in height. It is constructed of four pillars of masenry covered with small pieces of glass, and stands on a stone base overlaid with marble slabs; its roof is shaped like a pyramid with decorated edges. Inside the Maṇḍapa is a gilded

chedi like that which originally stood there. In the cloister between the inner chamber of the Maṇḍapa and the outer wall are placed statues of the Buddha of various sizes, some seated and others in a standing position. These statues, as well as those placed in the gallery and the Vihāra, may have been selected from those which the first king had collected when Wat Phô was built.

It is probable that before the fire, the Bôt and the Vihāra were of the same size and placed at an equal distance from the axis of the Maṇḍapa. The sacred area, as marked out by the *simā*, must have been slightly larger than that covered by the Bôt and the vacant space most probably formed a gallery running round the building, such as may be seen in many Siamese monasteries. The Vihāra was reconstructed exactly as before, but the walls of the Bôt were extended to the very limit of the sacred area. The size of the Bôt was thus increased by the whole width of the original gallery, but the result was a displeasing lack of symmetry in the arrangement of the three edifices. Besides, as the structure of the new Bôt covered the whole of the consecrated site, the *simā* had to be encased in the actual wall of the Bôt. They are represented in stucco in bas-relief, four outside at the corners of the building and four inside in the centre of each wall: in the former Garuḍa is represented alone, in the latter ridden by Indra. This method of placing the *simā* is very unusual in Siam; in Bangkok it is to be found in only one other place, Wat Janasaṅgrāma, which is likewise the work of Mahāsurasimhanāda, the second king. The Bôt was constructed almost in the way it appears to-day. It is a large building twenty metres wide by fifty long, with many windows framed in stucco relief and four side-doors. A kind of second enclosure is formed inside by two rows of large masonry pillars, and in this enclosure is a big statue of the Buddha in the attitude known as that of the victory over Māra (*Māravijaya*), made of bricks and mortar, with a covering of plaster, and gilded. This statue is surrounded by statues of eight disciples kneeling with joined hands. The ceiling is painted red with gilt stars, while the shutters of the doors and windows bear the usual guardian figures. There were originally paintings on the walls and on the pillars, but these were not restored during the

Wat Mahādhātu
South-eastern corner of the Bôt showing
the *sīmā* built in the wall.

recent renovations, and nowadays the interior is plainly white-washed. Besides the usual furniture found in religious buildings in Siam, there is on either side of the altar a painted wooden elephant and a painted wooden horse, which are said to have been used by the second king as a depository for his offerings to the monks when they made their morning visit to the palace.

The second king was not allowed the pleasure of seeing his work fully restored. For several years past he had been suffering from a cancer, and during 1803 the disease became acute, so that he felt his time was near. Not long before his death he had himself carried round the palace in a litter, so that he might see for the last time the buildings which he was about to leave. It is said that during this round, he cried out: "It is I, with the help of my own men, who have made these buildings: if ever they should fall into the hands of those who are not my children, may the demons and the gods deprive the possessors of all good fortune." The second king also had himself carried to Wat Cī Sarvajña to make a last offering to the Buddha. When he had arrived before the great statue in the Bôt, he asked for his sword that he might present it as a gift to the Buddha, but when it had been brought to him, he instantly turned it against himself. His eldest son, who was with him, tore the sword from his hands, whereupon the prince in a fury threw himself on the ground and cursed those who had thus prevented him from making of himself a sacrifice to the Buddha. In this violent passion, he had to be borne back to the palace. Later he again uttered curses on those who should deprive his children of their inheritance by taking possession of the palaces and other property which he was leaving. Thus when he died on the 3rd November, 1803, the feelings of his party were much excited. His two sons even went so far as to form a plot with several high officials against the life of the king. They were denounced and put to death with their fellow conspirators. The king even thought of refusing to their father the funeral ceremony due to his rank. The crown of the second king fell to one of the sons of the first king. But the curses uttered by the dead prince were still feared. The new second king did not take up residence in the

palace built by his predecessor, nor for a long time did anyone dare to touch the monasteries which his predecessor had founded. It was thought better to let them fall into ruin than to allow some appropriation which would enrage the spirit of the founder.

Two months after the death of the second king, the monastery underwent a third change of name. As a pretext for this further change, the king pointed out that the examination for the doctorate of theology was being held for the first time in Wat Çri Sarvajña. But one may be justified in supposing that by this action the king meant to show that he refused to allow to the Maṇḍapa that significance of which its founder had thought. Besides this, it was possible that there might be some confusion between the name of Wat Çri Sarvajña and that of the new royal chapel, Wat Phra : Kōo, which was called by many by the name of the former royal chapel at Ayuthia. The monastery was now named Wat Çri Ratanamahādhātu, the Monastery of the Great Relic, the name which it still bears at the present time. All the ancient capitals had had a monastery with this name and it was a name all the more suited to Wat Çri Sarvajña in that the Wat Mahādhātu at Ayuthia had been the residence of the patriarchs.

The first king died on the 7th September, 1809. The second king, who had been appointed several years before, now came to the throne and chose one of his brothers, Prince Senānurakṣa, to be second king. In the following year this prince was sent out against the Burmese who had seized Xāmphōn and Thālang. During the campaign he had a serious attack of malaria and he vowed that, if he recovered, he would take the yellow robe. Accordingly, when victory was complete, he returned to Bangkok and entered the monastery of the Great Relic, where he remained for a week in the yellow robe.

On the 22nd May 1816, the Saṅgharāja, Sākh, abbot of Wat Mahādhātu, died. The king chose as his successor the abbot of Wat Rājapurāṇa, Mī, who bore the title of Sōmdēt Phra : Vanaratana. He was taken in procession to Wat Mahādhātu in March, 1817, after the cremation of his predecessor. The new Saṅgharāja, who was

born on 15th July, 1750, had been made a doctor either at the end of the Ayuthia period or at the very beginning of the Bangkok period. Shortly after his nomination there was a great scandal in the Church. Three high dignitaries, amongst whom was the Phra: Buddhaghosācārya of Wat Mahādhātu, were charged with violating their vows of chastity in a particularly flagrant manner, inasmuch as they were well known to have several children. They were brought up before a special court composed of a brother and a son of the king, were found guilty, unfrocked and imprisoned. The king was alarmed as to conditions in the Buddhist community and called upon the new Saṅgharāja to write, in collaboration with the abbot of Wat Sa: kêt, Āt, a work which should recall the monks to the observance of their vows. This work was the *Ovādānusāsani* which was ordered to be studied in all monasteries. During his short period of office as Saṅgharāja, the new abbot revived the great festival of Visākha, the anniversary at one and the same time of the birth of Buddha, of his illumination beneath the Bhodhi tree and of his entry into Nirvāṇa. That important ceremony had long ceased to be observed, in fact even before the fall of Ayuthia. The new Saṅgharāja had it re-established in the list of royal ceremonies and arranged the details of its celebration. It was held for the first time in 1817 and has continued since that time to be held every year in the middle of the sixth month (May).

The new patriarch had already taken an important part in the work of the church previous to his nomination. In 1814 he had been given the task of selecting the members of the religious mission which the king planned to send to Ceylon to investigate the state of the faith in the Mother-Island, which had but recently passed into English hands, and to renew the traditional relations which had been interrupted since the fall of Ayuthia. The mission was composed of four monks from Wat Mahādhātu and four from Wat Rājapūraṇa and it set out from Bangkok at the end of 1814, after receiving from the king gifts destined for the principal shrines in Ceylon and for the high dignitaries of the Cinghalese Church. After being shipwrecked and having to wait almost a year at Nakhon Si Thammarāt (Liger),

the mission finally embarked in a boat carrying elephants to a port on the coast of Bengal somewhere north of Madras.

When they arrived in India, the eight Siamese monks set out on foot with a native guide and carrying with them the royal gifts, and after 76 days on the road they reached the port at which they were to take boat to Ceylon. They reached Amurādhapura at last in July, 1816. They were very well received both by the monks and the people of Ceylon and also by the English officials, who were trying to win the confidence of their new subjects. The mission remained for some time in Kandy in that same monastery whither had come the Siamese *thera* Upāli sixty years before to reform, at the request of the king of Ceylon, the Cinghalese Church and to found that Siamese sect which is still at the present time the most important in the Island. The mission visited the principal centres of pilgrimage, in particular the foot-print of the Buddha on the top of Adam's Peak and the shrine of the Buddha's tooth, where the English government allowed the doors to be opened so that the mission might pay its devotions to the famous relic.

After spending a year in the Island, the mission set sail from Colombo carrying with it, among other presents from the religious community of Ceylon, six cuttings from the Bodhi tree of Amurādhapura, which is known to be itself an offshoot of the Mahābodhi of Buddhagayā. The mission arrived in July, 1818. Three of the six cuttings of the Bodhi tree were allotted to monasteries within the capital. Wat Mahādhātū, as the residence of the Saṅgharāja, received one, which was set in the north-east corner of the monastery, where it has now grown into a fine tree.

In the meantime the Monastery of the Great Relic had given shelter to a young monk who was afterwards to take a notable part in the history of the Buddhist faith in Siam, before becoming one of the greatest kings of Siam in recent times. In 1817, the eldest son of the first queen was fourteen years of age. By his birth he was the first in rank of the king's sons and the king had just conferred on him with elaborate ceremony the title of Prince Mongkut. Towards the close of the Ayutthia period, Siam had adopted the

custom that all younger members of noble families who were intended for positions of public service, and in particular the members of the royal family, should serve in the priesthood for two periods, the first as a novice at the age of fourteen years, and the second as a monk at the age of twenty-one. As soon as circumstances allowed, this custom was adopted in Bangkok and it has continued to be observed down to the present day. The young prince was accordingly escorted in procession on the 24th May, 1817, to the royal chapel and ordained *samānera* (novice). After the ceremony he took up his residence in the Monastery of the Great Relic, in a private pavilion set on the spot where the Bodhi tree brought from Ceylon was soon afterwards to be planted. The prince remained for seven months in the monastery, learning the elements of the Pali language and making himself acquainted with religious practices. During this period he followed the usual custom by preaching before the king and members of the royal family a chapter of the Mahājāti, or story of Vessantara, the last incarnation of the future Buddha.

On 11th September, 1819, the Saṅgharāja, Mi, died at the age of seventy. His ashes, together with those of his predecessor, the Saṅgharāja, Sūkh, were afterwards deposited in the two *prang* within the cloister, which stand on either side of the Maṇḍapa and were apparently erected at this time. The king appointed as head of the Monastery of the Great Relic the abbot of Wat Sackēt, Sōmdēt Phra:Vannaratana, Āt (he who had collaborated with the late Saṅgharāja in the compilation of the *Oraḍanussāsaṇ*); he was at this time 62 years of age. The transfer was but a preliminary to his nomination to the supreme dignity. While awaiting consecration, the new abbot took up residence in the monastery in February, 1820. His consecration was delayed by an epidemic of cholera which broke out three months later, and was one of the worst epidemics recorded in the annals of Siam. Corpses which there was no time to burn were heaped up in the monastery "like stacks of timber" or else left to float about in the river and the canals. The people fled in a panic from the capital: the monks deserted the monasteries and the whole machinery of government was at a standstill. The king even released the royal guard from their duties

at the palace. There were great ceremonies of propitiation: the Emerald Buddha and the precious relics kept in the monasteries were taken out in procession through the streets and on the canals of the city, attended by high dignitaries of the Church who scattered consecrated sand and water. The king and the members of the royal family maintained a rigorous fast. The slaughter of animals was completely forbidden and the king caused all supplies of fish, bipeds and quadrupeds offered for sale to be bought up in order that they might be liberated. All criminals, except the Burmese prisoners of war, were released from prison. The scourge abated at last after taking 30,000 victims within a few months. The consecration of the new Saṅgharāja was about to take place when, in October, he was charged with having shown a doubtful affection for one of his young disciples. There were good grounds for the charge, but not sufficient to entail his expulsion from the Buddhist community. The Saṅgharāja to be was relegated to the bottom of the hierarchy and made an exile from all the royal monasteries. He ended his days in obscurity in one of the minor monasteries of the capital.

The king now chose to fill the vacant office of Saṅgharāja an old man of 88 years, the abbot of Wat Rājasiddha, Sākhī (Sukha), who bore the title of Sōndēt Phra: Nāpasamvara and was famous for his piety. He was born at Ayuthia on the 14th January, 1734. Before the fall of the old capital, his ascetic habits had already earned for him a great reputation of holiness. He lived in a monastery far removed from the city and had reached such a stage of abstraction from worldly things that the wild animals of the jungle trusted him, and even the jungle-fowl, which are considered to be the most timid of wild creatures in Siam, would allow him to approach them, just as though they were ordinary farmyard birds. For this reason, he was known throughout the country as "the abbot of the jungle-fowl." After the foundation of Bangkok, the king had called upon him to become head of Wat Rājasiddha, on the right bank of the river, and conferred on him the title of Phra: Nāpasamvarathera, leader of the group of the *araññacārī*, "forest monks", who lived in seclusion and preferred the life of an ascetic to the

Statue of Sômdēt Phra: Nāpasamvara (Sūkh)
in Wat Mahādhātu.

study of the sacred writings. Under this title, he was the preceptor, either as *upajjhāya* or as *kammavācācārya*, of practically all the members of the royal family at the time of their entry into the priesthood, and in particular of the three next kings of Siam. He was raised to the rank of *Sōmdēt* in the second reign, and at the official functions he came by virtue of his age and of his seniority before the Saṅgharāja himself. After the death of the two patriarchs Sūkh and Mi and the degradation of Sōmdēt Phra Vanaratana Āt, Sōmdēt Phra Nāṇasamvara was the only eminent dignitary of the Saṅgha remaining. The king, who wished to bestow upon him some token of his respect, urged him to accept the supreme office in spite of his age and the fact that the head of the Church should not be chosen from among those monks who were specially devoted to meditation. The holy man was borne to the Monastery of the Great Relic with due ceremony on the 4th November, 1820, and a month later he was consecrated Saṅgharāja. The king had built for him two pavilions which are still standing, between which was a smaller building containing a room for prayers: this has now disappeared.

The career of the new Saṅgharāja was very short, for he died on the 4th September, 1822, at the age of ninety. His body was placed in a great gilded urn, an honour reserved for the king and princes of high rank, and was cremated during the following May, on the site for royal cremations. In 1844, King Phra Nāṅ Klāo had cast a statue of the famous patriarch who had been his preceptor. This statue was at first set up in Wat Phra Kēo, but in 1852 it was taken to the Vihāra of the Monastery of the Great Relic, where it still remains, forgotten amidst the book-cases stored in that "annex" of the National Library. The statue stands on a gilded wooden pedestal carved with the figures of jungle-fowl, an allusion to the name which the recluse of Ayuthia retained to the day of his death. There is another statue of this same patriarch at Wat Rājasiddha, where it is believed that his ashes are deposited; even at the present day, the king does not fail to pay his devotions to this statue, when he goes there to present to the monks the annual gifts of clothing.

The next Saṅgharāja was the abbot of Wat Sa-kēt, Dēn, who had received the title of Sōmdēt Phra Vaparātana some years previously. His consecration took place in February, 1823, after which he took up residence in the Monastery of the Great Relic. He was at that time sixty-one years old and was destined to be head of the Buddhist community for twenty years.

In 1824, Prince Mongkut, who was considered by every one as the heir apparent, reached the age at which he was to serve his second term in the yellow robe. Since his departure from the Monastery of the Great Relic, he had commenced apprenticeship in the political life while still continuing his studies. He had been entrusted with several minor missions and had been appointed chief officer of the pages. His father, the reigning king, a famous poet, was more occupied in amusing his people than in trying to govern them: from the very beginning of his reign, he had been accustomed to entrust the government to members of his family. In these circumstances, it was inevitable that there should be a more or less open rivalry among the royal princes.⁽¹⁾ At first, the most influential of them was Prince Vidaksa, younger brother of the first queen, who was officially in charge of the Ministry of the Household and the Ministry of Interior; in the early years of the reign, he conducted in fact the whole business of government. His nephew, the young Prince Mongkut, was under his recognized protection, and while the old prince was alive, no one thought of doubting that Prince Mongkut would be the next to occupy the throne. But the influence of Prince Vidaksa was counterbalanced by that of the king's eldest son, Prince Cestā (the "Prince Krom Kiāt" of English contemporary writers) who was the offspring of an ordinary concubine. He had been entrusted with the Treasury, a department of importance by itself, whose jurisdiction moreover extended over Foreign Affairs. This

1. See: J. Crawford, *Journal of an Embassy*, London 1828, p. 105; G. Finlayson, *The Mission to Siam and Hué...*, London, 1826, pp. 203-204; H. R. H. Prince Damrong Ratanaphab, พระที่นั่งสุทไธสวรรย์ ประชุมพงศาวดาร ภาคที่ ๖๖, p. 353.

clever prince was able, thanks to the king's complete lack of interest in political matters, gradually to increase his power and gather around himself an influential party. It was unfortunate for Prince Mongkut that his guardian, Prince Vidakṣa, died in 1822, when the prince was as yet too young to have personal influence sufficient to lead a party of his own. The authority of Prince Cestā, then thirty-four years of age and with ten years experience of government affairs behind him, became the deciding factor in the affairs of the kingdom. Nevertheless it might be that this influence was only temporary, and Prince Mongkut had reason to hope that in time his legitimate title would attract followers. Whatever were the prince's thoughts, it is clear that in re-entering the priesthood he was but following the usual tradition. He had married a few years before, and in May of that year, 1824, he had just had a second son. He intended to leave his young household and his public life for a few months only. Who could have predicted that his service as a monk was to last for twenty-seven years?

The prince's ordination was appointed for the 7th July. A few days before that date, two of the three white elephants which had been captured during the reign, died at the same time. This double calamity was one of the worst of omens and the king was profoundly alarmed. The ordination of the prince could not be postponed but the festivities, which had been arranged, were abandoned and the customary ceremony was much simplified. Immediately after his induction into the priesthood at the royal chapel, the prince went to reside for some days in the Monastery of the Great Relic with the Saṅgharāja who had been his preceptor. He went next to Wat Samórai (now called Wat Rājādhivāsa), situated at some distance from the city, whose inmates belonged to the sect of *araṇṇavāsī*. In choosing this retreat, the prince was conforming to a tradition dating back to the time of Ayuthia. It seemed of little use for a prince to study the sacred writings, when he was to be in the priesthood but a short time. It was a better plan to have him trained in spiritual exercises which could be taught rapidly and were, moreover, supposed to endow the disciple with valuable gifts and to make him successful in his undertakings,

particularly in war. Thus it had happened that since the time of Ayuthia, the kings had preferred to send the heirs-presumptive to a monastery where "meditation" was given a place of special prominence. The first king of Bangkok had himself spent a short time in Wat Sāmórai and it was there that he sent his son, later to be King Phra:Phūttha:Lā^Nt Lā. It was natural that Prince Mongkut should go there in his turn.

Ten days after the arrival of the prince at the monastery, on the 21st of July, his father the king died, following a sudden illness. He had not even time to make known his final wishes as to the succession to the throne. Prince Cestā, with the assistance of one of his uncles, Prince Cakti, the Minister of War, had himself made king without any opposition. It was even said⁽¹⁾ that Prince Mongkut was consulted, and that he consented to relinquish the crown in favour of his brother. His lack of experience and the weakness of the resources on which his few followers could draw, would in any case have made any resistance on his part but a foolhardy action. He was wise enough to accept the position as it was, and he remained in the priesthood after he had served the usual period, having determined to live secluded from that political life, in which he might be led to play some hazardous part. His character as a *bhikkhu*, while it implied that he gave up all worldly ambition, placed him also above all temporal power, and he could claim after all, while still secluding himself voluntarily from the world, that no one had overpowered him.

The prince did in fact take his new form of life very seriously, for he was no commonplace individual and a state of idle melancholy would not satisfy him. As chance had set him in a community of monks vowed to a life of contemplation, he turned resolutely to the study of that important and highly esteemed part of monastic discipline. Besides Wat Sāmórai, Wat Rājasiddha was also a centre for the practice of ascetism. The prince divided his time between these two monasteries and was instructed in their system. He soon became conversant with the various exercises whose purpose

1. *The Burney papers*, Bangkok 1910, I, p. 50.

is to assist in the concentration of thought, the understanding of the inner significance of things and the deep knowledge of the path to salvation. But this training did not satisfy his mind. He wished to know the reasons which underlaid these practices and how they were related to the teaching of the Buddha. To these questionings, his instructors could give him no answer; they knew nothing of written texts and could quote as their authorities only their own masters. A year of this unsatisfying kind of teaching left the prince but little more enlightened as to his faith than he had been before his ordination. He decided to turn to the study of the sacred writings and to make an entirely fresh start on his religious instruction. He left Wat Sāmōrai and returned to his residence in the Monastery of the Great Relic. He had not been there for long, when he had to undergo much more disquieting spiritual experiences.

There were among the inmates of the Monastery of the Great Relic some notable Pali scholars. For three years, Prince Mongkut devoted himself exclusively to the study of the sacred language, and he acquired a profound knowledge of the Scriptures. The king, who was delighted to have an opportunity of showing favour to the prince, summoned in the royal palace an extraordinary session of the high dignitaries who composed the examining body for the doctorate of theology and caused the prince to undergo the usual examination in the royal presence. It was soon evident that the candidate was possessed of a knowledge much greater than that required for the first examination. The king ordered that questions appertaining to a more advanced stage of the examination should be put to him; to these the prince replied with ease. This gave rise to jealous feelings among the king's entourage, and Phra Devanoli, Xmu, a member of the examining body, was asked to make a protest against such a relaxation of the usual rules. Prince Mongkut outspokenly declared that only at the express wish of the king, had he submitted himself to examination and he was not in search of empty glory. He demanded that the matter should go no further, and only the first degree of the doctorate was conferred upon him. He was the first member of the royal family to be a doctor. Shortly afterwards, at the conclusion of a sermon which he delivered at the palace, the king bestowed

on him a streaked fan, which was the insignia carried by high officials of the Saṅgha. From now onwards he acted as a member of the examining body.

Such a sudden elevation did not fail to arouse the jealousy of his colleagues, and in particular that of Phra:Devamoli, Xīn, although the latter had just received the title of Phra:Buddhaghosa-cārya. One day when they were about to examine a candidate, a disagreement arose as to the translation of the Pali word *āraṇa*. The prince strongly maintained his own opinion, with some justification, whereupon his colleague broke out, exclaiming: "Were it not for the gratitude I owe to His Majesty, I should get foot sore in coming to such meetings". In consequence of this incident, the hot tempered abbot was reprimanded by the king and forbidden to appear at official functions. The direction of the organisation of examinations was given to Prince Mongkut, and was retained by him until the death of the king. Under his guidance, religious teaching underwent a revival and attained to a standard much higher than that in any previous reign.

It was not to be long before his knowledge of the Scriptures would arouse in the prince scruples of conscience. While still young, he had been a witness of the scandals which caused the discredit of the higher ranks of the priesthood. Four years spent among the monks had unfortunately only widened his earlier experience. But in addition to immorality due to individual weaknesses, in what a number of ways were the ordinary rules of the monastic life daily disregarded, while either through indifference or ignorance none took upon themselves to pass censure. Little attention was paid to the few rites prescribed by the Buddha to the assembly of his disciples. The meetings in the communities were no more held periodically but depended on the will of the abbots. The rules laid down in the formulaary were a dead letter. Prince Mongkut, after a study of the texts, began to doubt even the correctness of the ordination ceremony as performed in Siam. Thus the Siamese church had failed to preserve the sacred tradition which alone made it worthy of the same veneration as the Buddha and the Law. The faith had no longer a single representative nor anyone with authority to expound it: its foundations were

undermined and the very roots of the tree to which the faithful came for refuge were totting away . . . Under these conditions it was an open deceit to wear the yellow robe: it would be better to discard the robe and to consider the teaching of the Buddha as a mere doctrine in philosophy.

One afternoon, when the prince had retired to the Bôt to rest, he suddenly determined to seek assistance from the deities which protect the faith of the Buddha in the eight regions of the universe. When he had lighted candles and strewn flowers before the great gilded statue of the Buddha, he pronounced this vow: "When I dedicated my life to the service of the Lord, I took the yellow robe by reason of my convictions and my faith, with no thought of reward, honour, or praise. If anywhere in this world there still remain any spiritual descendants of the ten-powered Sugata, may it be given to me to meet them within three or seven days from now, or at least to know of their existence. Should this not be granted to me, I shall have to infer that the spiritual family of the Lord has become extinct, and I shall leave the yellow robe in order to follow as a layman the five or the eight commandments as may seem fit."

Three or four days after he had made this vow, the prince came to know that at the head of Wat Pavaramaṅgala there was a dignitary of Mon origin, named Phra:Sumedhācārya, who had been ordained at Pegu and was held to be very well versed in questions of doctrine and of discipline. The prince hastened to pay him a visit. The conversations which followed inspired in him a great admiration for the Mon community, which seemed to observe the commandments of the Buddha much more strictly than the Siamese communities. He realised that it was possible to be ordained in a way above all criticism and to live in conformity with the rules of the Vinaya. Having thus regained confidence, he gave up the idea of leaving the priesthood, but he resolved without delay to follow the rules of the Mon community, as they had been expounded to him by the abbot of Wat Pavaramaṅgala, remaining free, however, to modify them if he should see fit to do so. It is probable that he had himself reordained in conformity with the ritual of the Mons. But

as it would not have been comfortable for him to live after his own rules in the midst of a community which was both numerous and conspicuous, he decided to return to Wat Sāmórai. There he could lead his own life without scandal, thanks to the distance of the Wat from the city and the considerable freedom allowed to the inmates. During this second residence at Wat Sāmórai, Prince Mongkut worked out the details of the reform which was to result in the formation in the Siamese Church of a new sect, the Dhammayuttika, or sect of those who adhere to the Law. The sect was to have an important influence on the religious life of the country. The prince left Wat Mahādhātu in 1829, but he retained his residence there and paid brief visits to it until his appointment to be head of Wat Pavaraniveṇa, seven years later. His activities were from now on centred elsewhere and were no longer connected with the history of the Monastery of the Great Relic.

The Saṅgharāja, Dṣu, died on 23rd September, 1842, at the age of eighty-one years. In May of the following year, the king named as his successor the abbot of Wat Rājapurāṇa, Nakh (Nāga), aged seventy-eight years, who was Sōmdēt Phra:Vanaratana. Unlike his predecessor, the patriarch did not take up his abode at Wat Mahādhātu. The curse delivered by its founder against any person not of his own family who might dare to touch the buildings which he had constructed, had caused the monastery to be left uncared for since 1803. The pious king Phra:Nāng Klào, who had been occupied since the beginning of his reign in the restoration and the decoration of the monasteries in the capital, had never included this monastery in his plans. It was in vain that the abbot and chief monks had repeatedly pointed out to the king the disagreeable effect of this dilapidated monastery, situated close to the royal palace, and had urged him to make it a worthy counterpart to Wat Phō which had been entirely rebuilt and embellished. He had always refused to incur the terrible maledictions of the former second king. The abandoned monastery threatened to become a ruin. The roofs of the religious edifices collapsed, while the *kuti* were barely habitable. The buildings were in such a ruinous state that the

king had discontinued the annual *kathina* gifts. The new patriarch insisted once again that the monastery which was his official residence, should be restored to its original condition. The king was then nearly sixty years old, an age which is considered pretty ripe among the Siamese, and he replied that now that his life had almost reached its end, the power of the curse which he would incur, seemed less fearful to him and the work of restoration should shortly be put in hand. The Saṅgharāja, Nākh, remained for the present as abbot of Wat Rājapurana, while the duties of abbot of Wat Mahādhātu were performed by Phra: Nāpatrailoka, Phūk, who had been the assistant of the previous Saṅgharāja. The work of restoring the Monastery of the Great Relic was started as promised, but before it was completed, the Saṅgharāja, Nākh, died in 1849. His successor, Prince Paramānujita, who was nominated two years later, was abbot of Wat Phō and he remained as head of that important monastery. Wat Mahādhātu, which had been the traditional residence of the patriarch for half-a-century, now ceased to be so.

The restoration of Wat Mahādhātu was begun in 1844 or 1845. Complete reconstruction was necessary, and in several instances quite new work was put in. The principal edifices were reconstructed according to the original plan, the Bôt being slightly higher than before. The only noteworthy change was made in the Vihāra: it was given a porch in front and at the back, thus attaining the same length as the Bôt: but as it had not been widened, there remained the same dissymetry between it and the Maṇḍapa. In order that the structure might be lengthened, the pair of *prang* behind the Vihāra had to be moved to a northerly site behind the gallery. The library and the belfry were also moved, as mentioned above. The gallery does not seem to have been altered at all, though the towers above the doors date from this period. The most important alterations were in that part of the monastery where the monks lived. A new residence was built for the patriarch: it included a large building for his private use, a rest-pavilion symmetrical to the library, and seven *kaṭi* for the patriarch's followers, the whole being surrounded by a wall. The monks' quarters were all built of brick. They were divided into thirteen groups, some of which con-

tained a large pavilion to serve as a library, a hall for prayer and a refectory. There were additional rows of *kuṭī* ranged along the monastery walls. The new plan intended to provide ample accommodation for one thousand monks and novices. Thirty *salā* were also constructed, mainly round the walls of the gallery and on either side of the principal entrance of the Monastery, on the site which is now occupied by the National Library.

The work of restoration was practically completed, when by a strange stroke of fate, King Phra Nang Klao died on 2nd April, 1851. Prince Mongkut, who was abbot of Wat Pavaraniveṣa, was called upon to ascend the throne, in circumstances which will be related elsewhere. The work of restoration was finished by the new king. During his reign, he had only built a small Vihāra beside the Bodhi tree brought from Ceylon, on the very spot where he had lived during his first term in the priesthood. The building is nowadays known as *Vihāra bodhitarākā* or the Vihāra of the Bodhi tree of Ceylon.

When King Mongkut thus came into power, his former colleague Phra-Buddhaghosācārya, Xim, then abbot of Wat Molokya, became alarmed lest the new monarch should now take his revenge for the affronts which he had received, and was preparing to flee to his birthplace, Phetchaburi. The king, however, had appreciated the experience of his adversary, and after raising him to the rank of *Sōnulēt*, appointed him to be head of the Monastery of the Great Relic. Such a generous pardon inspired the prelate to compose a poem in Pali in praise of the royal clemency, and this so gratified the king that it was thenceforth included in the customary prayers intoned at official ceremonies. The new abbot died seven years later, at the age of seventy-four years. His successors were for some time dignitaries of a much lower rank, and the monastery gradually decreased in importance, while the majority of the *kuṭī* were not inhabited. Wat Phō became the centre of religious life, and later Wat Pavaraniveṣa, the residences of the patriarchs.

At the beginning of King Chulalongkorn's reign, however, Wat Mahādhātu was an object of the royal favour. Since its founda-

tion, the monastery had been the place at which were burnt the *śāśies* collected from the urns in which the bodies of kings and princes of high rank were placed during the sometimes lengthy period before cremation. From 1877 onward, the Wat became the site for the actual cremation of royalty, in place of Wat Pavaraniveṇa which proved to be not sufficiently spacious for the ceremonies on such occasions.

It was not until 1889 that the Monastery of the Great Relic recovered some importance. The king appointed as head of the monastery a famous Pali scholar from Wat Aruṇa, the Phra:Devamoli, Dīṭ, then aged fifty-two years. He was to give very active assistance in preparing the first printed edition of the Siamese Tripiṭaka and to receive in 1900 the title of Sōmḍēt Phra:Vaparātana. In the same year, 1889, the king had found a home in the *sālā* belonging to the Wat for the religious school which had been housed within the precincts of the Royal palace since the beginning of the Bangkok period, following a tradition dating back to the first kings of Ayuthia and even to the Sukhōthai period. Instruction was given to the monks by six lay professors chosen from among the royal "pandits" and paid from the royal purse. In May, 1893, at the time of tension between the French and the Siamese, the school had to make way temporarily for an organisation hurriedly formed by ladies of the Siamese aristocracy to care for the wounded. This organisation was at first called the Society of the Red Uṇṇāloma and was the beginning of the powerful Red Cross organisation found in Siam to day. The school was moved into the Bōt.

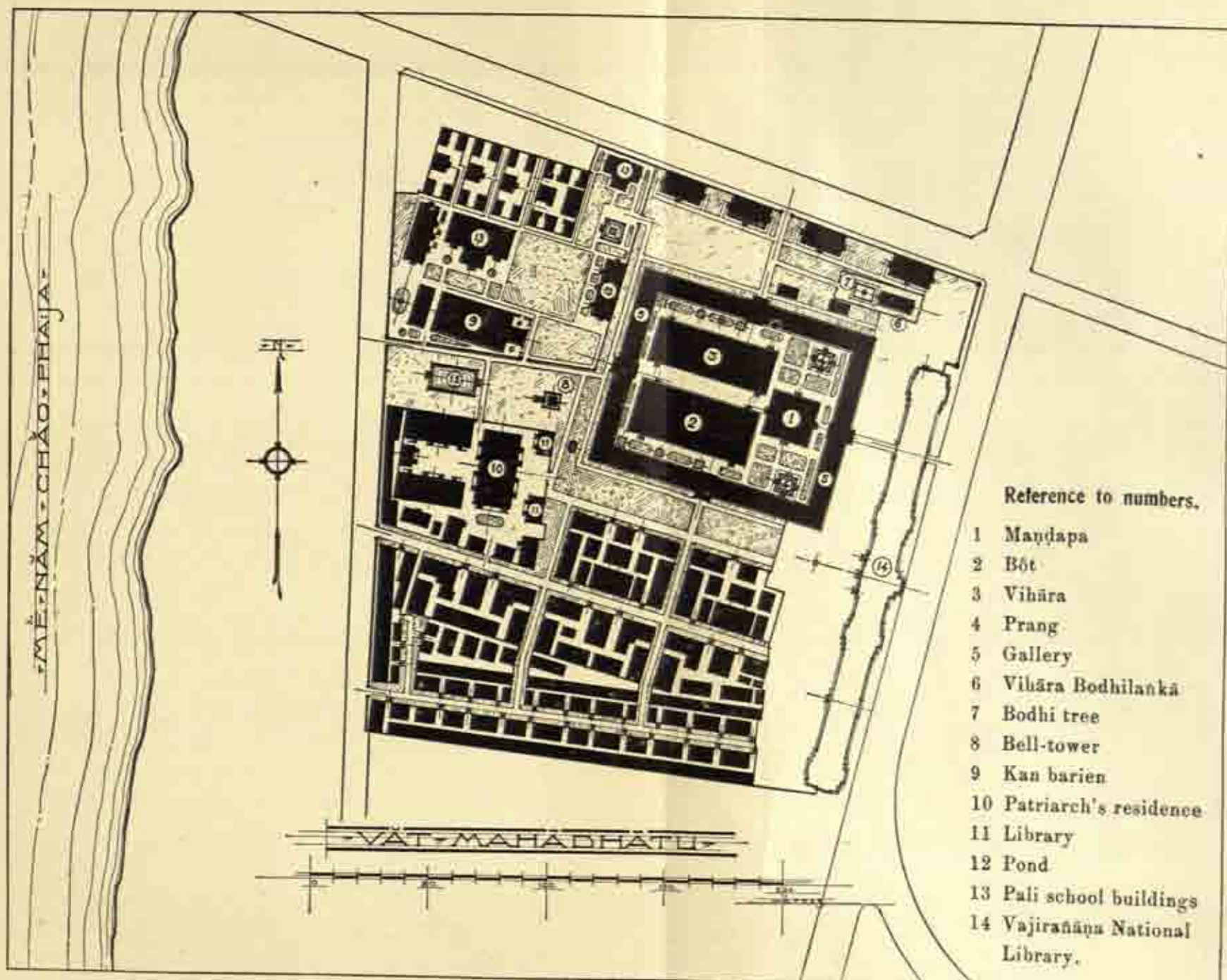
The heir to the throne, Prince Mahāvajirūbhisa, died in the following year. The king decided to use a portion of the large funds set aside for the funeral expenses in the construction of a permanent building where the urn might be placed during the preliminary ceremonies. It was to be erected on the edge of the site for royal cremations, along the eastern boundary of Wat Mahādhātu. Once the cremation was finished, this building could be used to house the school of Pali, but it could also be used for similar cremations in the future, and expenses would thus be considerably reduced. In carrying out this plan, the Red Cross organisation was moved out, and all

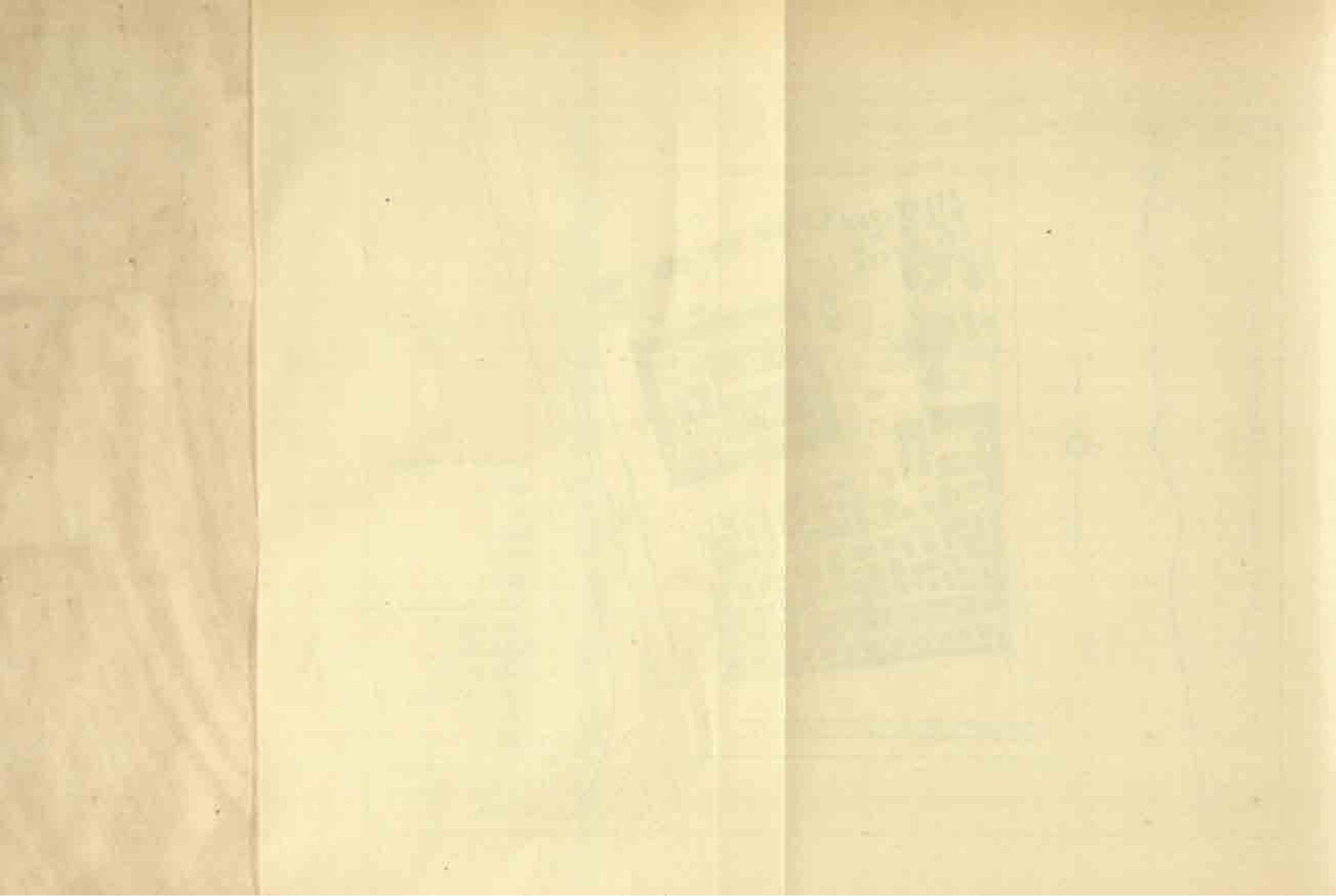
the eastern portion of the outer wall of the monastery was demolished, as were also the various *sālā* and *kuṭī* which had been built in the space between that portion of the wall and the cloister. When the site had been prepared, the king laid the first stone with due solemnity in September, 1896. The work proceeded but slowly, and when the cremation of the heir to the throne took place in 1900, even when King Chulalongkorn himself died in 1910, the building was not yet ready for use. Eventually, on the completion of the building, King Rama VI installed there in 1916 the Vajirañāṇa National Library, which had been founded in 1881 by King Chulalongkorn and other children of King Mongkut, but up to that time had had no abode of its own.

At the beginning of 1897, the king handed over to the abbot of Wat Mahādhātu a sum of Tes. 80,000 from the estate of Prince Mahāvajirunhisā, for the complete restoration of the monastery. To commemorate this generous gift, the pediments of the Vihāra were decorated with ornaments in stucco representing the crown of the heirs to the throne. In 1898, the Pandits' school, which was the embryo of the Chulalongkorn University, was moved to Wat Sudarāma. The abbot of Wat Mahādhātu then founded a school of Pālī for the instruction of the inmates of the monastery, for which the teachers were drawn from the ranks of the monks themselves. The school was housed in the buildings, constructed during the third reign to be the residence of the Saṅgharāja; for this purpose, these buildings underwent some alterations. Since 1912, the school has been under Phra:Dhammatrailokāsārya, Heng, who was appointed abbot of the monastery on the death of Sōmḍēt Phra:Vanaratana, Dī, on 14th August, 1923, and has received in 1929, the title of Phra:Vimaladhamma. Under the direction of this learned prelate, the school of Pālī has steadily prospered, and it is now considered one of the most important centres of religious teaching in Siam.

The Monastery of the Great Relic belongs to the old unreformed sect, the Mahānikāya, but since 1914, the inmates have clothed themselves after the style of the monks of the Dhammayuttika order. This was doubtless a movement towards the union of the two sects,

which have ceased for a long time past to be rivals. In discipline and in learning, Wat Mahādhātu has nothing to desire from the best monasteries of the reformed sect.

INVENTAIRE DES MANUSCRITS JURIDIQUES SIAMOIS

DITS ฉบับหลวง ET ฉบับรองพระวิสุทธิกษัตริย์

PAR

J. BURNAY

(suite)

XI. 1. ตักขณโจร, tome 1.

1

Titres: plat: ๑ พระสมุท[พระไ]ชย[ารตักขณโจร ๑] ๑—;
tranches: ตักขณโจร ๑, 1 vol., 147 pp. *Dépôt:* Justice. *Cote:*
 néant. *Provenance:* inconnue. *Date d'entrée:* inconnue.

(L11.1)

Ligne différentielle: (3b)...จากพระวิสุทธิกษัตริย์

1(a) ๑ วัน ๗+ ๑๑ คำจุติศักราช ๑๑๖๗ บณอดุสพิศก ข้าพระพุทธเจ้า
 ขุนตำรวจประเสริฐ
 หมื่นดวดดี(๒)อักษรรูป ข้าพระพุทธเจ้า หมื่นพิมพ์อักษร ท่าน ๑ ศวัง
 นายเทียรกวร

ขอเดชะ ๑—

Contenu: (1)บานแพนง: 3-14; (2)ตักขณโจร jusqu'à:
 (147d) ๑ กถา.....(v. ci-dessous, L11.1x, 147d): 15-147.

(74d) ให้อำนาจสืบอำนาจเป็นธรรม ถ้าแต่เราหมิ่นเบียด
ว่าเป็นโจรลงโทษแก่เราอันใด

ฉบับ: p. 75.

(76a) ให้อำนาจสืบอำนาจนั้นบ้าง อนึ่งชาวพระนครมาจะไปรบเรา
โจรมาจากอุทกกระตากร (Bradley¹⁰, I, p. 278, l. 9)

(147d) ๑ ถ้ามานาคด้วยอักษรใจเป็น

มะหันต	}	โทษ	ตั้งอยู่
ศุ			

แต่ท่าน ๒๒ ๒๒๑—

(Bradley¹⁰, I, p. 294, l. finale)

2

Titres: plat: พระสมุท พระโอรส[าร]อักษรใจ ๓; *tranches:* อักษรใจ ๓. 1 vol., 147 pp. *Dépôt:* Vaj. *Cote:* ๖๓. *Provenance:* มุขราช. *Date d'entrée:* 31 Mai 2467.

(L11.1x)

Ligne différentielle: (3b)...จักรพรรดิราชาธิเบศนทร

1(a) ๑ วัน ๓+๓๓ ภาวสุตจักร ๓๓๖๘ บิดอุตพิศก ขาวพระพุท

ขุนสารประเสริฐ	}	ท่าน ๓ ครั้ง
ข้านายทมิฬอักษร (b) ขาวพระพุทธิเจ้า		
นายเทยกรว		

๒๒๑๒ ๒๒๑—

corā อินฺวโจรทงหลาย tividhā มี ๓ จำพวก kattāca คือ

กระทำ	}
ตก	

เชิง (c) กัด kārāpitāca คือใช้ให้ผู้อื่น

ทำ	}
ตก	

 กัด niddhiṭṭhāca คือ

ผู้ตั้งชื่อให้ตกเป็นครูอุปัชฌาย์ (d) แห่งโจรกัด coranāmakā ชื่อว่า
เป็นของโจรแท้จริง tathā อินฺวได้ต corā อินฺว (18a) โจรทงหลาย

pañcavidhā มีห้าจำพวก sṭhānadāca คือผู้ให้

ขย	}
สำนัก	

 แก่โจรกัด

sakhāca (b) คือผู้เป็นเพื่อนมีศรัทธาช่วยโจรกัด jānāca คือผู้ดื่ม

รวมกับช่วยโจรกัด tānāca (c) คือผู้บ่มองกันกำบังโจรโจรกัด bhuttāca

คือผู้กินอยู่ดื่มอยู่กับโจรกัด ācariyena (d) อินฺมะโนธำรจาว kittitā

กล่าว samacorāiti ชื่อว่าดื่มโจร แลโจร ๘ (19a) ประการซึ่งจัดเป็น

ของโจร ๘ } ถ้าผู้พิพากษาตรวจพิจารณาเป็นเสร็จ แล้วแต่จะ (b) ให้
ดื่มโจร ๕ }

มีทั้งทานุกันท คือโทษ

น้อย	}
ใหญ่	

 แล

ดื่มใหม่	}
พิโนย	

 ของโจรนั้นตามสถานโทษ

ดื่มโจรนั้น (c) ถึงโทษโจร ดื่มด้วยผู้ดื่มโจรนั้นถึงโทษผู้ดื่มโจร ๖ ๓ ๓

ทั้งจะกล่าวด้วยคดี คือถึง (d) ความตามนุคคัตติวาท อินฺบุรณ

กรรมกรทงพระราชาธิปไตยตามคำภีรพระธรรม (20a) ถ้าครมีพระราช

บัญญัติ จัดเป็นบทมาตราฉบับ ๆ มาดังนี้ ๖ ๖ ๖ (b) ๓ ๓ ๓

๓๓๓ ผู้กระสังฆวิฆเนนเรฐินาคีผู้รับกิจอุคคณคัตติวาท (c) กาด

กำหนดฎ ดมฺเตจพระรามาธิบดีศรีฤทธิกษัตริย์พระราชาธิราชศรีภูวนา

ชีนส์ (d) บรรณพิตรพระพุทธรเจ้าอยู่หัว เด็ดชอชกพระที่นั่งมณฑลชีนส์
ฝ่ายปิ่นทักแห่ง (21a) พระมหาประสาธพรหมด้วยหมื่นขุนาขยานดริ
กัรวราชนันท์กษัตริย์โรศาโหราจารย์ (b) พระบาทอยู่โดยอันคืบ จังขุน
หลวงพระไกรศรี ขุนพลธนายท้าวราชันท์คัย (c) กรมบังคมทูล
แด่สมเด็จพระพุทธรเจ้าอยู่หัว ด้วยข้าพระพุทธรเจ้าพิจารณา
(d) เนื้อความโจร ฉางคานได้พิรุณเขี้ยวชอก ฉางคานหมได้ความ
จริง ฉางคานได้ (22a) ทพยเขี้ยวชอก ฉางคานได้ทพย
เขี้ยวชอก ฉางคานยังหมได้เขี้ยวชอก (b) กาน ฉางคานได้
ทพยแล้วหมได้เขี้ยวภาพ ฉางคานรับเป็นเจ้าชัคพวกเพื่อน (c) แดได้
พวกเพื่อนมา ฉางคานรับฉนโจร ฉางคานหมได้รับฉนโจร ฉาง
คาน (d) ได้ทพย ฉางคานพวกพิรุณ ฉางคานพวกหมได้พิรุณ ฉาง
คานพวกโจร (23a) เขี้ยวภาพ ฉางคานพวกโจรหมได้เขี้ยวภาพ ฉาง
คานโจรชัคพวกเป็นเจ้า (b) ฉางคานชัคพวกหมได้เป็นเจ้า ฉางคาน
ชัคพวกเพื่อนหมได้คั้นคำ แดมนู (c) เขี้ยวฉนโจรให้คั้นคำ แดคำ
โจรพิรุณประการหนึ่ง แต่โจรเรียกว่าโจรปด้น (d) วัง แต่โจรเรียก
ว่าโจรยงฉน แต่โจรเรียกว่าโจรคั้ง แต่โจรเรียกว่าโจรฉนฉน
(24a) แต่โจรเรียกว่าโจรฉารณ แต่โจรเรียกว่าโจรฉนฉน แต่โจร
เรียกว่าโจรฉนฉน (b) แต่โจรเรียกว่าโจรฉนฉน ข้าพระพุทธรเจ้าทรง
ปวงขอได้แจ้งในพระราชปฐนิก : (c) จังฉนเศษพระพุทธรเจ้าอยู่หัวทรง
พระราชวงจโดยว่า อันโจรปด้นนั้นถูกภัยว่าโจรคบพวก (d) เพื่อน

๑๐	} <table border="0"> <tr> <td>บ้าน</td> <td rowspan="3"> } กลาง <table border="0"> <tr> <td>วัน</td> <td rowspan="3"> } ยิงปืนให้วังของเขาไปให้เจ้าของดั่ง </td> </tr> <tr> <td>คนไปปด้น</td> </tr> <tr> <td>เรือน</td> </tr> </table> </td> <td>คน</td> </tr> <tr> <td>๒๐</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>๓๐</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </table>	บ้าน	} กลาง <table border="0"> <tr> <td>วัน</td> <td rowspan="3"> } ยิงปืนให้วังของเขาไปให้เจ้าของดั่ง </td> </tr> <tr> <td>คนไปปด้น</td> </tr> <tr> <td>เรือน</td> </tr> </table>	วัน	} ยิงปืนให้วังของเขาไปให้เจ้าของดั่ง	คนไปปด้น	เรือน	คน	๒๐				๓๐			
บ้าน		} กลาง <table border="0"> <tr> <td>วัน</td> <td rowspan="3"> } ยิงปืนให้วังของเขาไปให้เจ้าของดั่ง </td> </tr> <tr> <td>คนไปปด้น</td> </tr> <tr> <td>เรือน</td> </tr> </table>		วัน		} ยิงปืนให้วังของเขาไปให้เจ้าของดั่ง	คนไปปด้น	เรือน	คน							
วัน				} ยิงปืนให้วังของเขาไปให้เจ้าของดั่ง												
คนไปปด้น																
เรือน																
๒๐																
๓๐																

ตกใจกลัว (25a) แล้วเก็บเอาทรัพย์สินทั้งปวง อันว่าโจรของสังคมนั้นๆ
 ก็คือว่าโจรมีความรู้สึกแค้นเคือง (b) ยากจนอดอยากให้เจ้าของหมดแล้วจนเก็บ
 เอาทรัพย์สินดังของ อันว่าโจรไทยนั้นๆก็ถือว่าเป็น (c) โจรกระทำให้กลัว
 แล้วเก็บเอาทรัพย์สินดังขึ้นไป อันว่าโจรที่จริงนั้นๆก็ถือว่าเป็นโจรคนพวก

(d) เพื่อนไป	ห้ามชอน	} บก	} อันว่าโจรคนพวกนั้นๆ ก็คือว่า	
	โคเคียว			
	ทัพไวนา			
	จำแนกนา			
		นทพวง	เรอ	

หาเครื่องสำตรา (26a) วรหมโต ไปคอยอยู่ทุกหนทางเปลี่ยนของซึ่งเขา
 ทรัพย์สินดังของเครื่องอัญมณีทั้งปวง (b) อันว่าโจรผู้ขโมยนั้นๆ ก็คือว่า
 คบกันไปคอยด้อมมองจนเห็นราชบาตานา สถานที่ (c) ไท ๆ ก็คือ หมอให้

(d) นั้นๆก็ถือว่าเป็นโจร	ทรัพย์	} ประเภทใดไป	} อันว่าโจรตัวเล็ก
	เจ้าของรู้เห็นเก็บเอา		
	ช้างม้า		
	เรือเกวียน		
		เรอ	
		เรือน	

(27a) ก็คือว่าเรือเกวียนดังของท่านไวนา	ท่า	} แห่งใด ๆ ก็คือ
	บ้าน	
	เรือน	

เขาดังของท่านไปไม่บอกเจ้า (b) ของเจ้าของภบเห็นจึงว่าหยาบคาย อัน
 ว่าถ้าหากโจรนั้นๆก็ถือว่าเป็นโจรไปด้วยเรา (c) อยู่เฝ้าเรือก็ คือ ไปด้วย

เต็กตางทาง แดวกถบมากค ^{๑๕} หมโตทวายควยเฮ (d) อันว่านฉาภ
 ไรนนั้นเป็นไรแต่เหตุโทษพิรุณคักพันตุจมนนินนิตเมษ อันค้ำคำคักอยู่
 (28a) อันว่าวิสาธคาคไรนนั้นคักว่าเป็นไรจกทพยั้งของเบาคัพพันของบคา
 นารควสามัพรยา (b) เรยหะไท อันว่าฉาภไรนนั้น คักว่านารพะอถ
 หมโตเอยอก บันฐุทง (c) ะไรนนั้น คักว่าไรคั้งเฮาทพยั้งของ

นำ }
 ในทาง } อันว่าทามภักไรนนั้น คักว่า (d) ะไรทไรก้ามควยพวก
 ๑๑๕ }

เพชณเลียงชวตร อันว่าไรฉาภไรนนั้น คักว่าจกทพยั้ง (29a) อัน
 เป็นแก่นฉาภอถพระพุทธรูป แดอถทของพระพุทธรูปพระสอุปพระเจคัย
 (b) เป็นนิจฉาภอถอุคอุคโทษ อันว่าคักไรนนั้น คักว่าคบพวกเพชณ
 ปลันบ้านเรือน (c) ในชบขันคเค่นามคถนคเค่นคักพระมหากะษัตราธิราช
 เจาเฮาเพชณบ้านเรือนคคตาม (d) ไปไมบ้านเรือนคเค่นคักพระพุทธรูปพระ
 สอุปพระเจคัยพระสันทาโพธิธิกุกุฬหารการบเรียน (30a) เป็นอันมากน
 โทษหนักเฮาในระวางอุคอุคโทษ นในพระธรรมฉาภคักนคเค่นของค
 (b) ไร ๑๖ จำพวก แดวคัมไร ๑ คัมควยผู้คัมไร ๑ ะ ๒๑—

27 divisions, numérotées 1-27, dont 25 *mātrā* et 2
 อนง (1 et 8).

(74d) เสนบคักฉาภจริงเป็นธรรม ถ้าเฮาหมับเป็นคักว่า
 เป็นไรจกโทษคักเฮาฉนคัก

(31d) ๑ กล่าวมาด้วยอักษรโจร เป็นมณีนโทษ ขึ้นอยู่แต่
 เท้า ๗๑— (32a) ๑ ทนจะกล่าวอักษรโจร ขึ้นเป็นดหุโทษ
 ดับด้วยคค อักษรคคไม่ ๗๑—

22 *mātrā*, numérotés 116-137.

(52d) ถ้าพินทุโจรจนตายให้ถึงโทษแก่ผู้ทำ ขึ้นโจรปด้นสดก
 ด้นของเนา อักษรพยถึงต้น

กตป: p. 53.

(54a) แดเจ้าฉันพินทุโจรตายๆเสียเปล่า ถ้าแต่ผู้ใดได้กระทำ
 ตามพระราชาบัญญัติให้ถึง (Bradley¹⁰, I, p. 306, l. 8)

9 *mātrā*, numérotés 138-146.

(64a) ๑ กล่าวมาด้วยอักษรโจร ขึ้นเป็นดหุโทษ ขึ้นอยู่แต่
 เท้า ๗๑— (b) ๑ คู่ภมคค ๑๑๑๑ อักษรซึ่งจะกระทำกตพดคค
 จันทวาระ พระบาทสมเด็จพระบรม(c)นันทบรมคคทรรพมราชา มหาจักร
 พรวรรควชิราวุธเจ้า เสด็จในพระที่นั่งนาย(d)อัครภค พระราชมด
 เสด็จเสด็จงานจันทรพญาไชยกราบทูลพระกรุณาขึ้นชื่อขอทพย(65a)เจ้า
 ของภโจร แลรับทพยของภโจรเอาได้ทพยเจ้าของโจรตก ตาม
 กะทรงจะ(b)เรียกว่าโจรประการใด จงโทษหนักไหมเพียงใด ข้า
 พระพุทธเจ้าไม่รู้อย่างที่จะมา(c)ใหม่ใด จึงสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว

Contenu: ตักขณโจร depuis: (3a) ทนจระกั่วตักขณโจร
อันเปนนินโทษสืบสารคดี ตำบับคชไป ๖๐— (Bradley¹⁰, I,
p. 295, l. 1)

(52d) นนคายให้ตงโทษแก่ผู้ทำ ชนังโจรปด้นชักดัดคนยอของนาย
ดกทพยสงสัน :

กตบ: p. 53.

(54a) แอเจ้าฉนพนทงโจรตายๆเสียเบ้า ถ้าแอดู โคนโคกกระทำ
คามพระราชนิพนธ์ให้ตง (Bradley¹⁰, I, p. 306, l. 8)

XII ตักขณตักภา et มุตคตวิจาท

1

Titres: plat: พระสมุท พระโธ [ยการ นาม น] เนก ตัก[ภา] ๑—;
tranches: นามเนกตักภา- 1 vol., 151 pp. *Dépôt:* Vaj. *Cote:*
 ๖๒. *Provenance:* มุทธาร. *Date d'entrée:* 31 Mai 2467.

(L12)

Ligne différentielle: (4d).....พระสมุท

I(a) ๑ วัน ๑๑ = คำจุตคักกระราช ๑๑๖๗ มุตคตวิจาท ๑๑
 รุณสารประเสริฐ
 พระพุทธเจ้านามคังวธตักขณตัก(๖) ๑๑ พระพุทธเจ้า นามคังวธวราช
 นามโตธตักขณ
 ทาน ๑ คังวธคังวธ ๑๑ ๑๑—

Contenu: (1) นามเนก: 3-14; (2) ตักขณตักภา: 15-60b;
 มุตคตวิจาท: 60c-151.

(78d) [พร]รกรรณาวังพระโธยการ นามคังวธ ๑๑ ๑๑—
 กลบ: p. 79.

(80a) ๑ นามราท[นัง] ๑๑ นามคังวธคังวธในนามคังวธ นามคังวธ
 ๑๑ ๑๑ นามคังวธคังวธ (Bradley¹⁰, II, p. 7, l. 9)

Titres: plat: พระสมุท   พระโขนงการลักภา

ลูกเมีย ผู้คน	}	ท่านบาน
------------------	---	---------

แผ่นก; *tranches:* บานแผ่นก. 1 vol., 151 pp. *Dépôt:* Vaj.

Cote: ๖๒. *Provenance:* don du Roi. *Date d'entrée:* 23 janvier 2451.

(L12y)

Ligne différentielle: (4d).....พระชนนบุษบกมาตามหา

1(a) * วนั๓+๓๑คำจุลศักราช๓๓๖๘บดินธุพิศก ขาพระพุทธร

ขุนดำรงประเสริฐ

เจ้านายควังชาดักษณธิบ (b) ขาพระพุทธรเจ้า นายเตยบรรราช } ท่าน ๓

นายโตชาดักษณ

ทรงขอเคาะ ๖๒ ๑—

Contenu: (1) บานแผ่นก: 3-14; (2) ลักษณะลักภา: 15-59;
มุลศักราช: 60-151.

(15a) * จรกลาวลักษณะลักภา

ผู้คน ลูก เมีย	}	ท่านไปเป็นมุลศักราชให้
----------------------	---	------------------------

บังเกิดความคองตามบาพใน (b) คำว่าพระธรรมธาส โดยตั้งเขตนอง
puttādiādāyagatāsaheva ธิบายเนชความ (c) คงพรรณนามาแล้ว ๖๒

กล่าวถึงคดีคือถึงความตามพระธรรมคำตร อันบรรณราชกระษัตริย์
 (d) ญัตติเป็นทนายอาชญา ๗ กันมาตังนี้ ๒ สิบสามศักราช ๑๑๗๗ มณเฑาะฏ
 เดือนยี่สามเจดศักราช (16a) พุทธชวาวปีระศกัศศักราชกำหนด จึงนายดำมชลา
 เณรียนพระสุภาวดี บังคมทูลแก่สมเด็จพระเจ้า (b) รามาชัยยศบรมจักร
 พรวรรณาธิราชบรมบพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว ประสงค์ด้วยข้าหนเจ้าไพรทั้น
 นาย (c) แอมผู้เข้าไปถึงเขตยงสุโขทัยทางข้างบางยงต้องแก้วดหลวง ชาว
 ตงราวกำแพงเพชรเมืองท่าน (d) เป็นอนท่งอนเคยงกันตัง แอมผู้เข้า
 ทายเขาไพรท่านมารายแดเจ้าทนายเจ้าไพรแห่งพระนครศรีอยุธยา (17a) มา
 พบแอมมากกล่าวพิภาษว่าให้ผู้ใดไปใดเขาเบยแก่ผู้ขายนั้นคน ข้าพระพุทธเจ้า
 ขอรเย็นพระวราชประณัต (b) จึงสมเด็จบรมบพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัวเด็จ
 ภูตทากฤตยในเขตยงบงอจารัตนแประพระภักตร โดยบัตติ (c) มาภิมุขสม
 บุรณม พระราชโองการพิภาษด้วยพฤตมาคราชมอดร ทงหลายว่า
 รายกันแต่ในพระ (d) นครศรีอยุธยาตังนี้ แดผู้จะบังคับให้ผู้ใดใดเขา
 เบยแก่ผู้ขายยิ่งยาก ยอว่าข้าหนเจ้าไพรทั้นนาย (18a) แดเขาตักไปราย
 ถึงเขตยงท่งข้างบางยงดหลวงต้องแก้วชาวตงราวกำแพงเพชรผู้ใดใด
 พ้าเขยว (b) ขาดจากมือเจ้าทนายเจ้าไพรไปใด จะมาพิภาษณเมือง
 เพชรบุรีเมืองราชบุรีเมืองสุพรรณบุรี (c) ดังครของพลับแปรศรัทธา
 ธิราชนครพรมณณบมชอนโดย แดเจ้าทนายเจ้าไพรจะเขาทนายเขาไพรทั้น
 (d) คั้น แดจะได้หาผู้ลกดผู้ชอน ให้เจ้าทนายเจ้าไพรให้เบยคำคนเท่า
 ผู้ใดมานั้น แดได้ไหวหาศาคว (19a) มีได้ ให้พิภคคดัดในเจ้าทนายใด
 เขาทนายนั้นคน อันเจ้าทนายเจ้าไพรมาพบทนายพบไพรจะเขา (b) โดยตอก

(78a) ๑ วันศุกร์เดือนแปดขึ้นสิบค่ำ รุ่งศักราช ๑๐๘๑ บัณฑิต
ด้วยพระหัตถ์ (b) สมุหพระกระดาไหม กับพระราชโองการใส่เกล้าฯ ว่า
ว่าเสกผ้ายกกระดาไหม (c) ทหารโยธา ฝ่ายพลเรือนแล้วทหารในกรม
ศพุนันตฤกษ์วิภาตกันณัน รุน (d) วิจารณ์จำนงพิงให้กราบทูลพระ
กรุณาว่าพระโยธการ บทนี้ไว้ว่า ๗ ๗๑๑—

19 *matrô*, numérotés 1-19, suivis de 12 tableaux
numérotés 1-12.

(134a) ๑ วัน ๗+๑ ค่ำรุ่งศักราช ๑๐๘๕ บัณฑิตเบญจกั พระสุภา
วดีชานนตความ (b) ซึ่งเจ้าหนุ่แลศักดิ์วิภาตกันณัน กรมหมื่นคนทูล
พระกรุณาว่าเสกซึ่งสายเดนม : (c) พักตร์บริพัตรณิธิ์เดนมรับสั่งเขาไป
ทำเดนมณัน กรมพระราชวังศักดิเขาดेมนนจาย (d) ตามจำนวนซึ่งเจ้าหนุ่
ยื่นไว้เดนม เดนมได้คงอยู่คชบาญช้อย่นไว้หามได้ ๑๑ (135a) เจ้าหนุ่
สมุบาญชียาหนายอวงบดงมา สักคัมพวงเจ้าหนุ่สมุบาญชียได้จางทก
ของแทน (b) ได้ความยากแสน คชกรบฮับรวบจึงได้ชำระบาญชียทั้ง
จำนวนแล้วเจ้าหนุ่รับไว้ (c) สักคัมพวง นั้นทรงพระกรุณาโปรด
เกล้าโปรดกระหม่อมสั่งว่า แค้นไปเมธ (d) ทพ.....

(145b) ๑ วัน ๕+๓ ค่ำรุ่งศักราช ๑๐๘๖ บัณฑิตโรงยอศก จะหมื่น
เสนธโรจารกับพระราช (c) โองการใส่ เกล้าฯ ว่าซึ่งเจ้าหนุ่ฝ่ายทหาร
พลเรือนพิจารณาถูกหนุ่ๆ ได้ว่าได้ถูกชยาก (d) ไปเป็นทนายผู้รับ แต่เจ้า
กรมบังคับกรมสมุบาญชียนายหมวดนี้ ไฉนหนึ่งรู้เห็นด้วยว่าไพร่ (146a) หนุ่

นั้นทุกขยาถ แต่ให้เจ้ากรรมบถกรรมสมบูรณ์ช่วยไว้คงหมั่นคง
 ฉะนั้นเจ้ากรรม(b)บถกรรมสมบูรณ์ช่วยติดสนธิ แต่กรรมอื่นจะช่วยนั้นให้
 บขกถาจารย์ผู้ใดผู้หนึ่งเป่ย์(c) คงแต่ให้สมบูรณ์ช่วยโอบบาปช่วย
 โพรไปอาตมกรรมนั้น ๆ ในพระโอบการเท่านั้นว่าชอบให้เสาศว (d) ผู้นั้น
 ใช้ราชการเคียนหนึ่ง ใช้เจ้าเงินเคียนหนึ่งนั้นทรงพระกรุณาโปรดเกล้า
 โปรดกระหม่อมสั่งว่า(147a) เหนียวกันแก่ไพร่ผู้นั้นหนัก ด้วยการใช้
 เจ้าเงินผู้นั้น เจ้าเงินจะได้ ให้เขาไปอาตมกรรม(b)กรรมบถราชการ
 เคียนหนึ่งนั้นหาผู้ใดจะแดงเสมียงมาให่กันมิได้ ซึ่งเจ้าเงินจะดัดเป่ย์
 ว่า(c)บวชการเงินอยู่แต่ไม่ให่เสมียงมา ถ้าไพร่คนนั้นหนีไปข้างเจ้าเงิน
 คือใด ด้วยจะได้เกาะ(d)กุมเอาผู้ร้ายและนายประกัน และซึ่งไพร่ทอง
 หากจะสูญไป แต่คนจับไปไม่ชหน้า.....

(149c)...๗ ด้วยพณาสมุหะพระกระดาโหมรับพระราชโองการ
 ได้เกล้าได้กระหม่อม(d)สั่งว่าให้เจ้ากรรมบถกรรมสมบูรณ์ช่วยพิจารณา
 พดริ้นทั้งปวงให้เป็นใจเขมรด้วยราชการ(150a) ให้เร่งพิจารณาสืบ
 ล่าวเขาเด็กซึ่งจำหนายไปต่างหมู่แต่มีอถคค ^{พช}_ณ } บอกว่าบวคเป็นเถรเป็น
 (b)ภิกขุเด็กซึ่งไปอยู่ต่างหมู่ให้เจ้ากรรมบถกรรมสมบูรณ์ช่วยพิจารณาเขา
 ตัวคินมาให่คงหมู่จงได้ แอมี(c)อถคคให้กระดาการพิจารณาให้แล้ว
 แต่ใน - เคียนชยาได้ ให้ราชการ ให้เจ้ากรรมบถกรรม(d)สมบูรณ์
 รับเอาเด็กหมู่ซึ่ง ^{พช}_ณ } บอกว่าเป็นเถรเป็นภิกขุมพิจารณาตุเป็นสั่งว่าบวค

อยู่ ก็ให้ (151a) ราชบัณฑิตไป ถวาย ^{เนร} _{ภิกขุ}) ศักดิ์ของหม่อมหมื่น
 กิตติเกษมได้กิตติ ให้สัญญาชัยวกรณ (b) เป็นตะกัณฑ์ราชการ ถวาย
 สัญญาชัยมิได้วกรณ จ. เขาตัวเป็นโทษโดยโทษานุโทษ : (c) แปลสถาน
 ให้ศักดิ์หมายบอกให้ทั่วทุกหนทุกกรม ขย้าให้ราชได้ หมายถึง
 (d) ณวัน ๓๓ ๓๐ คำ รุณศิริราช ๓๐๘๔ บ. ขนจัตวาศึก ๓๖๘—

XIII ตักขณทาส

Manque

XIV ลักษณะเบ็ดเสร็จ

Titres: plat: ๑ พระสมุค พระยาการเบ็ดเสร็จ *Tranches:* เบ็ดเสร็จ, 1 vol., 216 pp. *Dépôt:* Vaj. *Cote:* ๖๓. *Provenance:* don du พระยาธรรมสารเนติ (๙). *Date d'entrée:* 22 septembre 2453 (1910).

(L14)

1(a) ๑ วันที่ ๙ คำจุตศักราช ๓๓๖๘ ปีมะแมชวด ข้าราชการเจ้า
 ฐานประเสริฐ
 หม่อมโตมิตรบุบ (b) [ข้าราชการเจ้า] นายเทียบกรวาล } ทาน ๓ ครวง
 นายผาก }

พระคเ: พระ

Contenu: (1)ภาพแผนก: 3-15; (2)ลักษณะเบ็ดเสร็จ: 16-216.

(16a) ๑ จักกล่าวลักษณะไรนาเป็นมูลคดีวิวาท ให้เกิดความ
 ตามมาพินใน (b) คำนำพระธรรมธาคว่า khettādiāramavanādi-
 thānam อันโบราณ (c) ราชพระมหากษัตริย์เป็นทมาตรา คียบพระราชพิธี
 บายสืบๆมา (d) ดังนี้ พระ พระ

(17a) ๑ ศุภมศัศ ๓๒๖๓ ปีระดงวระระเซฐีมาศุขบถน
 จมกตดิษววาร (b) พระบาทสมเด็จพระเจ้ารามาธิบดี ศักราชสุทธวิชัย

ของขุนวิไลศมนมจกักรพรรดิ(c)ราชาธิราชศรีภูวนาธิเบศรมนพพิตรพระ
พุทธเจ้าอยู่หัวเสด็จออกณพระที่นั่งมณเฑียร(d)รัตนมหาปราสาท มีพระ
ราชโองการมานพระบันทูลสู่พระที่นั่งมหาคำหรีดสัง (18a) แก่ขุนกระเสศรา
ธิเบศให้ตราพระราชกฤษฎีกาโฆษณาคำนับประมุขที่เผ่าทั้งแก่นุสรุก(b)ขุน
เจ้าราชสีหฤตขุนหมื่นพันทนายฝ่ายทหารพลเรือนจำผู้ด้วยเดิมนัยร นักการแ
ธรรมาวุธ(c)ทั้งทนายเตนสืบไปเมื่อหน้า

36 divisions, numérotées 1-36; 33 *mātrā*, dont un,
entre les no. 6 et 8, n'est pas numéroté; 4, 8, 9 ne sont
pas intitulés *mātrā*.

(54c) ๑ วัน ๕+๕ คำจอนักตั้งครนศักดิ์ พระบรมมหาราชจักรพรรดิ
ราชาธิราชบรมมพิตรพระ(d)พุทธเจ้าอยู่หัวเสด็จในพระที่นั่งพระโรงของ
จึงพระสุภาวะศักดิ์ศรีมธรา (55a) ขุนราช เณรายท้าวราชบันทิตนายด่าน
ธาดาเดิมนัยมังกมทูลพระกรรณาโปรดเกล้าฯ (b)ด้วยนายโสมพิงทหาแก่
นายทองว่านายทองทาทักดาบ แลขุนบุตุนายโสมทนาย (c) เมื่อกระดากการ
ไปตั้นไซ้ ทนายโสมอยู่กลาง นายทองทาทักสองข้างแถม(d)ถดา
คิน ตั้งนชอพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรรณาดรัด จึงพระเจ้าอยู่หัวตรัส
(56a)ให้พระสุภาวะศักดิ์ศรีมธราขุดราช เณรายท้าวราชบันทิตนายด่าน
ธาดาเดิมนัย(b)กฏคำนับไว้เตนเมื่อหน้า ถ้ามถดาคันเดบ้ายข้างขวางได้
กต มีคตองนำ(c)คันทักหมเป็นเกี้ยวเปนดาบ แดหากมกามัน
ผู้ด้วย ถึงกามันนเฮง(d)อย่าให้เอาโทษ

5 *mātrā*, numérotés 37-41.

(60c)... ๑ กล่าวถึงลักษณะที่ ^{ไว้} _{นา} } โดยสังเขปแต่เท่านั้น

(d) ๑ จักกล่าวถึงลักษณะที่ ^{บ้าน} _{เรือน} } ไว้ส่วนกระหนาบคาบเกี่ยวให้ เป็น

เส้นยึดแก่กัน (61a) แดลักษณะแต่ทรัพย์สินซึ่งของแห่งผู้อื่นว่าเป็นของตน แด

ลักษณะ ^{ฝาก} _{จำนำ} } ทรัพย์สินของ (b) ไว้แก่กัน เป็นมรดกที่วิวาทให้บังเกิด

ความขัดแย้งตามบาปณ์ ในพระธรรมคำตรนั้นว่า (c) *khettādiārāmava-*

nādithānam itiyakārovividhoparesam เป็นชาติต่งนี้ (d) จึง

กล่าวถึงระคิดซึ่งถึงความตามพระราชบัญญัติอันโบราณราชกระษัตริย์จัดเป็น

บทมาตรา (62a) ดับๆ มาต่งนี้ ๑ คู่กันศัศุ ๔๘๐๓ คู่กระดังวชิระวชิธา

รามาสดาณักขตคียบ (b) คีธัระวชิธาปะริเลทกาลกำหนด พระบาทสมเด็จพระ

พระเจ้าวรมามาธิบคคีร์บรมจักรพรรดิราชา (c) อีราชบรมบาทบรมบพิตรพระ

เจ้าอยู่หัวเสด็จ ในพระที่นั่งรัตนสังหาสน์ จึงเจ้าขุนหลวง (d) สัพฤ

นครบาลบังคมทูลพระกรุณา ด้วยผู้ซึ่งที่เคนรวีเรือนไว้ส่วนพิภาษว่าที่

เดิม (63a) แก่กัน แดผู้หนึ่งว่าทนนเป็นมรดกจะเอาทนน จึงพระเจ้าอยู่

หัวมีพระราชโองการ (b) มาณพระบันทูลผู้ซึ่งหนาทคำหรีศครีธแก่เจ้าขุน

หลวงสัพฤ แดมุขมณคคีร์ทั้งหลาย (c) ว่า ที่ในแคว้นแคว้นกรุงเทพ

พระมหานครศรีอยุธยาหาติดอกภพพรคันราชธานี (d) บุรีรัมย์ เป็น

ที่แห่งพระเจ้าอยู่หัวหากให้ราชภูรทั้งหลาย ผู้เป็นข้าแผ่นดินอยู่ (64a) จะ

ได้เป็นท้าวราชวรธานีได้ แลมีพยานแก่กันตงน เพราะมันอยู่แถวมันตะ

บาน ส่วน มันเสีย (b) แลมีผู้หนึ่งเข้ามาอยู่แต่ด้อมทำเอาแต่ปลูกข้างอยู่ให้

เป็นดีทงกันมัน ชั่งถาพ่นมัน(c)มีได้เสีย แลมันด้อมทำไว้เป็น

ค่านับ แต่มันหากไปราชการกิจคู่ทุกขประการใดๆ(d)ก็ดี มันด้อม

มาแคว้นมันจะเข้าอยู่ได้ไซ้ ให้คนไหนมันอยู่เพราะมันมี ได้ชดทงนเสีย

(65a) ถ้ามันชดเสียชานานถึง ๗ ปีไซ้ ให้แขวงจตุให้ราชวรซึ่งหา

ทงนโค่นมันอยู่อย่าให้ทงน(b)เป็นตำแหน่งเสีย ชั่งถาพ่นมันปลูก

คนไหนจะมารวมมันผิดไว้ ให้ผู้อยู่ให้คำคน(c)ไม่ว่า ถ้ามันพ่นเป็น

โค่นไว้ให้บ้านไหนซึ่งมันพ่นมันโดยควร ส่วนทงนมันให้ช้อยขาย(d)แก่

กันเลย ชั่งผู้ยากเข้าช้อยช้อยไคร้อยอยู่ ในที่บ้านท่านผู้อยู่ทุกอันให้ช้อยๆ

ถึง ๓ ปี (66a) กติ ครมรงเก็บตกกันแล้ว จะจับผู้ช้อยมันเสียให้ช้อย

จากทงนว่าหาทงนอยู่เกิดอย่า(b)ให้ผิดทงนกันเลย ถ้าผู้ช้อยได้ปลูก

เรือนแล้วไม่จริงแต่ทำไว้เป็นเขต เจ้าทงน(c)ให้ปลูกให้ทำแล้วได้ช้อย

มาถึง ๓ ปี ท่านว่าป็นดีทงกันมันผู้ช้อย ถ้ามันจะไปอยู่อื่น (d) แลจะ

ขายที่แต่เรือนนั้น ให้ขายแต่เรือนทงนให้ดีทงแก่เจ้าของเดิม ถ้ามัน

หม้อย (67a) จะ ขาย จะให้แก่ผู้ใดๆแต่พ่นยังถูกทงนญาติพ่นรุกดีท่าน

ว่ามได้ ให้คงแก่เจ้าที่(b)เดิม เหตุว่าเป็นดีทงกันแต่จะช้อย ถ้าผู้ช้อย

ได้ปลูกแต่เรือนเดี่ยวไม่จริงมีได้ทำรวกน(๕)เป็นเขตเรือนคนอยู่ไปถึง ๓ ปี
ก็คิดว่าท่านเจ้าท้าวให้เอาไครยอยู่ แต่ผู้เอาไครยจะเอาที่เป็น(๕)ดีที่ชน
ไม่ได้

12 *mātrā*, numérotés 42-53.

(78a) ๑ ว่าด้วยทนายที่สวนไร่นาชั้น ๓๓ มาตราเท่านี้ ๓๓ ๓๓๓

(b) ๑ ทนายจะกล่าวลักษณะกะหนดคาบเกี่ยวสิบห้าศกต์ต่อไป.....

7 *mātrā*, numérotés 54-60.

(85d) ๑ ว่าด้วยทนายที่เรือนเรือกสวนกะหนดคาบเกี่ยว ๘ มาตรา
เท่านี้ ๘๘๘

(86a) ๑ จักกล่าวลักษณะศุภรพยวิธานท่านโดยบาทพระธรรมศาสตร์
ดังนี้ *ayammetiabbhakkhānam myāyam* (b) *santakasādisaṃ*
paragaṇhantitividham abbhutabbhakkhalakkhaṇam อธิบาย
ว่า *abbhutabbhakkhalakkhaṇam* อธิบาย (c) ลักษณะศุภรพยวิ
thidham มี ๓ ประการ ๑ *ayammetiabbhakkhānam* คือศุภรพยวิ
ธานท่าน (d) ว่าเป็นของแห่งตนประการหนึ่ง *myāyamsantakasādisaṃ*
คือศุภรพยวิธานของแห่งท่านว่า (87a) เหมือนของตนประการหนึ่ง *para-*
gaṇhanti คือเกาะกุมท่านไว้ประการหนึ่ง

4 divisions, numérotées 61-64, dont deux *mātrā*, 63-

(92b)... ๐ ว่าด้วยลักษณะ $\left. \begin{array}{l} ศี \\ จานา \end{array} \right\} \text{ทรัพย์ขึ้นแต่เท่านั้น} \quad \text{๗๕๐—}$

(c) ๐ ทนจักถักด้าวด้วยลักษณะฝากทรัพย์สิ่งของชำระคดีต่อ

ไป ๗ ๗๕๐—

9 *mātrā*, numérotés 65-73.

(101a).....๗ ว่าด้วยลักษณะฝาก ๘ มาตราต้นเท่านั้น ๗๕๐—

(b) ๐ จักถักด้าวด้วยลักษณะ $\left. \begin{array}{l} เข้า \\ ยม \end{array} \right\} \text{จ้างวาน} \left. \begin{array}{l} ไซย \\ ร้าย \end{array} \right\} \text{สัตว์พ้องของเก็กกันเป็น}$

มรดกด้วยอาท ให้บังเกิด(c)ความต้องตามบาทในพระธรรมคำครว่า

tavakālīkaṇca bhaṇḍadeyyaṇca เป็นอาท(d)คงนจักถักด้าวชำระคดี

ถึงถึงความตามพระราชนิพนธ์ อันโบราณราชกระษัตริย์จัดเป็นบทมาตรา

(102a) ดับๆมาดังนี้ ๐ คู่ภมส์ศุ ๕๖๕ ศักกุกฏตั้งไว้จะระเรชฐมาศ

ศุภะภักษยทัตติ(b)ตักจันทวาร พระบาทสมเด็จพระเจ้าเอกาทศรวุธิศัวรบรม

นาถบรมพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัวเสด็จ (c) สติดยชยุณะ พระที่นั่งบันดังก

รัตนมเหสพราสาทโดยบุรพาทิมุข พระกระเด็นราชสุภาวะ(d)คัศ

มณฑาสถวราชกราบบังคมทูลพระกรุณา พระบาทสมเด็จพระบรมพิตรพระ

พุทธเจ้า(103a)อยู่หัว ด้วยอุกคำวานิชราชชอบขึ้นทลงมา แดงๆประ

เทษฉบับได้มยเข้ามาฟัง(b)พระบรมโพธิ์สมภาร คังบ้านเรือนอยู่คำรายณะ

กรุงเทพมหานครบรรพตวรทวารวดีศรีอยุธยา (c) มหาสิทธิเทพพรรัตนราช

ธานีบรมมย แดจันจุยจันทังเสด็จวิวาทเก็กกันว่าจันจุย(d)เข้าเข้ามาจันทังเสด็จ

ไปคำราย อำเภาค้องพยุหะป่าง จันทังเสด็จเจ้าอำเภาคะบิล(104a)เขา

เข้าคำเขาเป็นห้าส่วน ยกเสียส่วนหนึ่งเขา ๕ ส่วน ถ้าได้ใช้ของมรดม
(c) แล้วทำคำคำเขาเป็น ๕ ส่วนยกเสีย ๒ ส่วนเขา ๓ ส่วน ถ้าได้ใช้ ๓
มรดม(d) แล้วให้ทำคำคำเขาเป็นสองส่วนยกเสียส่วนหนึ่งเขาส่วนหนึ่ง

ฉบับ: p. 109.

(110a) อนึ่งถ้าใช้ได้ ๕ มรดม ๕ มรดมแต่ทลายมรดมเท่าใดก็ตั้ง
ท่านว่าอายุก็มีคำเขา(๒)เข้าในรวงกาลสักอยู่แล้ว ให้ทำคำคำเขาเป็น
๕ ส่วนยกเสีย ๓ ส่วนเขาแต่ ๒ (c) ส่วน อนึ่งถ้าถูกคำข้ารอบรัตนหัดมา
เข้าเรื่อยเพนาว่าแก่กัน แต่ใจรักก็ด้วยหลุดหายไป (d) ก็ตั้ง ท่านว่า
จะเขาทั้งคำเขาคำเราหมโต ถ้าคำเราหมโตให้เขาแต่คำเรา ถ้าคำเขามาก
ให้เขา(111a)แต่คำเรา อนึ่งถ้ามันเขาไป $\left. \begin{array}{l} \text{ขึ้น} \\ \text{ราย} \end{array} \right\}$ แต่จำนำแตกเปลี่ยน
เสียก็ตั้งท่านว่าหมบังอาจ (b) โหมนไซ้ทองเราแต่คำเราเราด้วย

11 *mātrā*, numérotés 74-84.

(122c)...๑ ว่าด้วยตักษณ $\left. \begin{array}{l} \text{เข้า} \\ \text{ยม} \end{array} \right\}$ ๑๒ มาตราเท่านั้น แต่จะกล่าว

ด้วย(d)ตักษณ $\left. \begin{array}{l} \text{จ้าง} \\ \text{วาน} \end{array} \right\}$ สิบสามครั้งขึ้นไป

13 *mātrā*, numérotés 85-97.

(139a)...๑ ว่าด้วยจ้างวาน ๑๑ มาตราแต่จำแต่เท่านั้น ๒๒—

7 *mātrā*, numérotés 98-104.

(148e)... ๑ จักกล่าวถึงคุณให้ ๓ ประการ (d) โดยบาทในพระ
ธรรมชาตรัตน sinehatocadhamam dinnadhamanāca-
bhayato (149a) saddhāyacadhamam dinnam tividham-
dhanalakkhamam ๓ แปลว่า dhanalakkhamam (b) อันว่าถึงคุณ
อันให้ทรัพย์แก่กัน tividham มี ๓ ประการ sinehatocadhamam (c)
dinnam คือให้ทรัพย์แก่กันด้วยเงิน ๑ dinnadhamanācabhayato
คือให้ทรัพย์ด้วย (d) กล่าว ๑ saddhāyacadhamam dinnam คือให้
ทรัพย์แก่กันด้วยศรัทธา ๑ ๓ อันว่าทรัพย์ให้ด้วย (150a) เงินหนึ่งจะ
กินเขาเท่ากับได้ชื่อว่าเขาเท่ากับได้ อันว่าทรัพย์ให้ด้วยความกตัญญู
จะกิน (b) เขากได้จะว่ากล่าวแก่กันได้ อันว่าทรัพย์ให้ ด้วยศรัทธาจะกิน
เขาเท่ากับได้ ถ้ายูณ (c) จะกินเขาได้ใหญ่โตขึ้นโดยราชธำมณา

12 *mātrā*, numérotés 105-116.

(164d)... ๑ ว่ามาด้วยถึงคุณให้ ๓ ประการดังนี้แต่เท่านี้ ๓

(165a) ๑ จักกล่าวถึงคุณพิน ๓ ประการในพระธรรมชาตรโดย
พระบาทดังนี้ doso (b) karotiabbhudam ekamadosakopivā
ekamkarotiabbhudam dvidhāabbhūtalakkhamā (c) ขี้นายว่า
abbhūtalakkhamā อันว่าถึงคุณพินขึ้นต่อกันนั้น dvidhā มี ๓ ประ
การ (d) dosokarotiabbhudam คือพินขึ้นต่อกันด้วยกรรมโกธ ๑
adosokaro (166a) tiabbhudam คือพินขึ้นต่อกันด้วยมิได้มิใช่
โกธ ๑ เป็น ๓ ประการดังนี้ ๓ (b) ๑ อันว่าถึงคุณพินขึ้นต่อกัน

ด้วยใจอันซึ้งโกรธนั้น แลจะเอาทรัพย์ตั้งอันพินน(e)นั้นมิได้ เหตุว่า
 โกรธแล้วหาความพ้นจพจารณามิได้ อนึ่งเมื่อพินนขึ้นต่อกัน(d)นั้นมิได้
 มีใจซึ้งโกรธ ตั้งสรรพอันพินนนั้นเอาได้ เหตุว่ามีความคิดอ่านแล้ว
 (167a) จึงเอาทรัพย์นั้นได้ ฯ

2 *mātrā*, numérotés 117-118.

(169d).....๑ วันพฤหัสบดีขึ้นแปดขึ้นเก้าค่ำบมแดง (170a) นัก
 ดัตถ์เอกศักดิ์ สมเด็จพระบพิตรพระเจ้าอยู่หัว มีพระบรมทูตสั่งให้นาท
 (b)คำหรัสศรีตั้งแก่ขุนศรีภุมราให้ยกเป็นคำราชโองการ ด้วยลูกขุนณหัว
 หมั้นหัวพัน(c)อันสมเด็จพระบพิตรพระเจ้าอยู่หัวใช้ไปด้วยกิจราชการ
 พระราชสงครามกต ะ(d)ไปรับเมืองกต ไปราชการใด ๆ กต ท่าน
 มิให้ชวนกันเห่เล่นเบียดเบียนสรรพพระนั้น (171a) ขึ้นต่อกันสักอัน ถ้า
 แลชวนกันเห่เล่นเบียดเบียน แต่ ได้ } กตท่านมิให้ผู้เสียให้แก่(b)ผู้ใด มิให้
 เสีย } ผู้ใดเอาแก่ผู้เสีย ส่วนโทษใช้ท่านให้ตั้งโทษแก่ผู้ละเมิดอาชญาซึ่งผู้ไป
 (c)เห่เล่น

3 *mātrā*, numérotés 119-121.

(174e).....๑ ว่าด้วยลักษณะพินน = ประการ (d) ขึ้นแต่เท่า
 ๓ ๓ ๓ ๓ ๓ (175a) ๑ จักกล่าวลักษณะสาเหตุ อันบังเกิดเป็น
 มงคลวิวัฒโทบังเกิดความสุข(b)ตามบาทในคำภีระพระธรรมศาสตร์ว่า
hetumpatiiccaadhikāraṇamvā เป็นอาทตังน (c) จึงกล่าวด้วย

คชคยถึงความตามพระราชบัญญัติ อันโบราณราชประเพณีจัดเป็นบท(d)
 มาตราฉบับๆมาตงน ๖๕ ๖๖ ๖๗— (176a) ๑ ศุภมาส ๑๙๐๐ คก
 ถูกกฎระดังวัชระระกฤตกรรมมาคัมภีระมคคฤกกรวาร (b) พระบาท สมเด็จพระเจ้า
 พระเจ้ารามาธิบดีศรีสุริยราชจักรพรรดิราชาธิราช บรมบพิตรพระ(c)
 พุทธเจ้าอยู่หัวเดชะพระชนนังมั่งคดาก็คัดโดยบุรพาทิมุข จังขุนชน
 นาดบ้ง(d)คมกุดพระกรรณว่า ข้าพเจ้าพันพนาหาความจำนุดขุนพิไชย
 สงครามว่า : (177a) จ้างตำบัยบองเรือ ขุนพิไชยสงครามเมื่อไปวัด
 ไปรดสัตว ตำบัยบอง(b)เบยคำจ้างแก่จำนุด อยู่มาประมาณ
 ๕) วัน ผู้ร้ายแห่งตำบัยบองตายจะได้น้(c)ผิดแผกด้วยผู้ใดหนมิได้ ผิด
 กันแต่กับจำนุด ตามจำนุดๆบัตเด็ค(d)แต่มีคำพิรุทบ้างพิจารณา
 มีออก ข้าพเจ้าขอกราบเรียนพระราชปรตบัตจะควร (178a) ลงโทษ
 ค้งฎา จังมีพระนันทุดแก่ขุนชนนาดว่า ทวยราชฎนผู้ใดผิดแผก
 แชก(b)อ้างเป็นกรน้ชาเหตุแก่กันพัน ๘ เดือนเขาเป็นจำหนน้มิได้ ถ้า
 ใน ๘ เดือน(c)ผู้ร้ายตอบพันแห่งทูปคัมบาศเจบดัมตายถกถักปลัดันดัมเนา
 เวื่อนเลพันแห่งช้างม้า(d)โคกระบือและดักสิ่งของใน ไร่
 ดวน) ทำร้ายประ
 การใดๆพิจารณาเป็นดัจ (179a) ให้องโทษแปบริบใหม่โดยขนาด ถ้า
 เป็นคัพพิรุท พิจารณานี้เป็นดัจให้เขา(b)ประกันสถานบดไว้ ถ้า
 หากดพิรุทมิได้ ให้เขาแต่ทานบดไว้ ถ้าผู้พิงพิรุท(c)ให้องโทษแปบริบ
 ใหม่คุดเคียว อนึ่งผู้ใดทงคักกิดด้านหาผิดแผกคำกันหมาย(d)หนนคัน

XV ตักขณพยาน

I

Titres: plat: พระสมุท พระโสมการตักขณพยาน —; *tranches:* ฎีกา. 1 vol., 104 pp. *Dépôt:* Vaj. *Cote:* ๖๘. *Provenance:* มุขราช. *Date d'entrée:* 31 mai 2467.

(L15)

Ligne différentielle: (3b)...รามารับคดี

1(a) * งาม ๓ + ๓ = คำจุลศักราช * ๖๖ = ปีมะรุดพงศ์ ข้าพระพุทธ
 เจ้านายราชวงศ์ (b) ข้าพระพุทธเจ้า นายเกษมราช } ทาน = ควัง
 นายโคธาทักขณ }

ขอกราบ ๒๒ ๘๗

Contenu: (1) บานแพน: 3-15 c; (2) ตักขณพยาน: 15 c-104.

(15c)... จกคำวซึ่งตักขณอันชื่อ ตักขณพยานว่า yocāyam-
 pisaccabhūto(d)yutto sakkhitināmako sopidhammovivā-
 dānam kaṅkhachindanidassano แปลว่า yocāyam dhammo
 (16a) อันว่าตักขณอันชื่อ saccabhūto มีตักขณที่เห็นได้ขึ้นโดยจริง
 kaṅkhachindanidassano (b) อันว่าตักขณซึ่งข้อความให้ข้าทูลตั้งโดย
 vivādānam แห่งชนทั้งหลายผู้วิวาทกัน sopidhammo (c) เน้นขึ้นว่า

สภาวณัน sakkhitināmakō นัย ๆ ว่าอักษัพญาณ yutto ก็ควร ๗
 (d) ๑ อนึ่งถ้าเรศคชณมี โดยคำภีรพระธรรมตำราอันเดิมเจ้าบรมราชกระ
 ษัตริย์มีบัญญัติจัดเป็นบท (17a) มาตราฉบับ ๆ กันมาดังนี้ ๗ คู่ภักดีคู่ศัก
 ราช ๑๑๑๑ พยักธังวัจฉะระเชษฐาเดกาด (b) บั๊กเชเอากทคัมมิตถักยังธา
 ทิกยวาระพระบาทสมเด็จพระรามาชัยคัสร์สุนทรบรมนารถ (c) บรมบพิตร
 พระพุทธเจ้าอยู่หัว ผู้ผ่านกรุงเทพมหานครนครบรมราชวาระคัสร์อัยุทธยามหา
 (d) ทิหตถกพนพรตณราชธานีบุรีรมยอุคณมหาสถานทรงทศพิทราชธรรมอัน
 ประเสริฐเสด็จสถิตย (18a) ณพระที่นั่งรัตนสังหนัษบรมหาปราสาท
 พริ้มด้วยหมู่มาตยาภินุกชนนตรีกระวีชาติ (b) ราชปโรหิตดาจารย์เจ้าพระ
 บาทสมเด็จพระบรมนารถบรมบพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว จักรพรรดิ (c) ราชโอง
 การมาณะบันฑิต ผู้สั่งหน้าทคำหรีด แก่ผู้พิพากษาฎีกากระดาการทุก
 (d) กระทรวงทบวงการ ว่าเมื่อกระดาการจะเจริญพญาณใช้ให้กระดา
 การประกาศจำเภาะ (19a) หน้าพญาณว่า สมเด็จพระพุทธกฤษณะ พระ
 โทณาคม พระกษัตริย์ ทั้งสามพระ (b) องค์ได้ตรัสแก่พระสรพัญญัตติญา
 ญาณแล้วเสด็จเข้าสู่พระมณัฎพนาต ไปเป็นเจ้าคัม (c) แลสมเด็จพระศรีธำ
 กษณนี โคณมบรมครูเจ้าแห่งเวททรงอ้างพระสมภารบารมี ๕ ธงไชย (d) แล
 มหากัณป บั๊วเพญพุทธบริจาตทั้ง ๕ พระบารมี ๓๐ ทักจึงได้ตรัสเป็น
 (20a) สมเด็จพระพุทธเจ้าในพระรัตนบัณดังก็ดวงไม้มุนราชพระมหาโพธิ
 ไปรตจตุบรรพตคว (b) ทั้ง ๕ คือพระภิกษุภิกษุณีอุบาธกอุบาธกา ให้พระ
 ธรทักปญัสมัภิกษาญาณครบท้า (c) ทนคพุทธเวไนยภพพระชนมายุคัมท้าวณ ๘๐
 พระพรรษา ก็เสด็จเข้าสู่พระอมิตตมหา (d) นครนฤพานทรงพระมหากรรมา

พระราชทานพระบรมพุทธรูปดำสนาไว้ ๕๐๐๐ พระพรหม (21a) แดพระไตร
ปิฎกธรรม ๘ หมื่น ๘ พันพระธรรมชั้นกับทั้งพระปฏิมากรเจ็ดชั้นของ
(b) พระองค์ไว้ เป็นที่ไหว้ทั้งการบูชาแก่เทพยดานานุสยทั้งปวง แดปาง
นชเทพยดาเจ้า (c) ทั้งหลาย คือพระอินทร์ พระพรหม พระยมราช
แสด้าวจตุโลกบาล พระจันทร์พระ (d) อาทิตย์ ภูมธรรักษ์อากาศเทพ
ยดาผู้รักษาพระพุทธรูปดำสนา แดเทพยดาชั้นรักษาดัง (22a) ขอบบนของแผ่น
แสดพระมหามงกุฎประดับตรงเสด็จมาประชุมให้พร้อมกันในสถานที่ (b) ที่
พวงซึ่งคำคนผู้จะเป็นลักษณะพยานแก่กัน ถ้าเห็นให้ว่าเห็นโดยนให้ว่าโดยน
รู้ให้ (c) ว่ารู้ตามใดเห็นว่าโดยนเห็นโดยนว่าโดยนถ้าหมื่นราช แดพระ
ชนชั้นหน้า (d) ได้ซึ่งเงินดั่งหมื่นโยชนอย่าได้ทรงซึ่งคนอันหาความดีหมื่น
ได้ไว้โดย ให้เป็น (23a) พักดบ่าไปวันใดต่าง ๆ ถ้าจะไม่ยกเข้ามาให้เสีย
กันแล้วของอันนี้บาศธายฟ้าฟาด ๖ (b) แดบังเกิดขุบักใดให้คิดจากปากจะหมื่น
ถึงซึ่งชั่วครพนาศอย่าให้ทันซึ่งบุตรภรรยา (c) แดคำธำมาดทั้งนี้จึงให้ ได้
แก่คนอันหาความดีหมื่นได้ ประการหนึ่งให้ท่าน (d) คิดซึ่งคนซึ่ง
เป็นพยานหาความดีหมื่นได้ ให้มากกว่ากันชั่วคนทั้งหลาย ในมนุษย์
(24a) โลกชน ซึ่งให้ท่านคิด ^{มี}เสียให้มากกว่าเงินหมื่น ^๑ ซึ่งให้ท่าน
^๒เสียให้มากกว่าเงินหมื่น ^๓ ซึ่งให้ท่าน
เสีย (b) คนอันหาความดีหมื่นได้ ให้มากกว่าแผ่นดินอันหน้าได้ซึ่งเงิน
ดั่งหมื่นโยชน ๖ (c) ๑ ซึ่งให้ท่านคิดว่าคนอันหาความดีหมื่นได้
ให้มากกว่าตัวในพื้นอากาศ แดคน (d) อันหาความดีหมื่นได้นั้นควร
รู้จักมนุษย์แล้วให้ ไปบังเกิดเป็นเปรตในเชิงเขาชุกฏ (25a) มีตัวอันสูง

ตรัส(๒)ในภายภาคหน้า แลจะมายหน้าเข้ายังพระอมิตะมหานครนฤพานนั้น
 แลว่า (๓) ๑. ซึ่งให้ผู้พิพากษาผู้ภาคกระตการแดงคำพยานนั้นโดย
 ระบุด้านจดควรที่จะฟัง(๔)ก็ให้ฟัง มีควรที่จะฟังอย่าให้ฟังให้ฟังเอาคำ
 พยานแต่ที่อื่นจริง ได้เนื้อความ(30a)ประการใดจึงให้แดงคำดังกล่าว
 พยานแต่ให้ผู้พิพากษาคงตั้งค้ำพยานผู้พันในอารมณ(๒)พิจารณาผู้โทษ
 ยื่นใหญ่ยื่นน้อยอันมีภายในภายนอกสรรพการแห่งอาศมาภาพให้ (๓) แจ้ง
 ในปัญาก่อนแล้วจึงให้คงใจไปลงฟังคำพยานจงหนัก อย่าให้ดูอำนาจแก่
 (๔) ใจอันเปนบาป แลพิพากษาว่ากล่าวประกอบด้วยปัญญาจงเอื้อยคชยา
 ให้ละละ(31a)ปากเบา จึ่งจะสมเปนใหญ่ในพิพากษาปรับคดีทั้งปวง
 เมื่อนั้นว่ากล่าวพิพากษา (๒) เนื้อความคดีทั้งปวงนั้นให้แดงคำในคำพยาน
 แลทางความให้เห็นแน่ในใจคนเดียว (๓) ก่อน ถ้าได้พิพากษาว่ากล่าว
 ออกไปแล้วผู้เห็นคดีนั้นไม่ควรจะทักท้วง (๔) ควรให้ผู้พิพากษาพิจารณา
 ไปจงได้จริงอย่าดูอำนาจมาถ่วงถ่วงก็ออกฎีมาจะได้ (32a) ยี่ปราชัย
 แก่ผู้มีปัญาอันเป็นเพียงแท้ ผู้พิพากษาผู้ภาคกระตการ จงรู้ในลักษณะ
 พยาน(๒)ทั้ง ๕ ประการนี้ ก็ย่อมจะเป็นที่ธรรมเจริญแก่บุตตลอดทั้งปวงแ
 พยาน ๕ ประการ(๓)นั้น คือราชสดุดีประการ ๑. พราหมณสดุดีประ
 การ ๑. แพทยสดุดีประการ ๑. (๔) ผู้ทาสสดุดีประการ ๑. หินะสดุดีประการ ๑.
 อันว่าพินิจพิเคราะห์สดุดีแห่งพยาน (33a) ท่านกล่าวไว้ดังนี้ ซึ่งหนึ่งใน
 ลักษณะพยานเกอปรด้วยของ ๖ ประการ คือบุตตลอด(๒)เกอปรด้วยเค
 สถานอันบริบูรณ์ ๑. คือว่าบุตตลอดอันบริบูรณ์ด้วยดุจดาน(๓)มาก ๑.
 คือว่าบุตตลอดเกอปรด้วยน้ำใจเป็นสุข ๑. คือว่าบุตตลอดมีน้ำใจเกอปร

(d) ด้วยบุคคล * คือว่าบุทศถกอบไปด้วยตระกูลเป็นเสวณฐีอันประเสริฐ *
 คือว่าบุทศถเป็น (34a) ที่จัดการบูชาแก่คนทั้งปวง * อันว่าบุทศถกอบด้วย
 องค์หกประการดังนี้ จึงควร (b) ให้กระทำการตามเขาผู้นั้นเป็นพยาน
 ๑ ถ้าทวยราษฎร์ทั้งปวง มีอรรถคดี ย่าง (c) พยานจะพึงเขาเป็น
 พยานหมดได้ คือว่า (d) คนหมดได้... (37a) คน... จำพวกนี้อย่าให้พึงเขา
 เป็นพยาน ถ้า ^{โจท} _{จำเลย} } ยอมให้สืบฟังเขาเป็นพยานได้ * (b) ๑ อัน

ว่าลักษณะพยานนั้นมิได้จำพวกคือว่า บุตร } พยาน * อันว่าทัพพยาน
_{บุตร} }

นั้น คือ (c) พระภิกษุทรงธรรมพราหมณาจารย์อันอยู่แก่ศีลแฉปรศกรรม
 เณรนักปราชญ์บัณฑิต (d) ที่เคยอันอยู่แก่ธรรม เณรนางผู้มีบันทาศักดิ์
 คำรงราช * บุตรพยานนั้น คือนาย (38a) หัวพันปากภูคาษาท่ามรงจำ
 เณรียนักการพ่อค้าแม่ค้าคนทำไร่ไถนาพึงเขาเป็นนุสความ (b) ๑ บุตร
 พยานนั้น คือว่าพื้นซึ่งพ้องพันธุชาติกาคนเองเดิมมีศัหาย เพ็ชณินอยู่
 (c) ส้มเณคนผู้ยากเป็นอนิพกเณคน พยานีเรื่อนหุหนวกตามชดอันอยู่รักษา
 ทาหงษา (d) หมดได้

16 divisions, numérotées 4-19, dont 3 *mātrā*: 4, 7, 14.

(56d) ถิ่นนั้น ถ้าพิรุทใช้ให้ดูตามพิรุท ถ้าหมดได้พิรุทให้เขาเป็น
 ฐานะแก่ความ * ๑

ฉบับ: p. 65.

(66a) แดเรียนไหวทมไรดาบมอกค ไหฺมไหฺชาดัษณคฺ (Bradley¹⁰, I, p. 419, l. 17)

XVI ถกษณพรวฏก

Titres: plat: complètement effacé; *tranches:* พินทก.
1 vol., 114 pp. *Dépôt:* Vaj. *Cote:* ๒๕. *Provenance:* มุขราช.
Date d'entrée: 31 mai 2467.

(L16)

Je renvoie pour cette loi à l'édition diplomatique complète publiée dans ce Journal (XXII, pp. 117 et suiv.). Les planches qui accompagnent l'introduction du présent inventaire ont été prises toutes trois sur ce manuscrit.

Il ne faut pas tenir compte de l'erratum inséré dans certains exemplaires. Il suffit de reporter le chiffre marginal 93 à la ligne 5 de la page 146.

XVII ธรรมชาการ

1

Titres: plat: [พระธ]มฺค. ถัก[ษ]ณ[ตฺระ]ชาการ ๗๕๐—
tranches: ธรรมชาการ, 1 vol., 177 pp. *Dépôt:* Vaj. *Cote:* ๖๖.
Provenance: achat. *Date d'entrée:* 6 février 2451.

(L17)

Ligne différentielle: (3b)...จักรพรรดิ

1(a) * วัณ ๕ + ๓๓ คำจุลศักราช ๗๗๖๗ มีฉันทพิศกฐาพระพุทฺธิเจ้า
 หนึ่งพันยักษ
 นายบุญชูชบ (b) ฐาพระพุทฺธิเจ้า นายเทียนนครา ๒
 นายปานชาดักษณ ๕
 ๗๕๐—

Contenu: (1) นามพรรณ: 3-15b; (2) ธรรมชาการ: 15c-177.

(15c) * จระธำรงตักษณผู้จะเป่นกรระชาการโดยมพัตำมพระธรรม
 ๕๐๐ (d) * chandādosābhayāmohā yodhammam-
 ativattati nihi (16a) yatitassayaso kālapakkhevacandimā-
 chandādosā bhayā (b) mohā yodhammamnātivattati abhi-
 vaddhatitassayaso (c) sukkapakkhevacandimāti แปลเนช
 ความว่า yopuggalo : (d) ยันว่านุทคตผู้ใดผู้เป่นกรระชาการ ativattati
 ๕๐๐ ๕๐๐ dhammam : (17a) ซึ่งยุดิธรรม chandādosābhayāmohā

ด้วยพระคัมภีร์ & ประการคือรักษาดำเนิน (b) ก่อตั้งแห่งเจ้าพิจารณา
ความผิดจากพระธรรมดำรัส แต่ด่าเยี่ยงเจ้าด้วย (c) ฝ่าย

โจท	อันว่า
จำเลย	

เกรียติยศแด่โลกคือสัตว์สังขตแห่งกระดากการนั้นก็จะถอยเสียม (d) สูญไป ประ
คณพระจันทร์ในวันกาตบักข จะถึงซึ่งเคื้อครอันเป็นอันมาก yopuggalo
(18a) อันว่าบุคคณผู้ใดผู้เป็นกระดากการ nātivattati บัณโฑได้ดวงเสี้ย
dhammam ซึ่งยุติธรรม (b) ด้วยพระคัมภีร์ & ประการคือกล่าวด้วยแต่ประ
กอบด้วยสิ่งดังเจ้าพิจารณาข้อคดี : (c) แห่งราชบุตรทั้งปวงถูกต้องตามพระ
ธรรมดำรัสกล่าวไว้ว่า อันว่าเกรียติยศแด่โลก (d) คือสัตว์สังขต
แห่งกระดากการนั้นก็จะจำเวญขึ้นทุกวัน คณพระจันทร์ในวันสุขบัก
(19a) ๑ ขธิบายว่าเมื่อคู่ความทั้งสองข้างมาตั้งแล้ว อย่าให้พิจารณา
บังคับบนราชข้อคดี (b) โดยวิธีหาข้อเท็จ ให้มีเมตตาแก่คู่ความทั้งสองข้าง
ด้วยจิตรอันเสมอ : (c) ให้เอาคดีนั้นเป็นกิจธุระกังวลแห่งตนถ้ากระดากการ
ผู้ใดให้กล่าวถึงแก่คู่ความ (d) ผู้เท็จ ถิ่นต้นจำงหมได้บังคับบนราชโดยพระ
ธรรมดำรัส อันว่ากระดากการผู้ (20a) นั้นครั้นกระทำกวดกริยาตายแล้ว ก็
จะไปไหนอยู่ไหนขบายนุม ทนทุกเวทนา (b) อยู่จึงวังการ เปนเปรต
มีเหตุหม้อใหญ่เท่าใบจอมมีเปลวไฟลุกรุ่งเรือง ควักเอา (c) วิจิระ
มั่งคั่งแห่งตนบริโภคนเป็นกัณหาหาร ครั้นพ้นจากขบายนุมแล้ว นามังเกิด
(d) เปนมนุษย์ ปาปะการจะเกิดขึ้นจะตามต้นของ นี้องคโวยระวิกลุพทภาพ
มีปาก (21a) เทมณแปดต้น นับด้วยชาติเป็นอันมาก ๑ ดำแดง
ลักษณะพระคัมภีร์ & ประการ : (b) ดำหรับกระดากการพิจารณาความโดยสังเขป

- (d) ^๕ sāṅgahakāro คือข้อความที่ควรระงับเคราะห์ ให้
แล้วแต่เปรียบ (26a) เที่ยบให้แล้ว * saddheyyavacasā คือกล่าวถ้อย
คำให้คู่ความควรระงับ * niggalho (b) คือกล่าวถ้อยคำควรระงับ
ขึ้นให้รู้ขึ้น * tinālassato มีได้แก่ข้อความในความ (c) ^๕ sāṅgahar
nan viruddhacodanam คือผู้พากษานักด้านวรเข้าใจได้ทั้งทวง *
(d) ^๕ sattāhabbhantarapucchanam คือถามความในพยาน ๗ วัน *
anālasyaḡadatam (27a) คือกระตการเร่งพิจารณาว่ากล่าวให้
เสร็จตามพระราชกำหนด * tidalhato (b) ให้มั่นในความมีด้านประ
การณ akkharadalho คือมั่นในถกชัดเขียนด้านวร * (c) bākkhyā-
dhāro คือมั่นถกการให้มั่นในถ้อยคำด้านวร * bandhidalho (d) คือผู้ถ้อย
คำด้านวรแล้วภาโว ให้มั่น * tiissaro เป็นอีศัรภาพในความ (28a) ^๕ sāṅgahar
prakarann anuyunjakissaro คือกระตการตั้งคนให้เป็นอีศัรภาพ *
(b) * codacudigakissaro คือเอาตัว } ^๕ โจท
จำเลย } เป็นอีศัรภาพในคดี *
tesam vā (c) ^๕ dissaro คือให้ฟังเขาแต่ถ้อยคำด้านวร } ^๕ โจท
จำเลย } เป็น
อีศัรภาพในคดี * (d) ^๕ tidhammato กล่าวความโดยธรรมเนียมด้านประการ
saccadhammam คือวินจณยคดี (29a) โดยตั้งตามพระธรรมตำรา *
ujudhammam คือวินจณยคดีโดยข้อตามพระธรรม (b) ตำรา * sam-
madhāridhammam คือวินจณยคดีโดยอันเดิมตามพระธรรมตำรา *
(c) timaggato อุปายแห่ง ศคิมด้านประการ ^๕ mahāmaggaḡama-
nam : (d) คือคำเนินตามทางใหญ่ คืออุปายวินจณยโดยคำนำพระธรรม
ตำรา * kumagga (30a) vivajjanam คือเว้นจากทางผิด คืออุปาย
วินจณยมิได้เห็นแก่ได้กำมิด * sāta (b) madhigatadhammam คือ

พิจารณาจากทางใหญ่ คือศึกษาตามคำภีร์พระธรรมคำตรให้ (c) จำนวน ๓
 ๑. อันว่าเหตุแห่งกระดาการ ๒๔ ก็ถูกโดยอริตตะ (d) มาติดังพรรณนา
 มาว่า ๒๔— (31a) ๑. อันว่าลักษณะกระดาการหกจำพวกโดยพระธรรม
 คำตรข้างหลังชนพภาษกถาวังคณ (b) ๑. pakkhaatthampattoceko
 raṭṭhakosamamāniko anuthapikoraṅkāto (c) anuṅkāto
 chadhāmato ๑. pakkhaatthampattoceko ประการหนึ่งกระ (d) ตา
 การเป็นผกฝ่ายคู่ความข้างหนึ่ง raṭṭhako ประการหนึ่งกระดาการเป็นนาย
 (32a) ร้อยนายเขวงเมื่อนอก samamāniko ประการหนึ่งกระดาการมี
 ใจ (b) เสนอทั้งต้องข้างค้อมโดยาเยยง anuthapiko ประการหนึ่งกระดา
 การตั้ง (c) ไว้รองกระดาการผู้ใหญ่ raṅkāto ประการหนึ่งกระดาการอัน
 พระมหากษัตริย์ (d) ข้าราชการไว้ anuṅkāto ประการหนึ่งกระดาการอันคู่
 ความยอมให้บังคับเอง อันว่า (33a) กระดาการมีลักษณะ ๖ ประการดังนี้
 นักปราชญ์พึงรู้ อันว่ากระดาการพระมหา (b) กษัตริย์ตั้งดังนี้ ถ้า
 บังคับคณิดใช้ควรให้กระดาการใช้ทรัพย์เท่าบังคับ (c) ผิดนั้น ชนังดา
 กระดาการบังคับชอบแล้ว แต่คู่ความถ่วงโทษกระดาการ (d) ใช้ให้ไหม
 เปนต้องเท่าทรัพย์อันกระดาการบังคับนั้น เหตุใดจึงถ่วงถ่วงดังนี้ เหตุ
 (34a) บุคคลผู้นั้นเดิมดกระดาการอันบังคับเป็นธรรม แต่เดิมดพระราช
 บันฑิต (b) อันว่ากระดาการคู่ความทั้งต้องข้างยอมให้บังคับนั้น ถ้าแต่บัง
 คับนั้นชาณิดใช้หา (c) โทษมิได้เหตุคู่ความทั้งต้องข้างให้บังคับเอง อันว่า
 กระดาการห้าประการ คือกระ (d) ตาการเป็นผกฝ่ายคู่ความข้างหนึ่งกต
 คือกระดาการเป็นนายร้อยนายเขวงกต (35a) คือกระดาการบังคับด้วยจิต

ทรง ให้พิภักษามังคัมภีร์ชาโดยพระราชาฤ็ษฏิกา ^๑ อนึ่งให้ (d)
 นามมหาดไทยตรวจดูความทุกครระทรงปดะ ๓ คาบอย่าให้ขาดได้ ถ้า
 ความ(40a)อันใดพัน ^๒ } เดือนให้ดูเนื้อความ นั้นยากหาง่าย ๕ แด่งง่าย

บมิของวัดใช้ (b) หมักคักให้ขาดฤ็ษฏิกาจะไว้ให้เข้าใช้ให้เขาฤ็ษฏิกาได้คา
 ไว้โดยอาชญาท่าน อนึ่งนาย (c) พระท้าวทรงให้ระวังดูความผู้ใดขาด
 มีได้ขาดเป็นนรณครเข้าค่าทุกวันอย่าขาด : (d) อนึ่งถ้า ความนั้นของวัด
 จะพิภักษามังคัมภีร์ชายากใช้ ให้ขุนกาธรมขุนจตุสดม(41a)ให้ช่วย
 ว่า ถ้าพิภักษามได้ให้เขากรามมังคัมภีร์พระพุทธรเจ้าอยู่หัวจะครัดเอง

50 divisions, numérotées 1-50, dont 48 *mātrā* et 2 อนึ่ง.

(90d) ตัวนั้นมา แหม่นนั้นเป็นใช้กระจาการปด้อยมันไปถึงเดือน ^๕ } วัน
^๕

มนตยา

กตบ: p. 91.

(92a) จะกต่างเขาโทษมกผู้ให้เกาะนั้นมิได้โดย ถ้าแเดเกาะท่านมา
 ไว้ท่านลายทพย (Bradley¹⁰, I, p. 467, l. 10)

10 divisions, numérotées 51-60, dont 9 *mātrā* et un
 อนึ่ง(57).

(106b) ๑ สุกมคัส ๓๕๕ ศกชวคณกตคักวกาธบภษเนาวะมคฤ็ษฏิกานท
 จารพระบาท(c)ธมเคจัมพิตรพระพุทธรเจ้าอยู่หัว แด่งๆในพระขันธ์

มกุฎพิมานถนบวร (d) พหุมนุสโพนนมหาปราชาท มัพระราชโองการ
 ครัดแก่พระตำราประเพณี (107a) ให้แต่งพระราชกฤษฎีกาไว้ว่า ๖๘
 58 *mātrā*, numérotés 61-118.

2

Titres plat: ๑ พระสมุค พระโอบการตักขณกระธการ ๖๑—
tranches: กระธการ 1 vol., 177 pp. *Dépôt:* Justice. *Cote:*
 néant. *Provenance:* inconnue *Date d'entrée:* inconnue.

(L17x)

Ligne différentielle: (3b)...จกรพรรดิราชา

(10) ๑ วัน ๕ + ๑๑ คำจุลศักราช ๑๑๖๗ บัณตูลุฬัก ๖๖ พระพุทธเจ้า

หมื่น พันธอักษร

นายชำนาญอักษร (b) ๖๖ พระพุทธเจ้า นายเทียบคราช } [ทาน]
 นายปานชาลกัน }

๑ ครั้ง ๖๑๖๗ ๖๑๖๗

Contenu: (1) บานแพน: 3-15 b; (2) กระธการ: 15c-177.

(94d) กฤษตักทำน ถ้าเจ้ากรมมี ^{๖๖}ตามไร่ ^{๖๖}ทำนว่าเดิม

พระราชอาณาเขต

กตบ: p. 95.

(96a) ถ้าเจ้ากรมกฤษหมายคำ ^{๖๖}แล้ว ^{๖๖}แต่ให้นายความผิดหา

ตัวทพยสิ่งใด ๆ (Bradley¹⁰, I, p. 468, l. 6)

(à suivre)

NOTES & QUERIES

SIAMESE: i-u = -œ̃

It is a well known fact that in Siamese the combination i-u gives the sound -œ̃ and not -ẽ. In other words, what is now pronounced *lẽi* in modern Siamese is still written *lẽi*. In every other combination, *œ̃* has a sign of its own, different to that used for *ẽ*.

To account for this anomaly one must surmise that *lẽi* is derived from an older form *lẽi*, which was still pronounced *lẽi* at the time when the Siamese language first came to be written.

The process of change from -ẽ in -œ̃ is in no way unusual. It is merely a differentiation of elements in the same diphthong, which is a familiar process in phonetics. But there is one point to which apparently attention has not yet been drawn, and although not very startling yet deserves to be put on record.

Siamese admits only of differentiated diphthongs: it has neither -ẽ nor -œ̃, only -œ̃, -õ etc., on the one hand, and -œ̃, -œ̃, etc., on the other⁽¹⁾. When Siamese diphthongs, of the *œ̃* and *œ̃* types have their origin in prehistoric diphthongs of the -ẽ or -œ̃ type, the process which evolved differentiated diphthongs was completed, in the majority of instances, before Siamese was reduced to writing. In one unquestionable instance (i-u), however, the actual transition from one type to the other took place some time after the beginning of the historical period.

J. BURNAY.

(1) I must point out, in this connection, that the order, possibly traditional, in which Phya Si Sūnthon Vohān (Nōi) arranges the constituents of *ม้วน* in his *พจนานุกรม* (1st ed. p. 135) shows very clearly the facts mentioned in the text.

The theory of phonetic differentiation was laid down by M. A. Meillet, in the *Mémoires de la Société de Linguistique*, vol. XII (1903), p. 16. See, especially, p. 27 sqq., with the French example: *rei* > *roi*.

BOOK REVIEWS.

JOURNAL DU VOYAGE DE SIAM FAIT EN 1685 ET 1686 PAR MONSIEUR L'ABBÉ DE CHOISY, précédé d'une étude par Monsieur GARÇON - 1 volume, 0,21 x 0,16, pp. XLIV+296+4 n. chif. Paris. Editions Duchartre et Van Buggenhoudt, 15 rue Ernest Cresson, 1930 - 38 francs.

On voudrait n'avoir aucun mal à dire d'un livre agréablement présenté, aux illustrations bien choisies, qui remet à la portée du public simplement curieux et lettré une relation très lue autrefois et qui méritait de l'être. Le charme un peu agaçant du voyageur infatigablement spirituel qu'était l'Abbé de Choisy peut encore agir.

Il est regrettable pourtant que l'introduction, parfois déclamatoire, que Monsieur Maurice Garçon a mise en tête du volume, pèche si souvent contre l'exactitude. On peut lui reprocher aussi d'en dire trop ou trop peu. Trop, puisqu'elle comprend une description - cavalière - du Siam et une esquisse historique du royaume d'Ayuthia depuis ses origines; trop peu, puisque l'essentiel, le personnage de Choisy et les ambassades, est traité sommairement quoique verbeusement.

Voici quelques remarques.

Le pont du chemin de fer, le seul, pour quelque temps encore, à franchir le Ménam, se trouve à plusieurs kilomètres en amont de Bangkok et n'est visible d'aucun point du fleuve situé en aval de Bangkokem. Une phrase de M. G. p. II, laisse entendre le contraire.

P. XI, M. G. écrit que le "Prince U-Thong, suzerain d'une féodalité brillante, fonda en 1349 la ville d'Ayuthia, qui devait pendant plus de quatre siècles demeurer la capitale inexpugnable d'un royaume puissant."

On s'accorde à penser aujourd'hui qu'Ayuthia, capitale, a été fondée en 1350 par un Prince d'U-Thong. Il n'y a pas d'apparence que la société siamoise d'alors fût d'un type féodal, au moins si l'on donne à ce mot un sens un peu rigoureux, et M. G. semble oublier qu'Ayuthia a été occupée par les Birmanes en 1569, sinon déjà une première fois en 1564, où la prise de la ville ne fut prévenue que par la conclusion de la paix.

Sur les ambassades de Louis XIV, on a le très consciencieux travail de Lanier, dont la lecture aurait épargné à M. G. quelques

erreurs. Si l'on s'en tenait par exemple à une phrase de la p. XV de l'introduction de M. G., on serait tenté de croire que l'ambassade siamoise de 1680 s'est embarquée au Siam sur le *Soleil d'Orient*. Or Lanier dit, correctement, que c'est le *Vautour* qui conduisit les ambassadeurs à Bantam, où le *Soleil d'Orient*, venu de Surate, les prit à son bord.

M. G. assure encore que Mgr. Pallu et Mgr. de La Motte Lambert "annonçaient (à Siam) un Dieu nouveau, redoutable et jaloux, au nom duquel, pendant quarante ans, on allait mettre à feu et à sang le royaume heureux et paisible établi sur les bords de la Ménam, aux eaux riches et lourdes de fertilité." Or, en premier lieu, M. G. cite quelques lignes plus loin un morceau de Mgr. de La Motte Lambert où il est dit que lors de son arrivée il y avait près de deux mille catholiques à Siam. Le Dieu qu'il prêchait n'était donc pas si nouveau venu "sur les bords de la Ménam, aux eaux etc. . . . ." M. G. dit aussi que l'on allait pendant quarante ans (après l'arrivée de Mgr. de La Motte Lambert) mettre le Siam à feu et à sang au nom du "Dieu nouveau." Quarante ans font beaucoup. Mgr. de La Motte Lambert étant arrivé à Siam en 1662, nous sommes invités à croire que le Siam, jusque là si paisible (!) ne fut plus qu'un charnier jusqu'en 1702. À part la répression siamoise, qui paraît avoir été bénigne, et la révolution de palais de 1688, qui n'était pas sans précédent dans l'histoire du Siam, les actions les plus sanglantes qui signalèrent le conflit des Siamois avec les chrétiens catholiques, sont celles qui mirent aux prises les troupes du nouveau roi et les troupes françaises, déjà cruellement éprouvées par les maladies.

Comme, en mettant les choses au pire, il n'a pas dû périr dans les divers engagements plus de quelques centaines d'hommes, on est bien obligé de s'avouer que M. G. s'est laissé entraîner par son éloquence. D'ailleurs, après le départ de Desfarges, bien avant 1702, la France avait renoncé à sa politique siamoise.

On pourrait multiplier les remarques de ce genre. Le plus grave dans l'introduction de M. G. c'est la manière dont il traite Phaulcon. Les règles morales au nom desquelles il condamne le Grec sont des plus respectables. Mais on aurait voulu des explications là où M. G. se contente de vitupérer. Monsieur Constance a long-

temps vécu dans l'imagination de beaucoup de Français et d'Européens. Le roman d'aventures que forme sa vie a amusé des générations. Malheureusement on ne sait presque rien du M. Constance historique. Sa mémoire a été abondamment desservie par ses panégyristes jésuites, qui prétendaient voir en lui un bon serviteur de Dieu, mort au moment où sa politique allait établir la foi dans une nation païenne. D'autres l'ont beaucoup attaqué avant d'avoir compris ses difficultés. Forbin, ni aucun des ambassadeurs français ne pouvaient le supporter. Lanier lui-même, qui a beaucoup utilisé le mémoire mesuré de Céberet, paraît n'avoir pas toujours vu combien la situation du malheureux était impossible. Quant aux documents siamois, ils sont fort maigres. Pourtant, le Grec mériterait d'être mieux connu. Il avait l'esprit politique, il semble avoir été un administrateur capable: on ne nie pas qu'il fût dévoué à son maître et Forbin, qui était brave, reconnaît que Phaulcon l'était aussi. Mais quantité de détails restent obscurs ou ignorés et nous ne parvenons pas à suivre la pensée de M. Constance au temps des ambassades, malgré les renseignements qui ont été sauvés du côté français. Or, sur tout cela, M. G. ne nous apprend rien.

J. B.

THE GOSPEL OF ST. MARC IN MUSSÖ.

To its numerous translations of the Bible, or parts of it, the American Bible Society added, a few years ago, that of the Gospel of St. Mark, which has been translated from its version in Northern Lāo or Thai Yuan into the language of the Mussö. The translation under review was made by one of the native pastors belonging to the American Presbyterian Mission in Nakhon Lampang, the Rev. Duang Dee by name. The characters used for this translation are the Northern Tai or *tua tham*.

The Mussö, to spell their name more phonetically, are a very interesting and picturesque people. They form a branch of the Tibeto-Burmese family and are comparatively new comers to Siam. The first Europeans to meet them in this country were the late Dr. McGilvary, so befittingly called "the Apostle to the Lāo", and Mr. McCarthy who both, more than forty years ago, visited some of their villages perched high up on the flanks of the lofty mountain, called Doi Phā Hm, which, situated to the north-west of Mu'ang Fang, lies in the utmost north-western corner of the circle of Payah. Both Dr. McGilvary⁽¹⁾ and Mr. McCarthy⁽²⁾ have described the Mussö in the respective books written by them, while Sir George Scott⁽³⁾ and Mr. W. A. Graham⁽⁴⁾ have treated them more fully in their books on Burma and Siam respectively.

The Mussö or, as they mostly call themselves, Lahn, live on the lofty mountain ranges and plateaus bordered to the west by the Salwin and to the east by the Mekong river. Their actual northern boundary seems to lie at 24° northern latitude, while the most southern point reached by them during their migrations is found a little to the north of 20° northern latitude. However, from the historical evidence possessed by us it seems without doubt that the

(1) Dr. Daniel McGilvary, "A half century among the Siamese and the Lāo", 1911.

(2) James McCarthy, "Surveying and exploring in Siam", 1902.

(3) Sir George Scott, "Burma", 1923.

(4) W. A. Graham, "Siam", 1924.

Photo by Mr. R. W. Mooney.

Black Müssö, west of Chieng Rai, in the Shan States,
known as Lahu Na, i.e., black Lahu.

Musso originally inhabited a country lying much farther to the north. Probably the eastern marches of the Tibetan borderland were their first homesteads, from which Chinese conquests and oppression drove them, as so many other liberty-loving peoples, southwards towards the confines of the Further Indian peninsula.

That the Musso are an ancient race is proved by the Chinese chronicles, which mention that in 796 A. D. they were subdued by a King of Nan-Chao (a Thai King).

It seems also that the Musso are identical with the Mosso who at present live between 29-33° northern latitude and 79-103° eastern longitude, in the country called by the Chinese "the territory of the 18 native chiefs", which adjoins the eastern slopes of the mighty Tibetan plateau. Here they formed an independent kingdom with Li-Kiang as capital and in 1548 and 1561 they beat back Tibetan invasions. In the beginning of the 18th century the Musso invaded the Mekong and Yangtze valleys and, allying themselves with the Chinese, they again fought the Tibetans. However, as so many other aboriginal tribes of southern and south western China, they had to bow down to fate in the form of the relentless Chinese pressure, partly military, partly pacific, and the last independent Mosso sovereign, a queen, even called in the Chinese and handed over the power to them⁽⁵⁾. Meanwhile a great number of the Mosso or Musso had migrated southwards to the territory mentioned in the beginning of this note, most of which lies inside what is called the Sibsong Pannā.

Sir George Scott says that here they seem to have had a sort of confederation of their own—the so-called 36 Fu or chiefs. This confederation at one time was overrun by the Burmese and placed under the rule of the governor of Mu'ang Laem. In the Chinese part of the Pannās, Lahu power maintained itself unshaken up till 1887, when they were attacked by the Chinese who brought Krupp artillery against them and thereby succeeded in breaking up their confederation. Since then there has been a steady immigration

(5) Father F. Goué "Notes sur les marches Tibétaines du Sseu Tchouan et du Yunnan"—Bulletin de l'Ecole Française d'Extrême-Orient, Volume XXIII (1923).

of Mussö into the British Shan States and partly also into Siamese territory.

To avoid confusion be it noted that the Mosso call themselves Na-chi, while the Mussö in the Chinese and British Shan States and Siamese territory call themselves Red, Black, and Great or Yellow Lahu; the Black and Red Lahu living in the southern part, while the Yellow or Great Lahu live in the northern part, near China. The names Mosso and Mussö are thus only Chinese nicknames. The Mussö or Lahu seem to be closely related to the Ngo-su or Lolos, the proud independent warrior people living in the Szechwan and Yunnan provinces; and that their respective languages are allied goes without doubt. There are different dialects of the Lahu living in British territory between which there is considerable difference. The Mussö in Siamese territory belong to the Black and Red Lahu.

Physically the Mussö are a well built people with remarkably straight-set eyes. Their northern brethren, the Mosso, are said to be tall and powerfully developed, men as well as women, thereby resembling their giant cousins, living in the rocky fastnesses of Szechwan, who must belong to one of the tallest races on the earth⁽⁶⁾. The Mussö of Siam are, however, not of any extraordinary height, being generally described as people of middle height. Perhaps they too have suffered under that law of nature which decrees that, when tall races migrate from a northern country with a temperate climate to a southern tropical one, they become smaller the farther south they wander.

The Mussö are known for the strong bond of solidarity which knits together their clans and tribes; during the eighties and nineties of last century the Siamese Mussö living on the hills to the north west of Mu'ang Fang were governed by a certain Phraya Kili, who wielded great power. Without going into details it may here be added that the Mussö are "rai" cultivators, where they annually destroy considerable tracts of forest, and that opium smoking is rather common among them. However, according to people, who know them

---

(6) Major Vicomte d'Ollone, *In Forbidden China*, 1908.

Photo by Mr. R. W. Moore.

Lahu woman, east of Chieng Rai, in the Chieng Tung State, where they are numerous; they are known as Lahu Shi, i.e., yellow Lahu.

well, they seem to possess many attractive traits of character, such as courage and honesty. If cured of their craving for opium they might therefore offer a good recruiting material for the border gendarmerie. The American Presbyterian Mission at Chieng Rai has recently started work among the Mussŏ of which some communities have now settled in the hills to the east of that town, and some 60-70 individuals have been converted from their animistic belief to Christianity. The American Baptist Missionaries in Chieng Tung claim over 17,000 baptized Lahu and have translated part of the new Testament into the Lahu language.

As all other people the Mussŏ are subject to the laws of transformation, and this is best seen in their manner of dress. Their women are now giving up their large picturesque headdress for the chignon of the Tai Yuan girls, while for their colourful nether garments the pā-sin is now being substituted.

A close study and detailed description of the Mussŏ, their customs, manners, beliefs and language is therefore urgently needed, and it is to be hoped that volunteers will come forward to perform similar yeoman work to that which was done some years ago when, by the thoughtful assistance of General His Serene Highness Prince Bovaradej, at that time the Viceroy of the twin Circles of Payab and Maharastra, the Society came into possession of several very valuable monographs on the non-Tai peoples of Payab written by Siamese officials in reply to the Siam Society's Questionnaire. The writer of this note is much indebted to Mr. R. W. Moore of the Christian High School for the two photographs illustrating the text.

ERIK SEIDENFADEN.

แผนกโบราณคดี ประชุมศิลาจารึกสยาม ภาคที่ ๒ จารึกกรุง
ทวารวดี เมืองตะไกร้ แต่เมืองประเทศราชชั้นแก่กรุงศรีวิชัย ทางนคร
จารย์ ยอช เสด็จ ข้าราชการเมืองแก้ว พิมพ์ภาษาไทยและภาษาฝรั่งเศส
สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้าศรีเสนาภรณ์ - โปรดให้พิมพ์ ในงานฉลองพระ
ชนมายุครบ ๖๐ ปี สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระพันปีหลวง ๒๔๗๒ โรงพิมพ์ ไสยกุล
พิมพ์มณฑลนคร.—

Institut Royal Service Archéologique. RECUEIL DES INSCRIPTIONS DU SIAM. DEUXIÈME PARTIE: INSCRIPTIONS DE DVĀRAVATĪ, DE CRĪVĪJAYA ET DE LĀVO éditées & traduites par G. COEDÈS Secrétaire Général de l'Institut. Volume publié par ordre du Prince Svasti Vattanavisishtha de Siam en commémoration du jour anniversaire où il parvint à l'âge atteint par ses parents.

Bangkok, Bangkok Times Press, 1 vol. in - 4°, pp. 4 u. chif. + 52 + 10 u. chif. + 59, illustré de 22 pl. hors-texte.

Monsieur Coedès continue avec patience la publication de son Corpus des Inscriptions du Siam. Voici enfin le second volume, qui contient quatorze inscriptions, (XVI à XXIX) publiées d'après les mêmes règles que les inscriptions du volume I.

Nous avons maintenant l'épigraphie de Dvāravatī et de Lāvo d'une part, des dépendances de Crīvijaya en territoire aujourd'hui siamois de l'autre. Dans les introductions, M. C. a résumé avec sa netteté habituelle ses travaux antérieurs sur l'histoire du Siam du sud-ouest avant les Siamois.

Les deux pages (1 et 2) de l'introduction française qui traitent de la sculpture pré-khmère seront les bienvenues auprès de ceux qui s'intéressent à cet art, si proche encore de ses origines indiennes et dont quelques spécimens (voir pl. IV, figure de droite, et surtout pl. VI) sont beaux. Il faut regretter ici que les moyens dont il disposait n'aient pas permis à M. C. d'obtenir de bonnes planches. L'illustration est la seule partie faible du vol. II du Corpus comme elle était la seule partie faible du vol. I.

Les paragraphes sur le Royaume de Çrivijaya, Grahi, le Tambralinga, le pays de Lavo, forment un tableau rapide mais magistral des recherches de ces dix dernières années sur une histoire que l'auteur lui-même plus que tout autre a contribué à débrouiller. On ne peut qu'admirer la manière de M. C. qui, sans leur rien faire dire de trop, exprime de documents épars, au moyen de rapprochements décisifs, tout ce qu'ils peuvent rendre.

Les personnes qui s'intéressent à la linguistique siamoise et à l'histoire des institutions devront méditer ce que nous apprend la nouvelle publication, jointe aux "documents sur le Laos occidental", du même auteur, sur le rôle des Mòns dans la vallée du Ménam, dès une époque reculée. L'influence mène, directement ou indirectement exercée, se retrouve partout en siamois, à date ancienne. Il n'y a pas que la vieille langue juridique siamoise où se reflète l'influence mène, mais là elle se reflète bien nettement, semble-t-il. Si le texte môn sur lequel repose le สยามมรดก siamois n'est pas encore identifié, c'est un fait, expressément attesté par le สยามมรดก siamois lui-même, que sa source est mène.

Le travail de l'imprimeur est honorable. Nous avons laissé passer, M. Coedès et moi, le Mahādhātu de la planche IV. Le สยามมรดก du titre, constamment reproduit dans le corps de l'ouvrage, est naturellement intentionnel. Mais plus on y réfléchit, plus on se persuade que le สยามมรดก étymologique est en siamois ce que seraient *Roma* ou *Athenae* en français, et même quelque chose de pire. สยามมรดก est la forme phonétique depuis toujours en siamois. Elle est constante même dans l'usage moderne. J'ai brièvement indiqué l'explication de *dvāravati* > สยามมรดก dans ce Journal (XXIII, p. 143). Je me permets d'y renvoyer le lecteur pour abréger une discussion un peu byzantine. Tout ce que je souhaite c'est que le succès qu'aura le livre de M. C. dans le public siamois, succès qui lui est dû, n'acclimate pas la forme สยามมรดก. En siamois, comme ailleurs, les réactions étymologiques sont une plaie.

CORRESPONDENCE

I

XVIIIe CONGRÈS INTERNATIONAL DES ORIENTALISTES.

Secrétariat : Musée Ethnographique,

Rapenburg 67/69, Leyde, Pays-Bas.

Première Communication.

En vertu de la décision prise le 1 septembre 1928 à la dernière réunion du XVIIe Congrès International des Orientalistes à Oxford, le XVIIIe Congrès devra se réunir aux Pays-Bas.

Un comité s'est formé dans la ville universitaire de Leyde pour organiser la préparation du prochain congrès. Ce comité a décidé provisoirement que le XVIIIe congrès se réunira à Leyde (lieu de réunion du VIe congrès en 1883) dans la semaine du 7 au 12 septembre 1931.

Le comité adresse cette première communication aux orientalistes et aux sociétés orientalistes en les priant de lui accorder leur collaboration, pour que le congrès soit assuré d'une réussite complète. Nous espérons qu'on voudra donner au contenu de la présente communication une publicité aussi grande que possible.

Le comité se propose de faire paraître dans quelques mois une seconde communication, accompagnée de l'invitation définitive pour le congrès.

Leyde, avril 1930.

J. H. KRAMERS,
Secrétaire.

II

Singapore, 23rd June, 1930.

Dear Sir,

I have lately read the long review (*Journ. Siam Soc.* XXXIII, 1930, pp. 211-239) of Father Schebesta's book " Among the Forest Dwarfs of Malaya ", and would draw the attention of those interested in Siamese Negritos to an account of a visit which, at my request, the Chief Secretary, F. M. S., permitted Mr. I. H. N. Evans of the F. M. S. Museums to make to Trang, Patalung and Senggora in 1924 for the purpose of studying these people. (*Journ. F. M. S. Museums* XII, 1926, pp. 35-54, plates VI-VIII).

A principal object of the visit was to ascertain if the Siamese Negritos, free at present from contact with Malays and Sakai, possessed a language different from that spoken by the Semang of the Malay States.

A vocabulary of over 150 words was obtained at Chong in Trang and the result was disappointing. Quite a number of Malay and Sakai terms occur and, on the whole, the Chong Negritos speak a dialect little dissimilar from those of Malaya.

Have the Siamese Negritos wandered up from the south, or were they once in touch in their present habitat with Malays and Sakai who have been expelled thence?

Your reviewer refers to that very cleverly written book " The Adventures of John Smith in Malaya: 1600-1605 " by the late Abraham Hale. Like many others he apparently fails to realise that, though based on a considerable amount of reading, it is as much a work of fiction as the " Adventures of Robinson Crusoe ".

Yours sincerely,
C. BODEN KLOSS.

The Editor,

The Journal of the Siam Society,
Bangkok, Siam.

[Published for the Siam Society by J. Burnay, Editor, and
printed at the Bangkok Times Printing Office, Bangkok, in
October, 1930.]

THE
JOURNAL
OF THE
SIAM SOCIETY
(JSS)

VOLUME XXIV

BANGKOK

MCMXXXI

VOL. XXIV., PT. 2.

APRIL 1931.

THE
JOURNAL
OF THE
SIAM SOCIETY
(JSS)

BANGKOK
MCMXXXI

ถ้าผู้พำนักภาษาตกรวดการผู้ใดอันอยู่ (b) ณเมือง $\left. \begin{array}{c} a \\ b \\ c \\ d \end{array} \right\} \text{บนคาบของพิภพ}$

ชานา) ไซ้ก็ให้มันตราไปเขาตัวผู้ของคตมาพจารณา (c) แล้วให้พำนัก

คตอันตามลักษณะชุกร ๕ ประการดังนี้ ๒๕— (d) ๑ อันว่าลักษณะของ

ชุกรมี ๔ ประการนั้น คือหาว่ามิได้เขาทั้งสองแต่คำกฎหมาย (22a) ได้

ด้วยทวธาณ * คือหาว่าในนี้ทั้งสองแต่คำกฎหมายไซ้ก็มิได้บังอาจเขา

จำเลย (b) มาตาม * คือหาว่ามิได้ตามตามหนังสือซึ่งแต่คำกฎหมายตาม

ความคตเมื่อ (c) ความด้วย * คือหาว่าแต่ทั้งสองให้ไซ้ก็แต่คำให้การให้

จำเลย แล้วให้ (d) การมก $\left. \begin{array}{c} \text{ไซ้} \\ \text{จำเลย} \end{array} \right\} \text{ * คือหาว่ามิได้ทั้งสองคนทุกข้อหาความ}$

พ้องอันมีผู้ว่าชายรับได้ (23a) บังคับขึ้น * คือหาว่าตามความไม่รับ

ในด้านวรเขียนเขาว่ารับ * คือหาว่าจำเลย (b) ให้การต้องขึ้นเขียนเขา

เขียนเขาตามชอบใจ * คือหาว่าเป็นไซ้ก็แต่แปลงด้านวรด้วย (c) ด้วยข้อ

เนื้อความจริง * คือหาว่าจำเลยยังมีไซ้ก็แต่ทั้งสองกับทั้งสองคำไซ้ก็ความ

(d) กลับไซ้ก็แต่จำเลยกับข้อความเก่าด้วย * อันว่าของชุกร ๔ ประการ

นการ (24a) ตามการเพ่งไซ้ก็ด้านวรคตนั้นแต่จากรา ไซ้ก็ด้านวร

ซึ่งพิจารณาไว้นั้นด้วย ๒๕— (b) ๑ อันว่าลักษณะชุกรมี ๔ ประการ

นั้น คือหาว่าชกรโดยกฎหมาย (c) ให้ $\left. \begin{array}{c} \text{ไซ้} \\ \text{แก้} \end{array} \right\} \text{ * คือหาว่าตามความ}$

แล้วอำมาตย์จางวไวไม่พิจารณา * คือหาว่า (d) ตามความตามฟ้องให้
 ถูกความฟ้องนั้นขึ้นข้อความ * คือหาว่าตามความกระทำความผิด (25a) ขึ้น
 ความ * คือหาว่าตามความข้อบังคับแต่เขาเป็นข้อภาคแต่ * คือหา
 ว่าตาม (b) ความลงโทษพิเศษแล้วไม่มีการแก้ * คือหาว่าตามความ
 ข้อบังคับมีเขียนแต่ (c) เขียนแต่เป็นข้อข้อ * คือหาว่าคดีเทียบจำวน
 มีให้

โจท	รู้คดีข้อโจทความเสีย
จางว	(d) คือหาว่าคดีจำวนเปลี่ยนข้อ ๆ

อย่างเป็นข้อข้อของจำวน * คือหาว่า (26a) จำวนอำมาตย์จางว
 โจทให้ขึ้นจำวนในโจทข้อความ * คือหาว่ามิได้เขียนแต่ (b) คำ
 ที่ความคดีจำวนเขียนแต่โจทข้อความ * คือหาว่าเขียนระวางใบสั่ง
 มิได้ขึ้น (c) ให้ข้อความฟ้องแต่ระวางใบสั่งเสีย * อันว่าลักษณะข้อข้อ
 มี ๓ ประการ (d) การนั้น คือหาว่ามิได้เกาะข้อความทั้งสองไว้ เกาะ
 ไว้แต่ข้างเดียว * (27a) คือหาว่าเกาะข้อความหนึ่งวงหนึ่งไว้ เรียก
 เขาว่ากระทำความผิด * คือหาว่า (b) จำวนได้เขาคำประณัติให้

ถูกความหนึ่ง * คือหาว่าเป็นโจทฟ้องให้ข้อความ (c) มีคำ

ทั้ง	ทุก
	แต่

 *
 คือหาว่าคำพิพากษาบัญญัติกรรมแล้วไม่กระทำตาม * คือหาว่า (d) จำวนได้

ตามพยานโดยบังคับ เกาะพยานไว้ไม่ให้แก้ * คือหาว่า

(28a) ขึ้นพยานมิให้พยานสืบขนาดตัวต่อหน้าพระ ชนม

ผู้	เจ้า
ทรง	สั่ง

 *
 คือหาว่าเริ่มตั้ง (b) ทุกคำคดี

ฟ้อง	แล้ว
จำวน	ขึ้น

 โจทให้แก้พยาน *
 คือหาว่าเริ่มตั้ง (b) ทุกคำคดี

ฟ้อง	แล้ว
จำวน	ขึ้น

 โจทให้แก้พยาน *
 คือหาว่าเริ่มตั้ง (b) ทุกคำคดี

ฟ้อง	แล้ว
จำวน	ขึ้น

 โจทให้แก้พยาน *

คือหาว่าภักดีด้านวรราช (c) มีให้ถูกความรู้ ให้ข้อใจความชัดแจ้ง *
 คือหาว่าเขาเทียบด้านวรฤๅ (d) ไว้ ให้ถูกความรู้ทั้งสอง * คือหาว่า
 แก่ด้านวร ออกรม ให้ถูกความรู้เห็นผิด (29a) ไว้มีขานให้ฟัง * คือ
 หาว่าให้บันทึกได้รับผิดไว้แต่ข้างเดียว ให้คนใดเรียก (b) เขาค้าน
 ไว้ * คือหาว่าเอาด้านวรอ่านขึ้นได้เอาถูกความไปให้ ^{ขึ้นใหม่} ให้ได้ยิน
 (c) * คือหาว่ามิคุมเอาถูกความไปปรับดังตั้งเจ้าไปดังไปส่งแต่ข้าพ
 ไซ * คือหาว่า (d) ไม่ปรับดังนั้น ให้ถูกความรู้ * คือหาว่ามิได้เอา
 ไปดังจำให้ถูกรู้พิพากษา (30a) ก่อนเรียกเขา ^{ขึ้นใหม่} * คือหาว่า
 ทำพิพากษาคัดขึ้นยังไม่แจ้งบังคับเขาเอง * (b) คือหาว่าเร่งขึ้นใหม่ได้
 แล้ว มีสั่งให้แก้ขึ้นนะให้ขึ้นให้ครบ * คือหาว่า (c) มีได้เข้าคำ
 พิพากษาให้ถูกความรู้ทั้งผิดและชอบ * คือหาว่ามิได้บังคับบนชา (d) ตาม
 มีในข้อคำด้านวร * คือหาว่าภักดีด้านวรไว้ ให้ถูกความรู้กับด้านวร *
 (31a) * ขึ้นว่าถักษณนาอนุชนมี ๓๐ ประการนั้น คือหาว่ารับฟ้องไว้ตาม
 ข้อมได้บัง (b) กับหมายก่อนบังคับ * คือหาว่ามิได้เอาความรู้มาถามโดย
 ตามบังคับบนชา * (c) คือหาว่าถามความมิได้มีขึ้นกำกับให้ถามตามแต่
 ข้าพไซ * คือหาว่าทำมิได้ (d) บังคับบนชาเขาน้อยความผิดควรตรวจ
 ลงกรรมมาว่า * คือหาว่ามิได้เป็นกระดาก (32a) เขาทำมาไต่ถาม
 โดยพระกระการเอง * คือหาว่ามิได้มีระวางให้ปรับตั้งเอาทรัพย์แก่ (b) ตาม
 แต่ข้าพไซ * คือหาว่าบังคับเอาความรู้ไว้ เขามี ได้เร่งทรัพย์ให้แก่

ชนะ (c) ได้แล้วถึงกับใจ * คือหาว่าเขาตั้งใจจะเอาผู้ถูกความ
 เดิมชนะ (d) ความ * คือหาว่าเรียกเอาเงินหรือทรัพย์สินกับหนี้ให้
 เหลือ * คือหาว่าพิจารณา (33a) มาความเสร็จแล้วมีได้ดังที่พยานผู้ขึ้น
 มาโดยรอบให้โดยท่านบังคับ * คือหาว่า (b) คุณสมบัติถูกไฟระอาก
 ความวิจรรพาสละละ * คือหาว่าแต่ผู้รักษาพยาบาล (c) แก่ถูกความ
 รับพร้อมรับคำกฎไว้พันกำหนดเจ็ดวัน * คือหาว่าเขาพาเอาบุตร (d) เป็น
 ผู้ค้าเขาคนทุกคือเป็นผู้คุม * คือหาว่าเขาผู้ความจึงเป็นญาติพี่น้อง
 ไว้พิจารณา * (34a) คือหาว่าเป็นมีศัหายชอบใจกันกับถูกความเดิม
 ด้วยกัน * คือหาว่าเป็นโจรมิได้ (b) อยู่ในเจ้าพิศดานเอความ
 ดัง * คือหาว่าผู้ให้ถูกความหา

ชญา	}	แก่ผู้พิจารณา (c) พร้อม	นับ
อุช			

 *
 คือหาว่าถูกความยอมมิได้ เขาไปยอมรับว่าแก่ผู้พิจารณาบังคับบังคับ
 (d) เขาเอง * คือหาว่ารับคำ

รับ	}	แล้วทวงคดีไว้ให้ข้าพเจ้าความ
กฎ		

 มิได้ใหม่กับ (35a) บันชา * คือหาว่าท่านบังคับขอความให้รักให้ถน
 มีรักกันตามให้คือตาม (b) ขันบังคับบันชา * ขันว่าลักษณะเขาจะชนะ
 มี ๕ ประการนั้น คือหาว่า (c) พยานมิได้รู้ มิได้เห็นเขาเข้ามาจับ
 ขันกิจใจใหม่ * คือหาว่าพยานรู้เห็น (d) มิได้รับตามรู้ตามเห็น *
 คือหาว่าพยานรู้เห็นอยู่แล้วเป็นใจเขาด้วย (36a) ข้างหนึ่งไปและอื่น ให้พบ
 เก่งหลบเสีย * คือหาว่าพยานอภัยจนความไว้มิได้ (b) การให้สันชนขอ
 ใจความไว้ * คือหาว่าพยานแก่กันมาจริงนั่งเสียก็มิได้ขนาด (c) ตัว
 กิด * ขันว่าลักษณะผู้ชนะ ขันผู้ชนะ พยานผู้ชนะ ขันชนะชนะ

XIX กฎสามสิบหกข้อ

I

Titres: plat: * พระสมุท กฎ ๓๖ ข้อ *; tranches: กฎ ๓๖ ข้อ, 1 vol., 88 pp. Dépôt: Vaj. Cote: néant. Provenance: Justice. Date d'entrée: Juin 1929.

(L19)

Ligne différentielle: (3b).....คดี

1(a) * วัน ๑ + * ศาลอุทธรณ์ ๑๓๖๘ บัญญัติ กษัตริย์เจ้า
 รุณการประเสริฐ
 นายมีธาดักษณรูป (b) กษัตริย์เจ้า นายเกษมการ } ทาน ๑ ครั้ง
 นายสาธิตกษณ

ข้อคดี: * ๑ *

Contenu: (1) บานเพนท: 3-15; (2) กฎสามสิบหกข้อ: 16-88.

(16)	เจ้าพญาศรี	}
	เจ้าพญาชำนาญวิเศษ	
คำสา	พญากระดุม	
	พญาธรรม	
	พญาพิศุข	
	พญาวิเศษ	
๑ ข้าราชการ	พญาธรรม	
	พระกำแหง	
	จันทน์ดมใจ	
	๑๖ คนปลุกษาพร้อมกัน	

(17)	พระราชมุขพระศรี	}
	พระจักรพรรดิ	
	พระบรมมหาราช	
ตำราหลวง	พระเกษม	
	ขุนหลวงพระไกร	
	ขุนราชพิณ	
	ขุนศรีธรรมราช	

(17 fin.) จำกรังสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงในพระบรมโกศให้
 กฏขึ้นตั้ง ๔๐ } ๔๒ ครัว (18a) สมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงในพระบรมโกศ
 กฏขึ้นตั้ง ๒

๒๕ ครัว (๒๕) กฏ ๕ } ๖ ขอยพระราชมุข (๖) ทานคงไว้ กฏ ๒๒ } ๑๖ ขอย
 ขึ้นตั้ง ๓ } ขึ้นตั้ง ๓๔

แต่คัดแต่ข้อใจความกราบทูลพระกรุณาขอเดชะ พระ...

I	(19b)	$\alpha + \beta$	จ. ก. ๓๐๓๒ บิชาดโกศ
II	(20a)	$\alpha + \gamma$	— ๓๐๓๖ — มะโรงฉีก
III	(21d)	$\alpha + \delta$	— ๓๐๓๖ — มะโรงฉีก
IV	(23c)	$\alpha + \alpha$	— ๓๐๓๗ — มะโรงฉีก
V	(25a)	$\alpha + \alpha$	— ๓๐๓๗ — จอโกศ
VI	(27b)	$\alpha + \alpha$	— ๓๐๓๗ — กุญชรฉีก
VII	(29d)	$\alpha + \alpha$	— ๓๐๓๘ — ขวดจิตฉีก
VIII	(32b)	$\alpha + \alpha$	— ๓๐๓๘ — ขวดจิตฉีก

IX	(33b)	$\frac{a}{\text{a}}$ + $\frac{st}{\text{st}}$	ภ. ศ. ๓๐๓๕ บันฑูเบญจศักดิ์
X	(a)(33d)	$\frac{b}{\text{b}}$ + $\frac{st}{\text{st}}$	— ๓๐๔๓ — ภาวทรนศักดิ์
	(b)(36b)	$\frac{c}{\text{c}}$ + $\frac{st}{\text{st}}$	— ๓๐๔๓ — ภาวทรนศักดิ์
XI	(37d)	$\frac{d}{\text{d}}$ + $\frac{st}{\text{st}}$	— ๓๐๔๗ — ชาติอภิศัก
XII	(39b)	$\frac{e}{\text{e}}$ + $\frac{st}{\text{st}}$	— ๓๐๔๗ — ภาวทรนศักดิ์
XIII	(41a)	$\frac{f}{\text{f}}$ + $\frac{st}{\text{st}}$	— ๓๐๕๕ — ชาติอภิศัก
XIV	(43d)	$\frac{g}{\text{g}}$ + $\frac{st}{\text{st}}$	— ๓๐๖๔ — ชาติอภิศัก
XV	(45a)	$\frac{h}{\text{h}}$ + $\frac{st}{\text{st}}$	— ๓๐๗๓ — ชาติอภิศัก
XVI	(45d)	$\frac{i}{\text{i}}$ + $\frac{st}{\text{st}}$	— ๓๐๗๓ — ชาติอภิศัก
XVII			

(46d) ถึงไมล์จปรบมาเถวถก ภาวทรนศักดิ์ ภาวทรนศักดิ์
 ภาวทรนศักดิ์

ฉบับ: p. 47.

(48a) ภาวทรนศักดิ์ ภาวทรนศักดิ์ ภาวทรนศักดิ์ ภาวทรนศักดิ์
 ภาวทรนศักดิ์ : (Bradley¹⁰, II, p. 51, l. 9)

	(48c)	$\frac{a}{\text{a}}$ + $\frac{st}{\text{st}}$	ภ. ศ. ๓๐๗๓ บันฑูเบญจศักดิ์
XVIII	(50c)	$\frac{b}{\text{b}}$ + $\frac{st}{\text{st}}$	— ๓๐๗๓ — ชาติอภิศัก
XIX	(51b)	$\frac{c}{\text{c}}$ + $\frac{st}{\text{st}}$	— ๓๐๗๓ — ชาติอภิศัก
XX	(55c)	$\frac{d}{\text{d}}$ + $\frac{st}{\text{st}}$	— ๓๐๗๓ — ชาติอภิศัก
XXI	(58c)	$\frac{e}{\text{e}}$ + $\frac{st}{\text{st}}$	— ๓๐๗๓ — ชาติอภิศัก
XXII	(59d)	$\frac{f}{\text{f}}$ + $\frac{st}{\text{st}}$	— ๓๐๗๓ — ชาติอภิศัก

XXIII	(61c)	$\frac{3}{8} + \frac{1}{2}$	ส. ก. ๓๐๗๖ — มะเมยชดศก
XXIV	(62b)	$\frac{3}{8} + \frac{1}{2}$	— ๓๐๗๖ — จอธำเวจ ๓๖ ก
XXV	(65a)	$\frac{3}{8} + \frac{1}{2}$	— ๓๐๗๖ — จอธ ๓๖ ก
XXVI	(67c)	$\frac{3}{8} + \frac{1}{2}$	— ๓๐๗๖ — จอธ ๓๖ ก
XXVII	(68c)	$\frac{3}{8} + \frac{1}{2}$	— ๓๐๗๖ — มะเมยชดศก
XXVIII	(69c)	$\frac{3}{8} + \frac{1}{2}$	— ๓๐๗๖ — มะเมยชดศก
XXIX	(71a)	$\frac{3}{8} + \frac{1}{2}$	— ๓๐๗๖ — มะเมยชดศก
XXX	(72b)	$\frac{3}{8} + \frac{1}{2}$	— ๓๐๗๖ — มะเมยชดศก
XXXI	(73d)	$\frac{3}{8} + \frac{1}{2}$	— ๓๐๗๖ — จอธ ๓๖ ก
XXXII	(75c)	$\frac{3}{8} + \frac{1}{2}$	— ๓๐๗๖ — จอธ ๓๖ ก
XXXIII	(77c)	$\frac{3}{8} + \frac{1}{2}$	— ๓๐๗๖ — มะเมยชดศก
XXXIV	(a)(80b)	$\frac{3}{8} + \frac{1}{2}$	— ๓๐๗๖ — มะเมยชดศก
	(b)(85c)	$\frac{3}{8} + \frac{1}{2}$	— ๓๐๗๖ — มะเมยชดศก
XXXV	(86c)	$\frac{3}{8} + \frac{1}{2}$	— ๓๐๗๖ — จอธ ๓๖ ก
XXXVI	(88b)	$\frac{3}{8} + \frac{1}{2}$	— ๓๐๗๖ — จอธ ๓๖ ก

2

Titres: plat: ๓ ๓๐๗๖ ๓๐ ๓๐ ๓๐ ๓๐; *tranches:* ๓๐ ๓๐. 1 vol., 88 pp. *Dépôt:* Justice. *Cote:* néant. *Provenance:* inconnue. *Date d'entrée:* inconnue.

(L19x)

Ligne différentielle: (3b)..... ๓๐๗๖

XX พระราชบัญญัติ

1

Titres: plat: * พระสมุท พระราชบัญญัติ * * *
tranches: พระราชบัญญัติ. 1 vol., 107 pp. *Dépôt:* Vaj. *Cote:*
 ๖๔. *Provenance:* มุราชาว. *Date d'entrée:* 31 mai 2467.

(L20)

Ligne différentielle: (3a)...ตฤก

1(a) * วัน๖+๓ คำจุตศักราช ๓๓๖๘ ปณตัสสัศก ขาพระพุทธรเจ้า
 นายแก้ววาลักษณ์รูป (b) ขาพระพุทธรเจ้า นายเทียรกวาร } ตาม ๓ ควัง
 นายผาก

ขอเคระ: ๓๓๖๘

Contenu: (1) บานแพนท: 3-15; (2) พระราชบัญญัติ: 16-107.

(16a) * คูณมัสตุศักราช ๓๓๔๖ คณนัตตวณนัตตังวัจฉะระมณนา
 ศะศุภกนัตตมณนัตตวาระ

(18d) * คูณมัสตุศักราช ๓๓๔๕ คณนัตตวณนัตตังวัจฉะระพัทธนา
 มาศุภกนัตตมณนัตตวาระ (19a) คณนัตตมณนัตตวาระ

(26c) * คูณมัสตุศักราช ๓๓๔๔ คณนัตตวณนัตตังวัจฉะระว
 ฐณนัตตมณนัตตวาระ (d) คณนัตตมณนัตตวาระ

(29b) ^{๕๕} สุนัขคู่สุนัขกระวาช ๓๓๔๗ สกนัถ์ตอชษะตั้งวัจนะระมีทะ
ศัระมาศะสุนัขบักษย (c) ทศันคตถียังตุรววาระ

(31b) ^{๕๖} สุนัขคู่สุนัขกระวาช ๓๓๕๐ สกนัถ์ตอชษะตั้งวัจนะระเชษฐ
มาศะสุนัขบักษย (c) บัณเระตศัตถียังพุททวาระ

(33d) ^{๕๗} สุนัขคู่สุนัขกระวาช ๓๓๕๐ สกนัถ์ตอชษะตั้งวัจนะระชาธ
ณะพระมาศะ (34a) สุนัขบักษยตศันคตถียังจันทวาระ

(38a) ^{๕๘} สุนัขคู่สุนัขกระวาช ๓๓๕๓ สกนัถ์ตอชษะตั้งวัจนะระชา
วะระมาศ (b) กาดบักษะตศันคตถียังชาตติยวาระ

(43a) ^{๕๙} สุนัขคู่สุนัขกระวาช ๓๓๕๓ สกนัถ์ตอชษะตั้งวัจนะระมีทะ
ศัระมาศะ (b) สุนัขบักษยบัณเระตศัตถียังภุมวาระ

(46b) ^{๖๐} สุนัขคู่ [สุนัขกระวาช] ๓๓๕๔ สกนัถ์ตอชษะตั้งวัจนะระ
ชาธณะพระมาศะกาด (b) บักษยจตุ[ตศัตถียังโส]รววาระ

(48d) ^{๖๑} สุนัขคู่สุนัขกระวาช ๓๓๕๔ สกนัถ์ตอชษะตั้งวัจนะระชา
วะระมาศะ (49a) สุนัขบักษยบัณเระตศัตถียัง จันทวาระ

(54d) เขาแต่เงินคำตอชษะตั้งวัจนะระชาธณะพระมาศะ
(Bradley¹⁰, II, p. 68, l. 4)

ถนบ: p. 55.

(56a) ^{๖๒} สุนัขคู่สุนัขกระวาช ๓๓๕๔ สกนัถ์ตอชษะตั้งวัจนะระชา
วะระมาศะกาด (b) บักษยตศันคตถียังชาตติยวาระ

(59c) ^{๖๓} สุนัขคู่สุนัขกระวาช ๓๓๕๔ สกนัถ์ตอชษะตั้งวัจนะระชา
ธณะพระมาศะกาด (d) เขาแต่เงินคำตอชษะตั้งวัจนะระชา

(63b) ๖๖๖ สุนัขศึกกระราช ๖๖๖๖ สกนัถ์ศวมุสิกะตั้งวังจนะระวิธา
ระมาศะภาณบักษย (c) นวมัตติคณังชาพิศยวาระ

(67d) ๖๖๖ สุนัขศึกกระราช ๖๖๖๖ สกนัถ์ศวมุสิกะตั้งวังจนะระวิธา
นระมาศะภาณบักษย (68a) ระตยะนัตติคณังชาพิศยวาระ

(72a) ๖๖๖ สุนัขศึกกระราช ๖๖๖๖ สกนัถ์ศวมุสิกะตั้งวังจนะระวิธา
นระมาศะภาณบักษย (b) จุทศัตติคณังชาพิศยวาระ

(75c) ๖๖๖ สุนัขศึกกระราช ๖๖๖๖ สกนัถ์ศวมุสิกะตั้งวังจนะระวิธา
นระมาศะภาณบักษย (d) ระตยะนัตติคณังชาพิศยวาระ

(78b) ๖๖๖ สุนัขศึกกระราช ๖๖๖๖ สกนัถ์ศวมุสิกะตั้งวังจนะระวิธา
นระมาศะภาณบักษย (c) นวมัตติคณังชาพิศยวาระ

(82c) ๖๖๖ สุนัขศึกกระราช ๖๖๖๖ สกนัถ์ศวมุสิกะตั้งวังจนะระวิธา
นระมาศะภาณ (d) บักษยจุทศัตติคณังชาพิศยวาระ

(86a) ๖๖๖ สุนัขศึกกระราช ๖๖๖๖ สกนัถ์ศวมุสิกะตั้งวังจนะระวิธา
นระมาศะภาณบักษย (b) ระตยะนัตติคณังชาพิศยวาระ

(89d) ๖๖๖ สุนัขศึกกระราช ๖๖๖๖ สกนัถ์ศวมุสิกะตั้งวังจนะระวิธา
นระมาศะภาณบักษย (90a) ระตยะนัตติคณังชาพิศยวาระ

(97d) ๖๖๖ สุนัขศึกกระราช ๖๖๖๖ สกนัถ์ศวมุสิกะตั้งวังจนะระวิธา
นระมาศะภาณบักษย (98a) ระตยะนัตติคณังชาพิศยวาระ

(101c) ๖๖๖ สุนัขศึกกระราช ๖๖๖๖ สกนัถ์ศวมุสิกะตั้งวังจนะ
นระมาศะภาณบักษย (d) นวมัตติคณังชาพิศยวาระ

Titres: plat: ๑ พจนานุกรม พระราชทาน ๑๑ tranches.
พจนานุกรม. 1 vol., 105 pp. Dépôt: Justice. Cote: néant.
Provenance: inconnue. Date d'entrée: inconnue.

(L20x)

Ligne différentielle: (3a).....คฤทถ์ศุภวาระ

๑. (ก) * วันที่ = คำสุดศักดิ์ราช คณบดีบัณฑิตยสภา ข้าราชการผู้เจ้า
                                ขุนตำรวจประเสริฐ }
นายแก้วชาลภักดิ์รูป (ข) ข้าราชการผู้เจ้า นายเทียบศรีราช   ทาน = ครั้ง
                                นางสาวผ่อง }

THE NEW—

Contents: (1) ปฐมบท: 3-15; (2) พระราชบัญญัติ: 16-105.

(52d) แต่งนกพิราบเขียวให้ถ่ายเอกสารขลุ่ยฝรั่งให้ครบ ๗๕๐-

ကဏ္ဍ: p. 58.

(54a) ^{๑๕} ศุภมศุคส์การาช ๓๓๕4 สกนภตฺตณฺณลิกะตังวฺจจะระชาวระ
มาศระกาทบักษย (Bradley¹⁹, II, p. 68, l. 5)

XXI. ตักขณพิสุทธิตักนำดยเพลิง

1

Titres plat: ๑ พระสมุท พัสทุท ^{ค่าน้ำ}_{ดยเพลิง} } *Tran-*
ches: ค่าน้ำดยเพลิง: 1 vol., 79 pp. *Dépôt:* Justice. *Proven-*
ance: inconnue. *Date d'entrée:* inconnue.

(L21)

Ligne différentielle: (3b)...ราชาธิราช

1(a) ๑ วัน ๑๕๑ คำจุลศักราช ๑๑๖๘ บัณเฑาะพศก ข้าพระพุทธรเจ้า
ขุนตำบประเสริฐ
เจ้าหมื่นจางงอักษรรูป (b) ข้าพระพุทธรเจ้า นายเทียบคราว } ทาน ๑
นายผากชาอักษณ

ครึ่ง ๑๑๑๑. *Tran-*

Contenu: (1) นามเพนท: 3-17c; (2) ตักขณพิสุทธิตักนำดย
เพลิง: 17d-79.

(43d) ได้คราว ๑๑๑

une page blanche;

ฉบับ: p. 45.

(46a) ๑ ศัสดังคตบั้งคนคต ภูมิวันทวักนโศรยางค โดยบัญญัติ
ดโมธร (Bradley¹⁰, II, p. 85, l. 1)

จึงมีพระราชโองการมาณะพระบ้นทูตผู้ระงัดหนาท้าวสี่พันย(๒)เกล้าฯ ซึ่ง
ว่า ถัดมาพระราชโองการชาวขอบเขตขันทเสมานนทอ จระพพาส(๓)หากค
แก่กัน ถึงพิบัติแก่กัน ให้กระทำตามพระราชบัญญัติ ๖๖ ๑๖

7 *mètres*, numérotés 1-7.

(42d) ใต้ครวต ๑๖

กตบ: p. 43.

(44a) ๑ ศัสด์วัดคัมภีร์คนคต ขกัวันทรคตไตรยางค์ โดยบัญญัติจากค

๑โมสร (Bradley¹⁰, II, p. 85, l. 1)

1 division, non numérotée.

(50c) 1 division, numérotée 16.

De 50d à la fin, chaque ligne est précédée du signe ๑

XXII. 1. กฎมณเฑียรบาล, tome 1.

1

Titres: plat: ๑ พระสมุท กฎมณเฑียรบาล ๑ พระ—
tranches: มณเฑียรบาล ๑. 1 vol., 107 pp. *Dépôt:* Justice.
Provenance: inconnue. *Date d'entrée:* inconnue.

(L22.1)

Ligne différentielle: (3a)...คฤชกั

1(a) ๑ วัน ๑๑ ๑ คำจุลศักราช ๑๑๖๘ ปณศุภศก จัพรรพทิจเจ้า
 นายอำนาจอักษรูป (b) จัพรรพทิจเจ้า รุณมหาสิทธิโวหาร } ทาน ๑ ครั้ง
 รุณสารประเสริฐ
 นายเทษภควา

ขอพระ พระ—

Contenu: (1) บานแพนท: 3-14; (2) กฎมณเฑียรบาล jus-
 qu'à: ให้โทษตามบันทึกศักดิ์ พระ พระ— (Bradley¹⁰, II, p. 112,
 l. 7); 15-107

(54d) ตามโทษการลดละเมิดใช้ โทษศักดิ์ตามโทษลงหน้าโทษ
 ข้างเดียว พระ—

กลบ: p. 55.

(56a) ๑ ชนังลูกขุนหมื่นท่งปวง แด่นา ๑๐๐๐ ถึงนา ๑๖๐๐ ถ้า
 ฆ่าคนละครั้งหนึ่ง (Bradley¹⁰, II, p. 100, l. 7)

Titres: plat: ๑ พระสมุท กฏมณเฑียรบาล ๓ ๗๕ ๑๓—
tranches: เทียบบาล ๓ 1 vol., 107 pp. *Dépôt:* Vaj. *Cote:*
 néant. *Provenance:* Justice. *Date d'entrée:* Juin 1929.

(I.22.1x)

Ligne différentielle: (3a).....คฤษณ์ศิริวารเนติ

1 (a) ๑ วัน ๓ + ๑ คำรุดศิริราช ๓๖๘ บัณฑิตพิทักษ์พระพุทธรเจ้า
 ขุนตำรวจประเสริฐ
 ๓๖๘ บัณฑิตพิทักษ์พระพุทธรเจ้า นายเทียบตรา } ทาง ๓ ครั้ง
 นายพักอาศัย

ขอเชิญ ๗๕—

Contenu: (1) บทเพลง 3-14; (2) กฏมณเฑียรบาล jusqu'à: หน้า ให้ใหม่ตามบันทึกคดี ๗๕ (Bradley¹⁰, II, p. 112, l. 7): 15-107.

(15a) ๑ คฤษณ์ศิริราช ๓๖๘ วันเข้าเดือนห้าขึ้นหกค่ำ ขวณิก
 สักวัก (b) สมเด็จพระเจ้ารามธิบดีบรมไตรโลกนาถทรงกฤษฎีกา
 วิสุทธิสุริยวงษ์ของคฤษณ์ราช (c) กฏมณเฑียรบาลพระพุทธรเจ้าอยู่หัวทรงกษัตริ
 ราชธรรม ถัดราชประเพณีศรีบรมกษัตริ (d) วิชา พระบาทเจ้า
 ภูมิพลอดุลยเดชมาประธาณูการ บรมนารถบรมพิตร (16a) เด็จ
 สักกยไนรัตนสังหาคัมภีร์ซึ่ง แต่สมเด็จพระเจ้าหน่อพุทธางกูรสุริยวงษ์
 (b) แต่สมเด็จพระพรหมเมศวรนั่งเจ้าเทพญาเอกศิริราชพระมหาอุปราช

เฉลนทาดณา(c) จักตุณมุกขนนคทรพโยธนาต   แตคัารวจในคัารว
 นยอนทาดไทอูกอน : (d) ทหารพ็วเรณชายชาแฉพรบพาทโนทนน   จ

๒
คิงพระราชาธิบายโดยกรม ทหาร(17a)พร้อมเรือ ชาย)
ทပ်) สมณพราหมณา

จรรยาบรรณชนกนรประเทศราชบุตรทองหลาย ๓

(54d) นีโตทำตามโยยการละเมตใช้ โทษศักดิ์ดาบโทษดง
ทพำโยทพำเลียบ

ក្នុង: p. 55.

(56a) ๑. ชนงูถูกขุ่นหมิ่นทั้งปวง   เต็มวา ๓๐๐๐ ถึงวา ๗๐๐๐ ถา
[๕] มาแฉะรังมาฉัด (Bradley¹⁰, II, p. 100, l. 7)

Titres: plat: ๑ พระสมุท กฏ[พร]:๑๑[๑๓๕] ๗ ๗ ๑—
tranches: กฏพระสงฆ ๑. 1 vol., 107 pp. *Dépôt:* Vaj. *Cote:*
 néant. *Provenance:* Justice. *Date d'entrée:* Juin 1929.

(L23.1x)

Ligne différentielle: (3a).....เลขท้าว

I (a) วัน ๓ + ๑๓ คำจุัดักกรวษ ๓๓๖๗ มณูธัพัก ขำพระพุทธิเจ้า
 นายแก้ว (b) ขำพระพุทธิเจ้า หมั้นพันดอชกร } ทาน = ๑๖ ๓๐
 นายเทียรกรวษ

เลข: ๗ ๑—

Contenu: (1) บานแพนด: 3-14; (2) กฎหมายพระสงฆ jus-
 qu'à: จุัดักกรวษพันร้อยสี่สิบห้าปีเถาะเบญจศก ๗ ๗ ๑— (Brad-
 ley¹⁰, II, p. 160, l. 6): 15-107.

I 15a.

(30a) กฏให้โจณ:(b)วันเข้าเดือนดับชนดับห้าคำ จุัดักกรวษพัน
 ร้อยสี่สิบห้าปีเถาะเบญจศก ๗ ๑—

II 30c.

(46d) กฏให้โจณแวนจนเดือนหกชนห้าคำ จุัดักกรวษพันร้อยสี่สิบ
 ห้าปีเถาะเบญจศก ๗ ๑—

XXIII. 2. กฎหมายพระสงฆ์, tome 2.

1

Titres: plat: ๑ พระสมุทฺธิ กฎ[.....] = ๓๕๐—
tranches: กฎพระสงฆ์ ๒, 1 vol., 103 pp. *Depôt:* Justice.
Cote: néant. *Provenance:* inconnue. *Date d'entrée:* in-
 connue.

(L23.2)

Ligne différentielle: (3c).....บพิตร

1 (a) ๑ วันที่ ๓๑ = คำจุลศักราช ๑๑๖๗ บลฤกษ์ศก. ข้าราชการเจ้า
 นายชำนาญอักษรวิมล (b) ข้าราชการเจ้า นายเทียรฆราช } ท่านเจ้า
 นายฝากชาติภักดี

๓ ค.ร. ๖๖๖๖ ๖๖๖๖

Contenu: กฎหมายพระสงฆ์ depuis: ๖๖๖๖ กฎให้ไว้แก่สังฆกรรม
 การพระสงฆ์ราชอาณาเขตใหญ่ผู้น้อย และเจ้าคณะวัดการ (Brad-
 ley¹⁰, II p. 160, l. 7): 3-103

(54d) ขุนพรหมจางเขียนหนังสือหาเงินให้ ขุนนโรดมกู๊ดกับ บาคเลอ
 เจฟเฟอรัมกรวมกับขบวน

กอธิบ: p. 55.

(56a) โฉนดเป็นปราชัย แด่มหาเสด็จกับเสนาบดีผู้บังคับกองอาศัฬหา
แต่สิ่งของคือ (Bradley¹⁰, II, p. 169, l. 14)

2

Titres: plat: ๑ พระสมุท กฏพระสงฆ์ ๒ ๗ ๗ ๑
tranches: กฏพระสงฆ์ ๒. 1 vol., 104 pp. *Dépôt:* Vaj. *Cote:*
néant. Provenance: Justice. *Date d'entrée:* Juin 1929.

(L23.2x)

Ligne différentielle: (3c)..... บทพระพุทธรูป

1(a) ๑ วัน ๓๑๒ คำจุัดคักกราช ๓๓๖๘ บัณดูลัพคัก ขั้พระพุทธรูปเจ้า
ขุนตำบประเสริฐ
นายขุนยาดักษณเรูป (b) ขั้พระพุทธรูปเจ้า นายเทวราช } ท่านแล้ว ๓
นายปลากยาดักษณ }
คิง ๒๒๒๒ ๑

Contenu: กฎหมายพระสงฆ์ depuis: ๑ กฎให้ไว้แก่สังกะวัชร
การ พระสงฆ์ฆราวาสคนใหญ่ผู้นั้นยัดเจ้าคนระฮิกการ (Bradley¹⁰,
II, p. 160, l. 7): 1-104.

VII 3a.

(34d) กฎให้ไว้แก่วันจันต์ยัดคักของขันจันคำ จุัดคักกราชพัน
ร้อยยัดคักหา : (35a) บัณดูลัพคักคักคักคัก

VIII 35a.

(54d) ยัญวัดไท เสด็จเมณฑลธรรม กับขลุ่ยเมยพระเทพ แด
เนรเทศ

กตป: p. 55.

(56a) เสด็จเมณฑลธรรมกับขลุ่ยขลุ่ย ยัญหังวัดบางบัวใหญ่เป็น
ประวัติก โยเมยวัด (Bradley¹⁰, II, p. 169, l. 11)

(83c) กฎให้ไว้ณวันพุทธเดือนสามแรมดับเบดคำ รุดคักกระราชพัน
(d) รอยหาดับเบด บัระกาเชกคัก ๓ ๑ ๓ ๑

IX 84a.

(90e) กฎให้ไว้ณวัน ๑๔ ค่ำขานนชคัก ๓ ๑

X 90d.

(104e) กฎให้ไว้ณวันอังคาร (d) เดือนเจดแรมดับสามคำ รุดคัก
ราชพันรอยหกดับสามบัระกาตวันคัก ๓ ๑

XXIV. 1. ชาติพาทหลวง, tome 1.

1

Titres: plat: * พระสมุท. พระย[...]ชาติพาทหลวง * ๗๗
tranches: ชาติพาทหลวง *, 1 vol., 164 pp. *Dépôt:* Vaj *Cote:* ๘๘.
Provenance: มุขราช. *Date d'entrée:* 31 mai 2467.

(L24.1)

Ligne différentielle: (8c)...บรรพชิต

1(a) ๗๗ ๘ + ๗ คำจุลศักราช ๘๘๘๘ บัณฑิตผู้พิทักษ์พระพุทธเจ้า

		ขุนสารประเสริฐ	} ๗๗ = ๘๗
ขุนพิทักษ์(๖)บรรพชิต	พระพุทธเจ้า	นายเทียรตรา	
		นายผดุงชาติ	

๗๗๘๘ : ๘๘

Contenu: (1)บานพับ: 3-14; (2)ลักษณะชาติพาทหลวง jusqu'à: ส่วนหนึ่งให้คำมีเสียง (Bradley¹⁰, II, p. 212, l. 15): 15-164.

(15a) * จักกฉัตรลักษณะผู้ตั้งอธิการไทยในพระราชาชาติพาทหลวงเป็น

พระราชาโยธการ	} อันเจกจาก(๖)เอกราชตั้งหมุดค้ำซึ่งมีในคำนำ
ชื่อเดิม: พระราชบัญญัติ	
พระราชเสาวนีย์	

พระบรมมหาราชวัง อันพระมโหรีราชยาภิเษกมหาราชกำหนด(c) นามานต์

หริณอินทรวะโรไชย : (20a) นโหสิริยส[วรวร]ว เทพาคีเทพศรีภูวนารถ
 บรมบาทพิศร(b) พระพุ[ทริเจ้าอยู่]หัว มีพระเมตตาแปณเรจวริกภาพ
 เพ็ญระงับ(c) คับสรวรพทุททแห่งราชภูม มีโหสิริยสจนกรท้าวพะการ
 ลังวณัน(d) แกกกันไค จึงคำหริตให้ตราพระราชกฤษฎีกา คำนั้นนี้แต่ยัง
 แก่ (21a) เขาเจ้าเง้ายพราช แดพณณามาตยมนครี พริบโยธา
 เณนาคันนิก(b) มุกขรูนหมัน สฬสังกัศพรณ อันมีในพระอาณาเขตแวน
 แคว้น(c) กรุงเทพมหานคร บวรทวารวดีศรีอยุธยา มหาดีดกภพ
 (d) นพรัตนราชธานีบุรีรมย ตั้งแต่นั้นสืบไปเมื่อหน้า : (22a) อันवादักขณ
 เณมิต มีประการต่างๆ ศักดิ์กรท้าวหนือ(b) พระราชบัญญัติ แดรัช
 พระมันทุองพระโองการ แณมี(c) ได้กรท้าวตาม ตรัสไรแดเพ็ทนาย เขา
 แณเงินทอง(d) ถึงของ ของเราให้เสียราชการไป : (23a) แดชนแห่ง
 ราชภูม เณมาจำของเณเงินทอง อก(b) เมียข้าคน ท่านมาแปนชนา
 ประโยชน์ แก่คนแณ(c) บัซกันหมันคัก แณผู้ร้ายไวยมีให้ส่งให้ : (d) แก่
 พชามรง
 กระดการ แดตักคัก : (24a) นาย มหาโต } นายนักการนายคุมผู้ไป
 ตาม }
 เรือหา แดแปองพระรรมณูปแปองพระโองการ (b) แดแปองพระราชบัญญัติ
 ก้าหนดกฏ[นาย]แปองตราสารด้านวนถัยคำท่านเสีย แณ(c) เตียค
 ถัยคำอื่นเรา แณโณณกัมกใจใหญ่ ไม่ส่งให้เกินศักดิ์ นักใคร่กรท้าว
 คนให้ (d) อันเหื้อบบันตาศักคักอันท่านให้แก่คน แดทงของอาณันยานี
 กอัวเณมาจำพระราชนิม (25a) พระเจ้าอยู่หัวบัญญัติไว้ แดกรท้าว
 กระทรวงลวงกรมอันท่านอายัดไว้โดยกระทรวง (b) การแต่ท่านสั่งให้กรท้าว

การในสถานแห่งใดใด มิได้กระทำตามท่านออกทำหนังสือว่า(c) เหลือทำกิน
รับตั้งแต่เกิดครัว [เดิมครัว] การเสียแต่อาพร่างบังอาชกัน ไกรราชฎ
ให้ใด(d) ความเดือดร้อนท่านให้มีโทษจนหนัก แต่ลักษณะโทษสำหรับ
เดิมครัวเดิมค

ข้าพร่างพร่างข้าพร่าง
บังอาชพร่างบังอาช
กัน ไกรราชฎกัน ไกร

} นม ๓๐ สถาน ๆ หนึ่ง (26a) คือให้พันคอรับเวียน

รับราชบาทเขาถูกเมียชานคนเป็นราชทพยตั้งของเขาสัตของพระ(b) คัด
จงสัน สถานหนึ่งให้คตมอชิตเจ้าจงได้ครุไว้ โดยยักถากกรรมนั้น สถานหนึ่ง

ให้ (c) ทวนด้วย $\left. \begin{array}{l} \text{ดวดหนึ่ง} \\ \text{ไม่ห้วย} \end{array} \right\} \text{ยก } \frac{๓}{๒} \text{ ยกแล้วประจานจำได้ครุไว้เดือนหนึ่ง}$

$\frac{๒}{๓}$ เดือน สถานหนึ่ง (d) ให้ไหมจตุรคูนแล้วเขาคัดวงหญ้าข้าง สถาน
หนึ่งให้ไหมคตมอชิตแล้วเขาคัดวงออกจากราช(27a)การ สถานหนึ่งให้ไหม

ทวนแล้วประจาน $\frac{๓}{๗}$ วันให้พันโทษ สถานหนึ่งให้ไหมตา (b) หนึ่ง

แล้วให้ไรของ ๆ เขา สถานหนึ่งให้ตัดปากเหวปากเขามพร้าวหัว
ยัดปาก สถานหนึ่ง(c) ให้กาคัทนไว้ สถานหนึ่งให้กคชูปกดำไว้ ถ้า
แต่เสนาบดีมุขกรมคตมอชิตหนึ่งพันท (d) นายจำเสมียนผู้ใดมิได้กระทำตาม
พระราชบัญญัติท่านบันทึก ถ้าผู้ใดรู้เห็นเป็นใจด้วยผู้ (28a)ใด ๆ ซึ่ง
มิได้กระทำตามพระราชกฤษฎีกาบันทึก แล้วรู้เห็นได้เป็นใจแต่ว่ามิได้เขา

เดิมทีแต่ขวางเดิมที
 บังฮาวขวางบังฮาว
 ฮาขวางแต่ขวางฮาขวาง
 กันไซกขวางกันไซก

หมายเหตุ (b) กล่าวพิศทุกถักถักท่านว่าณน

ให้ตรงขวาง

มหันต
 ปกม
 มกษณ
 ขวสาน

โทษคือโทษ

๕ (c) การถอดถักหนึ่งเป็นลำดับถัก

๕
 ๕
 ๖
 ๕
 ๕
 ๕
 ๕

โทษอันหนักจะเอาโดยพระวราภณฎีกาท่านกล่าวไว้ (d) บัดนี้จากถัก
 ถักจนผู้ถักตั้งในมหันตโทษ ๕ ถักจน มีมาตรว่าสารคดีต่อไปตรง ๒๐

10 *mātrā*, numérotés 1-10.

(45d) * กล่าวถักจนโทษ ๕ ถักจนมีมาตรา ๑๐ บท แต่จาก
 กล่าวถักจนโทษ ๕ ถักจนสืบสารคดีต่อไป (46a) ไป

2 *mātrā*, numérotés 11-12.

(52b) * กล่าวถักจนโทษ ๕ ถักจนได้สองมาตรา จากถักถักจน
 โทษ ๖ ถักจนสืบสารคดีต่อไป ๒๐ (c) * กุณนาค ๑๑๖๖ กุณนาค
 สัตว์นาค อาสุนาณาค สุนนาค สุนนาค สุนนาค สุนนาค สุนนาค สุนนาค
 สุนนาค สุนนาค สุนนาค สุนนาค สุนนาค สุนนาค สุนนาค สุนนาค สุนนาค สุนนาค

ทศ (53a) พิศราชนมณันตธัมมภาวติเรกเชกของคฤรัยวงษวิสุทธิพุทธางกูร
 บรมบพิตรสถิตยณ (b) พระชนงเบญจรัตนไพโรชนมหาปราชญ์โดย
 เบื้องบุรพาพิมุขพรหมด้วยมุขรมาตยานนตรี (c) ภาวะชาติราชบัณฑิตย
 ปโรหิตาโหราจารย์ พระองค์ตั้งพระไทยบำเพ็ญพระทานบารมีปราช
 (d) นาพระโพธิญาณ จ्ञาณธรรมพิศวัตให้พ้นจากสังสารโลภชบายทุกข์
 จให้พ้นทุกข์แก่ไพร่ฟ้าข้า (54a) แผ่นดินในขอบขัณฑสีมาอาณาเขต มีให้
 มีผู้กินใช้กรุกราชบาตรหมแห่งศวันพื้นแท่งดวง (b) เกินกันได้ แต่ไพร่ฟ้า
 ข้าราชการขอบขัณฑสีมาทุกวันนี้ ประกอบด้วยรากไทยไมโทโธรมได้ (c) [กลั้ว]
 เกือบแปดร้อยเก้าปี เหน่นานาประเทศฝัางซึ่งกฤษณะกระบี่คันฉัดฉา
 คุชฉา (d) [มอ] ยะเรกขยแก้ว ประกอบด้วยทรัพย์สมบัติเป็น
 ชันมก แต่ไทมชนทุกวันนี้ (55a) ยก

อุกฉาว	}	ให้เป็นเมียนมฤชาธิวิ
หอนฉาว		

 ถิ่นผิดเป็นชอบ แล้วจะฝ่ายสมมฤชาธิวิด้วยแถบตรชน (b) [เกิด] นานักถิ
 เพชไปตามพ่ออีกจากกันไปสู่บายนมเดย์ แต่มั่นจเภาภิจการบ้านเมือง
 ไป (c) แจ้งแก่นานาประเทศฝัาง พระองค์พรหมไปด้วยมุขรมนตรี จึงมี
 พระราชโองการมาณพระ (d) มั่นคง คำหรัสตั้งแก่ขุนศรีนพรัตนราชโกษา
 รับผิดชอบพระภากมภาหุ ให้ตรา (56a) เป็นพระราชกฤษฎีกาบัญญัติ
 ไว้ ว่าแผ่นดินสืบไปเมื่อหน้า ๓๖ ๑—

13 *mātrā*, numérotés 13–25

(82d) in fine ให้ภาคทันทีไว้ ๓

กตป: p. 83.

(84a) ๒๐ มาตราหนึ่ง มีพระบันทึกพระเสาวนธ์บริบทถึงพระราชบุตร
บุตรพระราชนัดดาไชยริน (Bradley¹⁰, II, p. 194, l. 17)

29 divisions, 28 *mātrā*, numérotés 26-37, 39-54, un
หนึ่ง, numéroté 38.

(134b) ๑ กล่าวลักษณะโทษ ๖ สถานมี ๕๔ มาตรา จักกล่าว
ลักษณะโทษ ๕ สถานสืบสาวคดีต่อไป

2 *mātrā*, numérotés 55-56.

(137d) โทษ ๕ สถานสองมาตรา เช่น (138a) จักกล่าวโทษ ๔
สถานสืบสาวคดีต่อไป ๗ ๑ ๗ ๗ ๑—

4 *mātrā*, numérotés 57-60.

(143d) ๑ กล่าวลักษณะ ๕ สถานมีมาตรา จักกล่าวลักษณะโทษ
๕ สถานสืบสาวคดีต่อไป ๑—

21 *mātrā*, numérotés 61-81.

(164) ๗๑๗ ทา ๗๑๗ ๑—

2

Titres: plat: ๑ พระสมุท พระฉายการชาตญาหลวง *; *tran-*
ches: illisibles. I vol., 160 pp. *Dépôt:* Justice. *Cote:*
néant. Provenance: inconnue. *Date d'entrée:* inconnue.

(L24.Ix)

Ligne différentielle: (8c)...มรรพวิคตวิ,

1(a) ๑ วัน ๕ + ๑ คำจุตศักราช ๓๓๖๘ บัณเฑาะว์พัก ข้าพระพุทธรักษา

		ขุนตำรวจประเสริฐ	} ท่าน ๓ ครั้ง
ขุน(บ)ดำรงมนจรัญ	ข้าพระพุทธรักษา	นายเตยรกราช	
		นายผากชาติเกษม	

ขอเก็บ ๗๕๐—

Contenu: (1) บานแพนด: 3-14; (2) ถกษณชาตญาตอง jus-
qu'à สถานที่หนึ่งให้ตกนัยเสีย ๓ ๗๑๗ ๗๕๐— (Bradley¹⁰, II,
p. 212, L. 15): 15-160.

(80fin.) ให้ภาคกันทไว้ ๓

ฉบับ: p. 81.

(82a) ๑๑๑ มาตราหนึ่ง นัพระบันฑิตพระเสาวนธ์ได้รับสั่งพระราช
บุตรบุตรีพระราชนัดดาไซ้ขุน (Bradley¹⁰, II, p. 194, L. 17)

(160) ๗๑๗ ๓ ๗๕๐ ๗๑๗ ๗๕๐—

3

Titres: plat: ๑ พระสมุท พระโขนงการอาษาญาตอง ๓ ๗๕๐—
tranches: อาษาญาตอง. 1 vol., 161 pp. *Dépôt:* Justice. *Cote:*
néant. *Provenance:* inconnue. *Date d'entrée:* inconnue.

(L24.1y)

Ligne différentielle: (8c)...บรรพตบรณชัย

1 (a) ๐ วัน ๕ + ๐ คำจุตศักราช ๑๑๖๗ บัณเฑาะว์พัก ข้าวพระพุทธรเจ้า

		ขุนตำบประเดรั้ง	} ตาม ๑ คิว
หมื่น (b) สุวรรณชัย	ข้าพระพุทธรเจ้า	นายเทียรกรราช	
		นายผากอาตักษณ	

หรือเค: ๓: ๑—

Contenu: (1) บรรณเพน: 3-14; (2) จักรณชาญาทอง: jusqu'à ด้านหนึ่งให้คตมอเสย ๓ ๐ ๓ ๓: ๑— (Bradley¹⁰, II, p. 212, l. 15)

(80d) ไททาทันท์ ไท ๑

กลบ: p. 81.

(82) les trois seaux.

(83a) ๐ มาตราหนึ่ง มพระมนุสสุพระเดาวันเดอับตั้งพระราชบุตร
บุตรพระราชนัดดา ไช้ขุนหมื่นไท (Bradley¹⁰, II, p. 194, l. 17)

(161) ๓ ๐ ๓ ๑ หา ๗ ๓ ๐ ๓: ๑—

XXIV. 2. ฅฎฎฎฎฎ, tome 2.

1

Titres: plat: ๑ พระสมุท พระ[...]ยการฅฎฎฎฎฎ[๒] ๑—
tranches: ฅฎฎฎฎฎ ๒. 1 vol., 145 pp. *Dépôt:* Vaj. *Cote:*
 ๑๓. *Provenance:* มุฎฎฎฎ. *Date d'entrée:* 31 mai 2467.

(L24.2)

Ligne différentielle: (5a)...จะกฏฎ

1(a) ๑ วัน ๑ + ๑ ฅฎฎฎฎฎ ๑๑๑๑ มุฎฎฎฎฎ ฅฎฎฎฎฎเจ้า
 ฅฎฎฎฎฎ }
 ฅฎฎฎฎฎ(๑) ฅฎฎฎฎฎเจ้า นายฅฎฎฎฎฎ } กฏฎ ๑ กฏฎ ๑๑
 นายฅฎฎ

กฏฎ ๑๑๑

Contenu: ดัฎษณฅฎฎฎฎฎ depuis: ๑ มาตราหนึ่ ประเทศ
 เนืองไคแตงฅฎฎฎฎฎของฅฎฎฎฎ แตพระผู้เป็นเจ้าฎฎฎฎ (Bradley¹⁰,
 II, p. 212, l. 16)

2 *mātrā*, non numérotés.

(5a) กฏฎดัฎษณ โทษ ๑ ฅฎฎเม้มาตรา ๑๑ มาตรา จะกฏฎ
 (๑)ดัฎษณ โทษ ๑ ฅฎฎดัฎษณคคคคคไป ๑๑ ๑ ๑ ๑ ๑—

4 *mātrā*, non numérotés.

(9d) กล่าวอักษรโทษ ๒ สดามันท์ & มาตรา จะกล่าว

(10a) อักษรโทษสดามันท์ ดับดำรงค์ต่อไป T @ T@ ๑—

5 *mātrā*, non numérotés.

(16a) กล่าวอักษรโทษสดามันท์ถึง ๘ สดามันท์มาตรา & มาตรา

จะ(๖)กล่าวอักษรโทษ ดับดำรงค์ต่อไป T @ T T@ ๑—

9 *mātrā*, non numérotés.

(34d) * หนึ่ง สดามันท์บรมพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว พระบรมไตร
โลกนาถเจ้าพระองค์ (35a) ทรงสถิตอยู่ในพระที่นั่งจักรมุกขมหาปราสาท
มีพระราชโองการตรัสตั้งแก่ขุนจำเณ(๖)ศรีของศรีภักดีขุนนาง ให้ตรา
พระราชกฤษฎีกาขึ้น แลตั้งแก่เสนาบดี(๗)กษัตริย์ ทั่วราชอาณาจักร
นิมนต์ขึ้นหมั้น แลนายหัวพันประหารราษฎร : (d)ทั้งหลาย ตั้งแต่นั้นไป
เมื่อหน้า.....

3 *mātrā*, non numérotés.

(48a) * วันพระฤกษ์สืบคดีเดือนห้า แรมสิบค่ำจอนักตั้งตัวครั้นศึก
พระมหา(๖)จักรพรรดิศรีบรมธรรมนิคมมหาจักราช พระเจ้าอยู่หัว
เสด็จในท้องพระโรงทอง(๗)จึงดำรัสตั้งพระสุภาวดี ศรีมหาคุณธรรมา
นายท้าวราชบัณฑิต นายสามชตา(๘)เสด็จรับคนทุกพระองค์มา ด้วย
พระมโหรีราชยานยกตัวในพระบรมมหาราชวัง(49a)กฤษฎีกาไว้ ถ้าผู้
ร้ายเล็ดลอดเข้าไว้ในหีบเสียด้านจนแปลงด้านจน จะให้(๖)ท่านเสียด

คือแปลงตำรกรมทัน แต่สรรพตำรกรมทันจะใครได้เงนทาน พระมโน
(c)ตำราจารย์ให้พิจารณา ถ้าเป็นดังให้ศคณิก้างถ้อยกันส่อตามโทษา
นุโทษ ถ้าจริง (d)พระกรุณาให้โลกคณิก้างใช้ ให้โดนวัด ๕๕๐๐๐๐ แด
ให้เอาเข้าพระคลังหลวง (50a) ซึ่งขอพระราชทานเจ้าทงหลาย เจรจา
พิพากษาค่วยกันแทนหย่อนนัก อนึ่ง (b)ข้อความทั้งด้านกระทรวงก็เป็นเช่น
เดียวโทษก็เป็นเช่นเดียว พระเจ้าอยู่หัวมีพระราช (c)โองการตรัสจำเพาะ
แก่พระสุภาวดี เสนายท้าวราชบัณฑิต นายอำมรธา (d)เดิมยร
ให้ตราพระราชบัญญัติ คำนับน โวเนชหนา.....

9 *mātrā*, non numérotés.

(74d) โหมเจ้าไพรเจ้าราชดำยธัมบ เพราะเจ้าไพรเจ้าราชหม
หามราชไพรตน ๒๐๖๕— (Bradley¹⁰, II, p. 226, l. 16)

กตบ: p. 75.

(76a) ๑ วันพุทธเดือนสิบเอ็ดขึ้นด้านคำกุนนิกัดตัวโทศก รุนด์พ
ฎาฐเสณามคังคม (b)ภูตพระกรุณาด้วยอินตเพชญไธแก้วไธเสนอไธ
ไธศุภคณิก้างกตหมนธมเศ แดไธไกร (c)ไธศุภคณิก้างกตหมนราชพิทก เอา
กระเช้าแดงไปลงมเภาจังกอบแก่ราชมูร ะ (d)แต่ราชพระเจ้าอยู่หัวให้
กุมเอา จังส้มเศษบรมบพิตรพระเจ้าอยู่หัว มีพระบรมพุทธรูป (77a) ให้
ลงโทษผู้ปลอมนเภาจังกอบนั้นว่า ถ้าเภาแดงคยคเจ้าของมีนาคเศษไว้
ให้ (b)ศคณิก้างเดียว ถ้าหมได้ศคคเจ้าของแดงเภาแดงของ ฌราย

พระธรรม(๖)ดำตรอนเป็นบทมาตรางน $\text{๒๖} \otimes \text{๒๖} \text{๒๖} \text{๒๖} \text{๒๖}$ (c) $\otimes$
 subhamastu $\text{๒๖} \otimes$ บจอนกตศวตวันศักดิ์ ฮาตุสมาเล่อกขบภะเฮเอกา
 (d) ทศมัตริย์ยังฮาทศยวาร์ พระบาทสมเด็จพระบรมพิศพระเจ้าบรมวงศ์
 ศรีสัชนา (126a) บรมจักรพรรดิราชาธิราชพระเจ้าอยู่หัว นัพระไทย
 เมตตาแก่ปราชญ์ราชทูตทั้งปวงจงทรง(๖)พระราชมัญญิต จักเป็นพระ
 ราชกฤษฎีกากำหนดเป็นมาตราไว้ดังน $\text{๒๖} \otimes \text{๒๖} \text{๒๖}$

18 *mātrā*, non numérotés.

(145c) $\otimes$ สร้อยบทตรงชำระใหม่ได้บทในอาชญาหตวง $\text{๒๖} \otimes$ มาตรา 1๓
 (d) ในอาชญาพระราช $\text{๒๖} \otimes$ มาตรา เป็น $\text{๒๖} \otimes$ มาตราด้วยกันแต่เท่า $\text{๒๖} \otimes \text{๒๖} \text{๒๖}$

2

Titres: plat: $\otimes$ พระสมุติ พระอาชญาหตวง $\text{๒๖} \otimes$ *tranches:* อาชญาหตวง ๒ . 1 vol., 145 pp. *Dépôt:* Justice. *Cote:* néant. *Provenance:* inconnue. *Date d'entrée:* inconnue.

(L24.2x)

Ligne différentielle: (5a).....จากตัว

1(a) $\otimes$ วัน $\text{๒๖} \otimes$ คำจุลศักราช $\text{๒๖} \otimes$ บจอนกตศวตวันศักดิ์	ราชพระพุทธรเจ้า
	ขุนธำระประเสริฐ
ขุนธำระบันจงรูป (b) ราชพระพุทธรเจ้า	นายชานโหวหาร
	นายเทียบศรีราช

๒๖๒๖ $\text{๒๖} \otimes$

Contenu: ตั๊กแตนตำข้าวหลวง depuis: ๑ มาตรการหนึ่ง ประเทศ
หนึ่งโตแตงอุบามถวายตั้งของเรามา เฉพาะผู้เป็นเจ้าผู้ด้วย (Bradley¹⁰,
II, p. 212, l. 16)

(76d) พระราชกฤษฎีกาคำนับไว้ หามมให้ผู้ใดทำสืบ
ไป ๒๑๒ ๒ ๑—

ฉบับ: p. 77.

(78a) ๑ มาตรการหนึ่ง นายพระชนนทนต์ทวีรัตนอันนำรัตนอนบก
แห่งไทไต ในพระ (Bradley¹⁰, II, p. 227, l. 3)

3

Titres: plat: ๑ [....]:สมุด[.....] ๒ ๒ ๒—
tranches: ๑ ๒๒๒๒๒๒๒ ๒, 1 vol., 135 pp. *Dépôt:* Vaj. *Cote:*
néant. *Provenance:* Justice. *Date d'entrée:* Juin 1929.

(L24.1y)

Ligne différentielle: (5a)...จากตัวตักแตนโทษ ๒ สักกานสืบ
สำรคคคคไป ๒๑—

Le protocole manque. Il semble bien qu'il n'y en a
jamais eu.

Contenu: ตั๊กแตนตำข้าวหลวง depuis: ๑ มาตรการหนึ่ง ประเทศ
หนึ่งโตแตงอุบามถวายตั้งของเรามา เฉพาะผู้เป็นเจ้าผู้ด้วย (Bradley¹⁰,

II, p. 212 l. 16)

(74d) กต บังคับให้ไปเกาะเฮามาแข่งกต ผู้ใดทำคงนพจรรณา
เป็นฉ้อ ทานว่า

กตบ: p. 75.

(76a) ผู้หนักนมคตพระราชยา ทานให้ตงโทษโดยโทษานุ
โทษ ระ๑ระ๑— (Bradley¹⁰, II, p. 228, l. 10)

(c) ⊗ tamenam̐bhikkhaveyamorājāevamāha ambho-
 purisanatvaṃaddasamanussesu rājā (d) noheram̐āguṃcā-
 ringahetvā vividhānikammakaraṇānikaronte kasāhi
 (16a)pitālente vettehitālente addhadāṇḍakehipitālente
 hatthampi (b)chindante pādampichindante hatthapādam-
 pichindante kaṇṇampichindante nāsampi (c) chindante
 kaṇṇanāsampichindante mukhampichindante bilaṅga-
 thālakampikaronte (d) saṃkhamuṇḍakampikaronte rā-
 hūmukhampikaronte pajotimālakampikaronte (17a) hat-
 thapajotikampikaronte erakavattikampikaronte cirakavā-
 sikampi ⊗ (b)karonte eṇeyyakampikaronte baḷisamaṃsi-
 kampikaronte ⊗ (c)kaḥāpaṇikampikaronte khārāpaṭiccha-
 kampikaronte palighaparivattakampi (d) karonte palāsa-
 pithakampikaronte tattenapitelenaosiṇcante ⊗ (18a) suna
 khehipikhiādāpente jivantampisuleuttāsente asināpisisaṃ
 chindante (b) urampiphālente satippahāraṃkaronte saṃ
 galikādhipaṇca hibandhane (c) hibandhitvā bandha-
 nātārappavesanaṃkaronte nābhimpamāṇesuāvā ⊗ (d) tesu-
 nikhaṇāpetvā pulāsehipaṭicchādāpetvā aggimāpetvā
 camma (19a) daḍḍhakāleayanaṅgalehikasāpetvā khaṇḍā
 khaṇḍikam̐hirāhiraṃkaronte (b) siriratopitikkhaṇeneva-
 satthenaghanaghanatṭhānesumamaṃsuppāpetvā telena
 (c) pakkam̐ udanam̐āropetvā puveviyapaccāpetvā ta-
 meva khādāpente ॥

(d) ๑ นิตาเนนเนยความตามในพระบาทว่า ดมเดจบรมราชกระษัตริ

แต่ปางก่อน :	(20a) ดงราชทนต์แก่ผู้กระทำผิดเป็น	ชุกชุม	โทษต่าง ๆ
		อะหุ	

กัน จึงมีพระราชโองการมาณพระมณ (b) ที่อุตุรสำเนาท้าวตั้งเหนือเกล้า
ว่าประเพณีโบราณราชกระษัตริสืบมาชมนกกระทำกัน (c) ทาณุกัตเทโทษ
น้อย } แก่คนชมนกกระทำโจรกรรมแต่ต้องพระราชอาญากระทำจุริจนคจาก
ใหญ่ }

พระ(d)ราชบรมญัตติ	ต้องพระราชกำหนดกฎหมายด้วย	ชุกชุม	โทษ
		มหัน	
		มณิน	
		อะหุ	

โทษประการใดต้อง (21a) โทษตามทวงตั้งนกรรมกร ๓๒ ประการอุจประ
เพณีโบราณราชกระษัตริสืบ ๆ (b) มากให้ตราพระราชบัญญัติ จักโทษ
โดยควรแก่กรรมกร ผ่อนตามหนักแต่ (c) เปาแก่นักโทษผู้กระทำจุริค
เป็นพระราชกฤษฎีกาว่า แทนสืบไปเมื่อหน้าตาม (d) ไคใจทองของอา
มิกใหญ่ไม่สูงศักดิ์ ก็ดกระบถประทศร้ายด้อยสมเด็จพระพุทธ (22a) เจ้า
อยู่หัว จะปลงพระองค์ลงจากเสวยครณครกัถ์ แต่โจรคุมพลพวกถ้อย
สัตว์ (b) ดำตราวุธเข้าปล้นตมเมืองเนาจนกัถ์ ปล้นคัพระนครเฝ้าพระราช
นิเวศมณเทยณธถานวัง (c) คลังฉางกัถ์ ปล้นคัฮาอาศัยเฝ้าพระอุโบสถ

ต้องพาราม	จับ	พระสงฆ	แต่กระ(d)หักชาวบ้าน	มีคณุกพันแห่งอน
		ดมเนน		

ด้วยคบเพลิง^๕อย่างเขาเหลนเหลา^๖เดินบร้อกระพำ (23a) กำม^๗คำหัด^๘เร้ง

รัต^๙เขตร^{๑๐}พย^{๑๑}สิ่ง^{๑๒}ของ โดย^{๑๓}ทา^{๑๔}น^{๑๕}ท^{๑๖}ว^{๑๗}ระ^{๑๘}กำ^{๑๙}หยา^{๒๐}บ^{๒๑}ช^{๒๒}ำ^{๒๓}ห^{๒๔}ำ^{๒๕} สมณ
สามเณร } แะ^{๒๖}เจ้า

(b) ท^{๒๗}พ^{๒๘}ย^{๒๙}ค^{๓๐}ว^{๓๑}ย^{๓๒}ประ^{๓๓}การ^{๓๔}โต^{๓๕}ก^{๓๖}ก^{๓๗} น^{๓๘}ุ^{๓๙}โค^{๔๐}โจ^{๔๑}ถ^{๔๒}กร^{๔๓}ว^{๔๔}ร^{๔๕}ำ^{๔๖} บิศา
มานตา } ค^{๔๗}ณ^{๔๘}

ญา^{๔๙}ค^{๕๐}ิ^{๕๑}กร^{๕๒}ุ^{๕๓}บ^{๕๔}ร^{๕๕}อ^{๕๖}มา^{๕๗}จ^{๕๘}า^{๕๙}ร^{๖๐}ย^{๖๑}ค^{๖๒}า^{๖๓}ย^{๖๔} (c) ก^{๖๕}ัก^{๖๖} แะ^{๖๗}ค^{๖๘}น^{๖๙}ร^{๗๐}ำ^{๗๑}ย^{๗๒}ไ^{๗๓}เ^{๗๔}ป^{๗๕}เ^{๗๖}น^{๗๗}ม^{๗๘}ก^{๗๙}ก^{๘๐}า^{๘๑}ท^{๘๒}ิ^{๘๓}เ^{๘๔}า

อ^{๘๕}ง^{๘๖}ค^{๘๗}พ^{๘๘}ระ^{๘๙}พุ^{๙๐}ท^{๙๑}ร^{๙๒}ู^{๙๓}ป^{๙๔} | มา^{๙๕}ค^{๙๖}บ^{๙๗}ด^{๙๘}เ^{๙๙}ห^{๑๐๐}ย^{๑๐๑}บ^{๑๐๒}ย^{๑๐๓}ำ^{๑๐๔}ท^{๑๐๕}า^{๑๐๖}ท^{๑๐๗}ุ^{๑๐๘}ร^{๑๐๙}า^{๑๑๐}จ^{๑๑๑} (d) ก^{๑๑๒}า^{๑๑๓}ร^{๑๑๔}า^{๑๑๕}น^{๑๑๖}ก^{๑๑๗}ป^{๑๑๘}ระ^{๑๑๙}การ^{๑๒๐}โต^{๑๒๑}ก^{๑๒๒}ก^{๑๒๓}ค^{๑๒๔}
พ^{๑๒๕}ระ^{๑๒๖}ด^{๑๒๗}ร^{๑๒๘}ร^{๑๒๙}ม^{๑๓๐}

แะ^{๑๓๑}โจ^{๑๓๒}ร^{๑๓๓}ัก^{๑๓๔}ท^{๑๓๕}า^{๑๓๖}ร^{๑๓๗}ก^{๑๓๘}ไ^{๑๓๙}ม^{๑๔๐}ไ^{๑๔๑}โต^{๑๔๒}ก^{๑๔๓}ด^{๑๔๔}ว^{๑๔๕}เ^{๑๔๖}ก^{๑๔๗}ำ^{๑๔๘}ป^{๑๔๙}ห^{๑๕๐}ย^{๑๕๑}บ^{๑๕๒}ช^{๑๕๓}ำ^{๑๕๔}ห^{๑๕๕}ำ^{๑๕๖} ม^{๑๕๗}อ^{๑๕๘} | ค^{๑๕๙}ค^{๑๖๐}
เท^{๑๖๑}า (24a) ค^{๑๖๒}ค^{๑๖๓}

ค^{๑๖๔}ย^{๑๖๕}ท^{๑๖๖}า^{๑๖๗}ร^{๑๖๘}ก^{๑๖๙} | ถ^{๑๗๐}ย^{๑๗๑}ด^{๑๗๒}เ^{๑๗๓}ก^{๑๗๔}ำ^{๑๗๕}ไ^{๑๗๖}ด^{๑๗๗}เ^{๑๗๘}ค^{๑๗๙}ร^{๑๘๐}อ^{๑๘๑}ง^{๑๘๒}ป^{๑๘๓}ระ^{๑๘๔}บ^{๑๘๕}ก^{๑๘๖}ก^{๑๘๗} | ท^{๑๘๘}ำ^{๑๘๙}ว^{๑๙๐}ำ^{๑๙๑}น^{๑๙๒}ำ^{๑๙๓}จ^{๑๙๔}ำ^{๑๙๕}พ^{๑๙๖}ว^{๑๙๗}ก^{๑๙๘}น^{๑๙๙} (b) เ^{๒๐๐}น^{๒๐๑}

น^{๒๐๒}ำ^{๒๐๓}ย^{๒๐๔}ย^{๒๐๕}ง^{๒๐๖}ไ^{๒๐๗}จ^{๒๐๘} | ไ^{๒๐๙}ห^{๒๑๐}ง^{๒๑๑}โ^{๒๑๒}ย^{๒๑๓}ก^{๒๑๔}ร^{๒๑๕}ร^{๒๑๖}ม^{๒๑๗}ก^{๒๑๘} ๒๑๙ | ส^{๒๒๐}ถ^{๒๒๑}า^{๒๒๒}น^{๒๒๓} | ๒๒๔ | ๒๒๕ | ๒๒๖ | ๒๒๗ | ๒๒๘ | ๒๒๙ | ๒๓๐ | ๒๓๑ | ๒๓๒ | ๒๓๓ | ๒๓๔ | ๒๓๕ | ๒๓๖ | ๒๓๗ | ๒๓๘ | ๒๓๙ | ๒๔๐ | ๒๔๑ | ๒๔๒ | ๒๔๓ | ๒๔๔ | ๒๔๕ | ๒๔๖ | ๒๔๗ | ๒๔๘ | ๒๔๙ | ๒๕๐ | ๒๕๑ | ๒๕๒ | ๒๕๓ | ๒๕๔ | ๒๕๕ | ๒๕๖ | ๒๕๗ | ๒๕๘ | ๒๕๙ | ๒๖๐ | ๒๖๑ | ๒๖๒ | ๒๖๓ | ๒๖๔ | ๒๖๕ | ๒๖๖ | ๒๖๗ | ๒๖๘ | ๒๖๙ | ๒๗๐ | ๒๗๑ | ๒๗๒ | ๒๗๓ | ๒๗๔ | ๒๗๕ | ๒๗๖ | ๒๗๗ | ๒๗๘ | ๒๗๙ | ๒๘๐ | ๒๘๑ | ๒๘๒ | ๒๘๓ | ๒๘๔ | ๒๘๕ | ๒๘๖ | ๒๘๗ | ๒๘๘ | ๒๘๙ | ๒๙๐ | ๒๙๑ | ๒๙๒ | ๒๙๓ | ๒๙๔ | ๒๙๕ | ๒๙๖ | ๒๙๗ | ๒๙๘ | ๒๙๙ | ๓๐๐ | ๓๐๑ | ๓๐๒ | ๓๐๓ | ๓๐๔ | ๓๐๕ | ๓๐๖ | ๓๐๗ | ๓๐๘ | ๓๐๙ | ๓๑๐ | ๓๑๑ | ๓๑๒ | ๓๑๓ | ๓๑๔ | ๓๑๕ | ๓๑๖ | ๓๑๗ | ๓๑๘ | ๓๑๙ | ๓๒๐ | ๓๒๑ | ๓๒๒ | ๓๒๓ | ๓๒๔ | ๓๒๕ | ๓๒๖ | ๓๒๗ | ๓๒๘ | ๓๒๙ | ๓๓๐ | ๓๓๑ | ๓๓๒ | ๓๓๓ | ๓๓๔ | ๓๓๕ | ๓๓๖ | ๓๓๗ | ๓๓๘ | ๓๓๙ | ๓๔๐ | ๓๔๑ | ๓๔๒ | ๓๔๓ | ๓๔๔ | ๓๔๕ | ๓๔๖ | ๓๔๗ | ๓๔๘ | ๓๔๙ | ๓๕๐ | ๓๕๑ | ๓๕๒ | ๓๕๓ | ๓๕๔ | ๓๕๕ | ๓๕๖ | ๓๕๗ | ๓๕๘ | ๓๕๙ | ๓๖๐ | ๓๖๑ | ๓๖๒ | ๓๖๓ | ๓๖๔ | ๓๖๕ | ๓๖๖ | ๓๖๗ | ๓๖๘ | ๓๖๙ | ๓๗๐ | ๓๗๑ | ๓๗๒ | ๓๗๓ | ๓๗๔ | ๓๗๕ | ๓๗๖ | ๓๗๗ | ๓๗๘ | ๓๗๙ | ๓๘๐ | ๓๘๑ | ๓๘๒ | ๓๘๓ | ๓๘๔ | ๓๘๕ | ๓๘๖ | ๓๘๗ | ๓๘๘ | ๓๘๙ | ๓๙๐ | ๓๙๑ | ๓๙๒ | ๓๙๓ | ๓๙๔ | ๓๙๕ | ๓๙๖ | ๓๙๗ | ๓๙๘ | ๓๙๙ | ๔๐๐ | ๔๐๑ | ๔๐๒ | ๔๐๓ | ๔๐๔ | ๔๐๕ | ๔๐๖ | ๔๐๗ | ๔๐๘ | ๔๐๙ | ๔๑๐ | ๔๑๑ | ๔๑๒ | ๔๑๓ | ๔๑๔ | ๔๑๕ | ๔๑๖ | ๔๑๗ | ๔๑๘ | ๔๑๙ | ๔๒๐ | ๔๒๑ | ๔๒๒ | ๔๒๓ | ๔๒๔ | ๔๒๕ | ๔๒๖ | ๔๒๗ | ๔๒๘ | ๔๒๙ | ๔๓๐ | ๔๓๑ | ๔๓๒ | ๔๓๓ | ๔๓๔ | ๔๓๕ | ๔๓๖ | ๔๓๗ | ๔๓๘ | ๔๓๙ | ๔๔๐ | ๔๔๑ | ๔๔๒ | ๔๔๓ | ๔๔๔ | ๔๔๕ | ๔๔๖ | ๔๔๗ | ๔๔๘ | ๔๔๙ | ๔๕๐ | ๔๕๑ | ๔๕๒ | ๔๕๓ | ๔๕๔ | ๔๕๕ | ๔๕๖ | ๔๕๗ | ๔๕๘ | ๔๕๙ | ๔๖๐ | ๔๖๑ | ๔๖๒ | ๔๖๓ | ๔๖๔ | ๔๖๕ | ๔๖๖ | ๔๖๗ | ๔๖๘ | ๔๖๙ | ๔๗๐ | ๔๗๑ | ๔๗๒ | ๔๗๓ | ๔๗๔ | ๔๗๕ | ๔๗๖ | ๔๗๗ | ๔๗๘ | ๔๗๙ | ๔๘๐ | ๔๘๑ | ๔๘๒ | ๔๘๓ | ๔๘๔ | ๔๘๕ | ๔๘๖ | ๔๘๗ | ๔๘๘ | ๔๘๙ | ๔๙๐ | ๔๙๑ | ๔๙๒ | ๔๙๓ | ๔๙๔ | ๔๙๕ | ๔๙๖ | ๔๙๗ | ๔๙๘ | ๔๙๙ | ๕๐๐ | ๕๐๑ | ๕๐๒ | ๕๐๓ | ๕๐๔ | ๕๐๕ | ๕๐๖ | ๕๐๗ | ๕๐๘ | ๕๐๙ | ๕๑๐ | ๕๑๑ | ๕๑๒ | ๕๑๓ | ๕๑๔ | ๕๑๕ | ๕๑๖ | ๕๑๗ | ๕๑๘ | ๕๑๙ | ๕๒๐ | ๕๒๑ | ๕๒๒ | ๕๒๓ | ๕๒๔ | ๕๒๕ | ๕๒๖ | ๕๒๗ | ๕๒๘ | ๕๒๙ | ๕๓๐ | ๕๓๑ | ๕๓๒ | ๕๓๓ | ๕๓๔ | ๕๓๕ | ๕๓๖ | ๕๓๗ | ๕๓๘ | ๕๓๙</

ผ้าขุมนามนพนโททวากาย แล้วเขาเพ็งจุกสถานที่หนึ่ง (d) คือให้เขา
ผ้าขุมนามนพนพมอชังตัง ๓๐ นิ้วแล้วเขาเพ็งจุก สถานที่หนึ่งคือเชือก

(27a) เนื้อให้เป็น ^{แรง}_{รว} } ย่าให้ชาติให้เนืองด้วยหนังคางคกโตคองไปถึง

ขอเขาแล้วเขาเชือก (b) ผูกจำให้เคียวเหยียบขาว ^{เนื้อ}_{หนัง} } แห่งคน ให้ดู

ครวจำให้เคียวไปกว่าจะตาย : (c) สถานที่หนึ่งคือเชือกเนื้อให้เนืองด้วย

หนังเป็น ^{แรง}_{รว} } แต่โตคองมาถึงเขาแล้วเชือกค่าง (d) เขาให้เป็น ^{แรง}_{รว} } ลง

มาถึงขอเขา กระทำเนื้อของบนนั้นให้เป็นราวคกปกคลุม (28a) ลงมา

เหมือนนั่งผ้าคกรของ สถานที่หนึ่งคือเขาหัวงเหลกสวมข้อสอกทั้งสองข้าง

ข้อ (b) เขาคงต้องข้างให้หมื่น แล้วเขาหลักเหลกสอดลงในวงเหลกแย้งซึ่ง

ครึ่งลงไว้กับแผ่น (c) คินย่าให้ไหวตัวโตแล้วเขาเพ็งจนให้รอบตัวกว่าจะ

ตาย สถานที่หนึ่งคือเขาเบตใหญ่ (d) มีคมซึ่งข้างเกี่ยวทวากาย เพิกหนังเนื้อ

เดเฮน ^{น้อย}_{ใหญ่} } ให้หุดขาดออกมากว่าจะตาย (29a) สถานที่หนึ่งคือให้เขา

มีคตคมเชือกเนื้อให้คกออกมาจากกาย แต่คตค่าง (b) กว่าจะขึ้นมั่งจะ

สถานที่หนึ่งคือให้เสียบพันทวากายแล้วเขาแปรงหัวขุ่นน้ำแสบ (c) กรักครุครุ

เขะหนังเดเฮน ^{น้อย}_{ใหญ่} } ให้ตอกออกมาให้สั้นให้อยู่แต่ร่างกระดูก

(d) สถานที่หนึ่งคือให้ชนลงโดยข้างๆ หนึ่งแล้ว ให้เขาหาวเหลกคองลง

(30a) ไปโดยช่องหูให้แน่นกับแผ่นดิน แล้วจับเท้าทั้งสองหันเวียนไปคัง

บุคคลทำนึ่ง (b) เวียน สักงานหนึ่งคืบทำนึ่งให้เนื้อพองหนึ่งซัด เขาอุดกัตา
 บุคคลกระตุกให้ (c) เหลือกย่อยแล้วรวบนมเข้าทางสัน ยกขึ้นหย่อนลง
 กระทำให้เนื้อเป่งของเป่นดอม (d) แล้วพบบอกเนื้อหนึ่งกับทั้งกระตุกนึ่ง
 ทอดวางไว้ ทำดังตั้งขึ้นทำด้วยฟางขึง (31a) วางไว้เซตเต้า สักงานหนึ่ง
 คืบเคี้ยวนามนให้เดือดพลุ่งพล่าน แล้วรดเข้าตอง (b) มาแต่ที่สระกว่า
 จะตาย สักงานหนึ่งคืบให้กกขึงสันกรายทั้งหลายไว้ ให้ยัด
 (c) อาหารหลายวันให้เต็มหยาก แล้วปล่อยออกให้กกทั้งเนื้อหนึ่งกินให้
 เหลือแต่ร่าง (d) กระตุกเปล่า สักงานหนึ่งคืบให้เขาขจวนผ่าออกทั้งเป่นแพก
 ยอกคองโคร่งเนื้อ (32a) สักงานหนึ่งคืบให้แทงด้วยหอกท่อน้อย ๆ กว่า
 จะตาย สักงานหนึ่งคืบให้ขุดหลุม (b) ผึ่งเพียงเซว แล้วเขาฟางปกคลุมออก
 ด้วยเพลิงภอหนึ่งไหม แล้วโถด้วยโถเหล็ก (c) ให้เป่นก้อน

น้อย	ใหญ่
	เป่นรว

น้อย	ใหญ่
	สักงานหนึ่งคืบให้เขาคั้นเนื้อออกทอดด้วยนามนเหม็น (d) ทอด

 นมให้กินเนื้อคนเอง สักงานหนึ่งคืบให้ต้ด้วยไม้ตะบอง

	สัน
	เป่นตันสักงาน

ขาว)
 (33a) หนึ่งคืบให้ทวนด้วยไม้หาวยทั้งหนาม แต่โทษทั้งนี้ควรด้วยสักงานใด
 ให้เขาแต่สักงานหนึ่ง (b) ถ้าผู้ใดตั้งพระราชาพระยาพระราชปัญญะ แดพระ
 ราชกำหนดพระโอรสการกฎ (c) หมายประกาศโตกัก แต่เป็นโจรปล้น
 บ้านเรือนละภคละคัมของเขาค้างตั้งอึก (d) สรรพโจรลักลักทรัพย์สิ่งของ
 ประกาศโตกัก ท่านให้ลงโทษกรรมกร ๓๓ สักงาน (34a) สักงานหนึ่งคืบให้
 ทวนด้วยหวาย สักงานหนึ่งคืบคั้นว สักงานหนึ่งคืบ (b) ให้คักเท้าทั้งสองข้าง
 สักงานหนึ่งคืบให้คัก

น้อยสองข้าง	เท้าสองข้าง
	สักงานหนึ่งคืบให้คัก (c) ทั้งสองข้าง

สถานที่หนึ่งคือให้ตัดจะหมกเสีย สถานที่หนึ่งให้ตัด หักทั้งสองข้าง
จะหมก } เด็ด (d)

สถานที่หนึ่งคือให้ตัดปากเหวปากเสีย สถานที่หนึ่งคือให้เสียเป็น สถานที่
หนึ่งคือ (32a) ให้ตัดสี่จะเสีย สถานที่หนึ่งคือให้จำทำประการใดถูกใจ จะ
ควรด้วยสถานที่โทษ (b) ประการใดก็ให้ตั้งโทษโดยอาชญาอันมีในพระราช
กฤษฎีกาแลพระราชกำหนดกฎหมายทั้ง (c) ปวงอันแต่เจ้าพระบรมราช
หัตถ์บัญญัติไว้ โดยในยศมาตราฉบับนั้นเกิด ๒๒ (d) ๑ กล่าวถึง
พระคัมภีร์มกร ๓๓ ประการยุติแต่เท่านี้ ๒๒- (36a) ๑ จะกล่าวถึง
ความผิดที่อันมีในคำพระธรรมศาสตร์ เกิดแต่ ekupatimsa (b) mī-
lavivāda เจกออกโดยนพว่า sangāmadosaṭṭhājaduttāho คือผู้
ต้องโทษ (c) ในงานพระราชสงคราม แลผู้ประทุษร้ายต่อพระบาทสมเด็จพระ
บรมนาถบรมชนกาธิเบศร (d) เศษฐานมาตามหาประชากรจับตัวผู้
ผู้คนบรมนาถเบศร พระพุทธเจ้าอยู่หัว (37a) ผู้ทรงพระเดชพระคุณานุภาพปก
แผ่ไปเป็นอันมาก แก่หมู่ผู้มีอนุรักษานวราชทาน (b) นักคนเขตประเทศ
ของอาณาจักรสยาม เป็นหลักแก่วัดกษัตริย์ทั่วทุกทวยราชฐาน
(c) ผู้ประมาณหาจักรวาลพิสดารเรศ กันประเทศธรณีให้มีจุลจกวิจิตร
ฉายให้ดั่ง (d) ดั่งสมุทสาครให้รู้ ธรรมดังควาให้รู้เป็นศุภทุกทวย
ราชกิจจาต ดังพิชฎารัตน (38a) ฐานเรศพิสดารเรศ ด้วยทรงพระราช
อาณาจักรกำหนดตรา เพื่อกำหนดพระเนตา (b) เป็นมหาบุรุษภาคบุรุษเจ้าไว้
เป็นพระโอรสวรยศให้ให้มีภักดีต่อมหันตชาติ มีให้ (c) ประมาทใน
หมู่พระคุณได้ จึงทรงพระราชบัญญัติ จัดเป็นแบบมาตราชื่อว่าราชศักดิ์
(d) อันมีฉบับ ๆ กันมาดังนี้ ๒ ๒๒ ๓๓

- (39a) ๑ ศกมคฺคํศกฺกรว ~~๓๓๓๓~~ ถูกถูกด้วยจักรระเรนฐมาศกถาบัค
 เบริญจมิตถุณฺณสุทฺธ (b) จารกาถบรเณกถาหนุ พระบาทสมเด็จพระ
 นารายณบพิตรสถิตธิธรรมาเดชา (c) มหาจักรีวงศ์ของศกฺมคฺคํ
 มหาจักรีพรตศิครบวรธรรมคุณทหารราชราชเจ้าผู้ทรงพระ (d) คุณอันมหา
 ประเสริฐ เสด็จออกถนนพระที่นั่งคึกคักมาตามหาโพชนปราสาทรัตน
 (40a) กายเบื่องมฺพวาทิกมฺว พริ้มด้วยหม่นมุ่นนครกระวีจักรว
 เสด็จจากมลายาตามหาราช (b) บโหสิณนทียาจารย์ เฝ้าพระบาทสมเด็จพระ
 บรมนารายณบพิตรพระพุทฺธิเจ้าอยู่หัว (c) จักรพรรดิ ฮ่องการมาณพระ
 บันฑิตผู้รู้ถึงหนทางคำสให้ตราพระราชบัญญัติแห่งโพชนาการ (d) แก่ชาว
 เจ้าฝ่ายพระราชนาถบ โยธำพรภาคไฉย ราชมายุภักมฺมณศรกระวีจักร
 (41a) ถูกถูกหมิ่นพันตนายฝ่าย ทหาร } ไพรฟ้าจวอรับนคเณมาชานา
 พลเรือน }
 จักรธมสังกคพัน (b) อันมในพระราชอาณาเขตพระนครศรีอยุธยา มหา
 คึกคักพณพรตนาธานบุรีรมย์ (c) อุคณราชันเณศอุคณังคณหาตถาน ตั้ง
 เณตสืบไปเบองหน้า ๓๓๓๓

2 *mātrā*, numérotés 1-2.

- (46a) เขียนหนังสือคณเณ ^{๓๓๓๓} ผู้รู้ด้วยท่านให้ทวนด้วยถวคณ ^{๓๓๓๓}
 ๓๓ ๓

กณ: n. 47.

- (48a) ๑ มาตราหนึ่ง ผู้ใดเห็นบกคณทักใน ในคณ } อันคณอยู่
 ๓๓๓๓ }
 ๓๓๓๓

ในคณใด ๆ (Bradley¹⁰, II, p. 247, l. 18)

12 *mātrā*, numérotés 3-14.

(65a) ๑ จุฬจักราช ๘๘๐ นิสัยกนกจักรพรรดิตั้งวังจันทร ไพธำ
 มาศดุกระ (b) บัณฑิตยธรรมกฤษฎีระวิจิตรภาณบริเฉทกำหนดพระบาทสมเด็จพระ
 พระบรมไตรโลกนาถ (c) นายกิตติคุณผู้เป็นเจ้า เกตุภูมิตถนเสถ
 อาณาจักรอัครบุรีใต้คม ะ (d) บรมฉวรวรราชปิโยดมไทยสุริยวงษบรมหงษ
 วิสุทธพิรุฑราชกูรบรมพิตรพระ (66a) พุทธิเจ้าอยู่หัว เสด็จออกพระที่นั่ง
 เบน็จรัตนมหาปราสาทสุริโยภาสวรา ะ (b) ไทบุรพาทิมุขเถลิงอาศน์
 จักรพรรดิราชโองการมาณพระบันฑิตสุริยัณนาท (c) ตราพระบัญญัติแก่ชาว
 เจ้าแห่งายุพราช นาฏนิโยธธำภาสไฉยนคำ ะ (d) นาคยาภิมุขนนครจักรี
 ชาติ ราชันบุญฉิมของขุนหมื่น ฉิมตั้ง (67a) กิตัพพนันในขอบันฑเดณา
 ขาณาเขต แคว้นแคว้นแดนพระนครทวา (b) ราวะติ ศิริยอุทธาษาทา
 คิตกกภพนพรัตนราชธานี ว่าเคนสืบไปเมื่อยหน้า.....

84b-fin: 2 *mātrā*, numérotés 15-16.

XXV. 2. ตักขณตบถศักดิ์, tome 2.

1

[illegible]

tranches: ตานุกรการทรร
๓. I vol., 62 pp. Dépôt: Justice.

Cote: néant. Provenance: inconnue. Date d'entrée: in-
connue.

(L25.2)

Ligne différentielle: (3a)...ทั้งหมด

1(a) วัน ^{๒๕} + ^{๑๕} เดือน ^{๑๕} ค่ำ ^{๑๕} ปี ^{๑๕} ๒๕๒๕ พุทธ ^{๑๕} ๒๕๒๕ พระพุทธเจ้า

หมื่นทพโมศรี (b) รูป ข้าราชการประจำ นายเทียบตรา
นายโตชาติภักดี

REPORT: TROOP

Contenu: ลักษณะรถจักรยาน depuis: ^{๑๖๗} ๑๖๗ มาตราหนึ่ง.....

(Bradley¹⁰, II, p. 256, l. 6): 3-62

(36d) ไปเยี่ยมหมันได้ขาดจากจำนวนภิกษุสามเณรไป

หน้า: p. 37.

(38a) ๙๙ หนึ่งท่งยั้งของทองเงินวิญญานกะท่งยั้ง คืชวังน้า
โคกระบือยั้งยั้งใด ๆ กัก (Bradley¹⁰, II, p. 263, l. 4)

2

Titres: plat: ๑ พระคัมภีร์ พระอัยการพระมดคัก ๒ พระ
tranches: พระมดคัก ๒. 1 vol., 62 pp. *Dépôt:* Vaj. *Cote:* ๙๒.
Provenance: มุราชราช. *Date d'entrée:* 31 mai 2467.

(L25.2x)

Ligne différentielle: (3a).....ท่งหยดเป็นข้าชอบ

1 (a) ๑ วัน + ๑๑ คำจุตคักกราช ๓๓๖๗ บัณดลคัก ข้าพระพุทธรูป
เจ้านายบุญยั้ง (b) ข้าพุทธรูปเจ้า } ขุนดำรงประเสริฐ
นายเทียรคกราช } ทาน ๑ ควังชอ
นายโคธาดักชนน }

เทศ: พระคัมภีร์

Contenu: ดักชนนชบคัก depuis: ๙๙ มาตราหนึ่ง พญาพระ
หุดวงขุนหมื่นมหาดวงทหาร[ทวย]ราชกรท่งหยดเป็นข้าชอบ (Bradley¹⁰,
II, p. 256, l. 7)

9 divisions, numérotées 17-25, dont 5 *mātrā*, numérotés 17-21, et 4 ยั้ง, numérotés 22-25.

(20b) * ศกนัสสุ ๓๓๘๔ ศกจอนักัดตฺร เชนฐมาศกุกะบักเชทกัม
 ตณฺห(c)ถิพเพทศบัตถาว พฐะบาทธัมมเจฐมมหาจักรพฐติศรณานาธบัต
 เสดจธัตถิกย(d) ในพระชินังสุวรรณมหาปราชิตโดยบุรพาพิมุข พฐิม
 คยิมุกขมนตฺร (21a)กัรวชาตฺรราชบโรหิตดาจารย์ มัพฐราชทฤไทย
 ไครกรรณาทะพธะระบัตถ(b)ทูกธ ฐาทถกถิตถารณธมฺมม้านาเหนจ้านาน
 มุมภักยาธมฺมฐมฺมิงคฺรชง(c)เมฆ จมฺมพฐราชโองการมาณพฐ
 บัตถทูล ให้ตราพฐราชบัญญัติ(d)ค่านับไว้ ผู้ใดทำราชการม้านาเหน
 ม้านานภักยาทั้งสามนี้ ถ้าวะปฐ(22a)สาทรางวันธัตถยศถาสกฺกิ พฐา

ฐ
 พระทอวงให้เปนธก มธ } แดเครีชง (b) ชุประ โภทบวิ โภทตามยศถาสกฺกิ
 ๕๒ }

ถ้าวะปฐทอวงฐมฺมิงคฺรชงเมฆธกโทตฺร (c) จัตวา ถ้าม้านาเหน
 เปนธกให้เดอนท ถ้าม้านาเหนเปนมะฐิมะให้ถวท (d)ถ้าม้านาเหน
 เปนธกฐให้ถนท ถ้าม้านานาเปนมฐิมให้เดอนท (23a) ถ้าวะปฐ
 ธก ก็ให้ปฐสาทรางวันธัตถตามยศถาสกฺกิ ๒๒๑—

13 divisions, numérotées 26-38, dont 1 *mātrā*, 26, et
 12 ชนง; 29 manque et 28 est redoublé.

(36a) เวียกหมได้ชาตจากจำนวนภักยานันเปนนุท ๒๒ ๒๒๑—

(38a) [๓๗] อนึ่งท้าวพิชัยของทองเงินวิญญานเอกทวีป ก็สร้าง
น้ำโคกระบือสัตว์พลิงโคกๆ (Bradley¹⁰, II, p. 263, l. 4)

(38e) * ศุภมคคฤศกราช ๔๔๔ พยัมดังว่าฉะ นามนาคกาดบักษย
เอก[า](d)ก็คัมคฤศคฤวารกาดบริเนทกำหนด พระบาทสมเด็จพระเจ้าเอก
ทรว[อ] (อัคร) (39a)บรมนารถบรมบพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว เสด็จออก
ณพระที่นั่งมณูภูมิพาน (b)สถานภูมิไชยนิมมาพราสาท นัพระราช
โองการมานพระที่นั่งอุดรดิษนาท(c)ตำบอด้ง แลพญาศรีธรรมมาว่าพระ
หลวงเมืองขุนหมื่นราชบุตรของท้าวพระบาท (d) ฝ่าย ทหาร
พลเรือน } เก่งเข้า
กระบวนทัพ ได้รับฟังด้วยสมเด็จพระบรมบาทบงกช(40a)ลักษณะอันบุรีไฉน
บรมหน่อมา เจ้าฟ้าแก้วเสนาธิราช บิด มี[ไชย] (b)แก้มหาอุปราช
หน้าพระเจ้าไชยทิศคัมเมืองหงสาวดีนั้น ฝ่าย ทหาร
พลเรือน } (c) ดันตายใน
การณแรงคังสงครามเป็นอันมาก แลรอยศักรเข้ามาได้กเป็นอันมาก
(d)นั้น ทรงพระกรุณาพระราชทานปูนบำเหน็จ แลซึ่งขุน(41a)หมื่น
นาย ชากอน } แลนายหมื่นชาด้วยขันธพระคังหลวง แลด้วยเจ้า
พาศรี }
(b) ชากอนคิดค่างนั้น เข้าการณแรงคัมตังตายในทัพเป็นอันมาก
(c)จึงทรงพระกรุณาครั้งประกาศว่านันทการการณแรงคังสงคราม มีบำ
เหน็จ(d)ความชอบอันนั้น ถ้าแลหนั้นด้วยเจ้าชากอนขันธแก่พระคัง
หลวง : (42a)คิดค่างอยู่มากน้อยเท่าใด ไหยกไว้ นลุลหตามให้บรรชการ

XXVI. 1. พระราชกำหนดเก่า, tome 1.

1

Titres: plat: ๑ พระอภัยมณี พระราชกำหนดเก่า. ๒๒๑—
tranches: พระราชกำหนดเก่า. 1 vol., 176 pp. *Dépôt:* Justice.
Cote: ๑๑. (celle de la Vaj.) *Provenance:* Vaj. qui le tenait
 du กระทรวงมุรชาธร (31 mai 2467). *Date d'entrée:* Juin 1929.

(L26.1)

Ligne différentielle: (3a).....ศฤงคาร

1 (a) วันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๔๖๘ บังคับใช้โดย เจ้าพระพิทักษ์เจ้า
 นายชานโหวท
 หนึ่งเทศมณฑล (b) เจ้าพระพิทักษ์เจ้า นายเตยวรราช | ทาน = ๑๖ ๒๐
 นายโต

เทศ: ๒๒๑—

Contenu: (1) บานเทศ: 3-15; (2) art. 1-16 (Bradley¹⁰,
 II, 300, l. 16): 16-176.

(90d) บังคับใช้โดย ๒๒๑—

ฉบับ: p. 91.

(92d) ๑๑ กฎให้แก่วรรณคดี ๒๒๑—
 ๒๒๑—

เจ้าพระยาพระทอง (Bradley¹⁰, II, p. 284, l. 4)

Titres: plat: ๑ [พระ]สมเด็จ พระราชกำหนดเกล้า ฯ ๒๒ ๑๖๖๘
tranches: พระราชกำหนดเกล้า ฯ 1 vol., 176 pp. *Dépôt:* Vaj.
Cote: ๒๒. *Provenance:* มุขราชวัง. *Date d'entrée:* 31 mai 2467.

(L26.1x)

Ligne différentielle: (3a)...คฤหบดี คุรุวาระ

1(a) ๑ วัน ๒๓^๓ ๓ คำจุลศักราช ๑๑๖๘ มีฉันทพิศกษาพระพุทธรเจ้า
 ขุนดำรงประเสริฐ }
 นายคังขาสถาภณสุขป : (b) ขาพระพุทธรเจ้า นายเทียบวรราช } กาน
 นายผาก }
 ครังขอเคระ ๒๒๑—

Contenu: (1) บานแพน : 3-15; (2) art. 1 à 13 inclus
 (Bradley¹⁰, II, p. 300, l. 16): 16-176.

I 16a

(20d)...กฎให้ (21a) ใ้ฉันทพิศกษาพระพุทธรเจ้า
 ๑๑๖๘ มีฉันทพิศกษา ๒๒๑—

II 21b

(24d)...กฎให้ ใ้ฉันทพิศกษา ๑๑๖๘ มีฉันทพิศกษา ๒๒๑—

III 25a

(27d) กฎให้ไว้ณวันประทับคดีขึ้นฎีแรมถึงค้ำจตุศักราช ๓๐๘๕ ปี
ฐานจตุศักราช ๓๐๘๕

IV 28a

(41d)...กฎให้ไว้ณวัน สักระเดียนฎี แรมสิบแปด (42 a) ค้ำ
จตุศักราช ๓๐๘๘ บมระเมยอัฐศก ๓๐ ๓๐ ๓๐

V 42b

(45a)...กฎให้ไว้ (b) ณวันของศักราชขึ้นแปดแรมเก้าค้ำจตุศักราช
๓๐๘๙ บัญญิตวันศก ๓๐ ๓๐

VI 45c

(47d) กฎให้ไว้ณวัน ๗+๓ ค้ำจตุศักราช ๓๐๘๘ บัชวศกจตุ
ศก ๓๐ ๓๐

VII 48a

(50a)...กฎให้ไว้ณวัน ๕+๑๐ ค้ำ (b) จตุศักราช ๓๐๘๘ บมระไว
นักษัตยอัฐศก ๓๐ ๓๐

VIII 50c

(64b)...กฎให้ไว้ณวันอาทิตย์ (c) เดียนฎีแรมแปดค้ำจตุศักราช
๓๐๘๘ บมระเงนพศก ๓๐ ๓๐

IX 64d

(67c)...กฎให้ไว้ณวัน $๕+๓$ คำ (d) รุดศักราร ๓๐๐๒ บัวยอก
นัถษัตโทสก ๖ ๑—

X 68a

(90c)...กฎให้ไว้ณวัน $๓+๓$ คำ รุดศักราร ๓๐๐๓ (d) บัรภาครัน
สก ๖ ๖ ๖ ๑—

กอบ; p 91.

XI 92a

(92a) ๐๐ กฎให้แก่พระสุริยศัพท์

ซ้าย	}	โนนชกให้กฎหมายบอก
ขวา		

แก่เจ้าพญาแสงพญาพระทอง (Bradley¹⁰, II, p. 284, l. 4)

(124a)...กฎให้ไว้ณวัน $๓+๓$ คำ (b) รุดศักราร ๓๐๐๕ บัญเบญ
สก ๖ ๖ ๑—

XII 124c

(161c) ...กฎให้ (d) ไว้ณวัน $๑+๓$ คำ รุดศักราร ๓๐๐๕ บัวยอก
จัตวาศก ๖ ๖ ๑—

XIII 162a

(176d) กฎให้ไว้ณวัน $๓+๓$ คำ รุดศักราร ๓๐๐๘ บัวยอก
สก ๖ ๑—

XXVI. 2. พระราชกำหนดเก่า, tome 2.

1

Titres: plat: ๑ พระสมุท พระราช[กำหนดเก่า] ๒ พระ—
tranches: พระราชกำหนดเก่า (écrit à l'envers). 1 vol., 107 pp.
Dépôt: Vaj. *Cote:* ๘๖. *Provenance:* achat. *Date d'entrée:*
6 février 2451.

(L26.2)

Ligne différentielle: (6b).....พิจารณา

1(a) ๑ วัน ๔ + ๓๓ คำจุลศักราช ๓๖๘ บณหลวงพัก ข้าพระพุท
เจ้าขุนพท (b) อภิบาล ข้าพระพุทเจ้า นายเทียบครว }
ขุนตำรวจประเสริฐ }
นายมีชาติเกษณ }
ทาม = ๓๖๘

วัดเศ ๑๓

Contenu: พระราชกำหนดเก่า depuis ๑๘ กฎให้ไว้แก่พระผู้สว
ราชในนกก ให้กฎหมายบอกแก่ข้าทูลของ ๑ ธนา (Bradley¹⁰, II,
p. 300, l. 17) jusqu'à l'art. 23 inclus (Bradley¹⁰, II, p. 323,
l. 13): 3-107.

XIV 3a

(16c) กฎให้ไว้แก่วัน ๑ + ๓๐ คำจุลศักราช ๔๘๘ บัญญพ
สก พระ ๑๓

XV 16d

(16d) ^{๑๖} รุดศักดิ์วราช ๑๐๑ ปี ๑๖๖๖ เอกศักดิ์ เจริญนาคนักดัดกรทักวาระชา
ทักวาระพระบาท (17a) ดมเตจเอกาทรรฐอิศรมบรมนาถบรมปิตุพรพระพุท
เจ้าอยู่หัว....

(25d) .... ๑๖๖๖ เอกศักดิ์ ๑๖๖๖

XVI 26a

(37d) ... กฏให้ไว้ ณ วัน ๑๖๖๖ คำ รุดศักดิ์วราช ๑๐๑ ปี (38a) พระม
เบญศักดิ์

XVII 38a

(40c) ... กฏให้ไว้ ณ (d) วัน ๑๖๖๖ คำ จอโทศักดิ์วราช ๑๐๑ ปี
เจนนายรัต ๑๖๖๖

XVIII 41a

(42c) .... กฏให้ไว้ ณ วัน ๑๖๖๖ คำ รุดศักดิ์วราช ๑๐๑ ปี ณ ๑๖๖๖
ศักดิ์ ๑๖๖๖

XIX 42d

(54d) ของหลวงห้ามใด ก็ให้กระดากใหม่เขาเนอความ
เจรจาก้วยถูกรุ่นและสารหลวง :

กตบ: p. 55.

(56a) ให้ถูกรุ่นและสารหลวงเขาเนอความเนอเพ็ดช่วยให้เด่นจงทุก
๑๖๖๖ แล้วให้เขานันดาศัก (Bradley¹⁰, II, p. 313, l. 2)

(69b)...กฎให้(c)ไว้ณเววันยังคานเดือนแปดแรมแปดค่ำทุกด้วยศาสตร
รุดศักกราช ๓๐๘๒ บัชวดโทศก ๖๕๙—

XX 69d

(74e)...กฎให้ไว้ณเววันศุกเดือนเก้าแรมเก้าค่ำรุดศักกราช ๓๐๘๒
ชวดโทศก ๖๕๙—

XXI 74d

(87b)...กฎให้ไว้ณเววัน(c)วัน๑+๓๓ค่ำรุดศักกราช๓๐๘๒บัชวารจัตวา
ศก ๖๕ ๖๕๙—

XXII 87d

(89d)...กฎให้ไว้ณเววัน๔+๔๓ค่ำรุดศักกราช๓๐๘๒บัชระเบญศก๑๙—

XXIII 90a

(107b) กฎให้ไว้ณเววัน ๒+๔ ค่ำรุดศักกราช ๓๐๘๒ บัชระเบญพ
ศก ๖๕ ๖๕๙—

2

Titres: plat: ๑ พระสมุท พระราชกำหนดเกล้า ๒ ๖๕ ๖๕ ๖๕—
tranches: พระราชกำหนดเกล้า ๑. 1 vol., 107 pp. *Dépôt:* Justice.
Cote: néant. *Provenance:* inconnue. *Date d'entrée:* in-
connue.

(L26.2x)

Ligne différentielle: (6b).....พิจารณา

1(a) @ วัน ๕ + = คำจำกัดความ ๑๑๖๗ บัญญัติว่า
 นายเกษมราช
 หนึ่งคนไม่ครบ (b) ข้าราชการ นายทองอยู่
 นายโต } ขาดคน } ตามจริง

ข้อควร: ๖๖๑

Contenu: พระราชกำหนดตกแก่ depuis l'article 14 (Bradley¹⁰, II, p. 300, l. 17) jusqu'à l'article 23 inclus (Bradley¹⁰, II, p. 323, l. 13): 3-107.

(54d) ทดลองใหม่ได้ ก็ให้กระทำการใหม่เขาเห็นความ เจริญ
 ด้วยอุทกชนนเจ้าหลวง :

ฉบับ: p. 55.

(56a) ให้อุทกชนนเจ้าหลวงเขาเห็นความเป็นไปด้วยให้เงินจูงทุกช้อย
 แล้วให้เขามั่นค้ำ (Bradley¹⁰, II, p. 313, l. 2)

Titres: plat: complètement effacé; tranches: ၁၇၁၇၁၇
กำหนดการ = 1 vol., 108 pp. Dépôt: Vaj. Cote: néant. Pro-
venance: Justice. Date d'entrée: Juin 1929.

(L26.3x)

Ligne différentielle: (3c)...ตายเมื่อ

Le protocole manque.

Contenu: พระราชกำหนดเก่า depuis ^{๒๕} ๖๓ ให้อุฎฐมนตรี
หลวง แด่ผู้ทูลเกล้าฯ ถวาย และผู้พิจารณาทุกหมู่ทุกกรม (Bradley¹⁰,
II, p. 323, l. 14) jusqu' à l'art. 31 inclus (Bradley¹⁰, II,
p. 345, l. finale): 3-108.

XXIV 3a

(7b)... กงให้ไฉนเงิน ๕+๑๑ คำจุตักการ ๓๓๒๒ บจอนกษัตโท
 กก ๗๕๐๐๐

XXV 7c

(26a).... กฏให้ไว้ ณ วันที่ ๓ + ๖ ตุลาคม ๒๕๐๓ (b)ราชบัณฑิตยสถาน บก. ๒๕๐๓

XXVI 26c

(39a)...กฎให้ไว้ณวัน ๗+๖ คำ (b) รุตศักราช ๓๐๘๕ ปีมะแม
ศก ๒๒ ๒๒๐-

XXVII 39c

(54d) ความให้ขึ้น ย้ำให้ขึ้นด้านวรคำให้การ ในข้อใจความ
เดี่ยวทรงพระกรุณา

กตป: p. 55.

(56a) ครั้นเห็นอรรถาประกอบประการใด ๆ ก็ดี แดงเขาตัวผู้ขึ้นถึง
พระราชอาชญาภักดิ์ โห้ผู้ (Bradley¹⁰, II, p. 334, l. fin.)

(63b) กฎให้ไว้ณวัน ๑+๕ คำ รุตศักราช ๓๐๘๘ ปีมะแม
ศก ๒๒ ๒๒๐-

XXVIII 63c

(69a)...กฎให้ไว้ณวัน ๑+๕ คำ รุต (b) ศักราช ๓๐๘๘ ปีมะแม
ศก ๒๒ ๒๒๐-

XXIX 69c

(86d)...กฎให้ไว้ณวัน ๑+๕ คำ รุตศักราช ๓๐๙๐ ปีระกษัตริย์
ศก ๒๒ ๒๒๐-

XXX 87a

(91b)....หมายมาณวัน ๑+๕ คำ รุตศักราช ๓๐๙๓ (c) ปีมะแม
ศก ๒๒ เหน่นายแก้ว นายนบุญเกิดธิดา ๒๑ ๒๒๐-

XXXI 91d

(108a)....กฎให้ไว้ณวัน ๑+๕ คำ รุตศักราช ๓๐๙๖ ปีระกษัตริย์
ศก ๒๒ ๒๒๐-

XXVI. 4. พระราชกำหนดเก่า, tome 4.

Titres: plat: ๑ พระสมุท พระราชกำหนด [...] *tranches:*
 พระราชกำหนดเก่า 4. 1 vol., 95 pp. *Dépôt: Vaj. Cote: ๘๓. Pro-*
venance: มุราชพ. Date d'entrée: 31 mai 2467.

(L26.4)

Ligne différentielle: (4a).....ไป

1(a) ๑ วัน ๔ + ๑ คำ รุจฉกรรฐ ๓๓๖๘ บัณฑิตพิศุขข้าพระพุทธเจ้า
 นายบุญดี (b) ขุนข้าพระพุทธเจ้า
 ขุนดำประเสริฐ
 นายเทียนศรี
 นายผ่องฉายลักษณ์ } ข้าราชการ
 ๑ ครั้งขอพระ พระ

Contenu: พระราชกำหนดเก่า de l'art. 32 (Bradley¹⁰, II, p. 346, l. 1) jusqu'à l'art. 44 inclus (Bradley¹⁰, II, p. 366, l. 14): 3-95.

XXXII 3a

(7d).... กฎให้ไว้จนวัน ๕ + ๓ คำ (8a) รุจฉกรรฐ ๓๓๖๐ บัณฑิต
 ถูก ๓ ๓๖๐

XXXIII 8b

(8b) ๑ วัน ๔ + ๓ คำ รุจฉกรรฐ ๓๓๖๓ บัณฑิตเอกศักดิ์ เพ็ญศรี

XXXIV 20a

(23a)... กฎให้ไฉนวัน ๖+๖ คำ รุตศักราช ๓๓๖ บมเมย
นศก ๓๕๖-

XXXV 23b

(26b).... กฎให้ไฉนวัน ๗+๑๑ คำ (c) รุตศักราช ๓๐๓๓ บมเมย
ศก ๓๕๖-

XXXVI 26d

(29b).... กฎให้ไฉนวัน ๘+๖ คำ รุตศักราช ๓๐๓๓ บมเมย (c) บมเมย

XXXVII 29c

(45b).... กฎให้ ไฉนวัน ๕+๖ คำ (c) รุตศักราช ๓๐๖๘ บมเมย
นศก ๓๕๖-

XXXVIII 45d

(49b).... กฎให้ไฉนวัน ๓+๓ คำ รุตศักราช ๓๐๗๓ บ (c) บมเมย
ศก

XXXIX 49c

(54b).... กฎให้ไฉนวัน ๑+๘ คำ รุตศักราช ๓๐๘๓ บจก โศก

XL 54c

(54d) สมเด็จพระเจ้าลูกเธอหตามเชย หม่อมเจ้ากรมฝ่ายหน้า
ฝ่ายหลัง แลผู้รักษาเมืองบุรี

(56a) กรมการหัวเมืองปากไตฉายเหนือทั้งปวง ด้วยทรงพระ
กรุณาตรัสเหนือเกล้าเหนือกระ (Bradley¹⁰, II, p. 358, l. 20)

(60d)...กฎให้ไฉนวัน $\alpha + 30$ คำจุตศักราช ๓๓๐๒ บัวยกนัสด
ศก ๖๕

XLI 61a

(70e)...หมายมาณวัน $\alpha + 3$ คำ (d) จุตศักราช ๓๓๐๓ ปีระกาตร
นศก ๖๕ ๖๕๐-

XLII 71a

(79e) กฎให้ไฉนวัน $\alpha + ๓๖$ คำจุตศักราช ๓๓๐๔ บัวยกนัสด
ศก ๖๕๐-

XLIII 79 d

(84b)...วันซึ่งให้ไฉนวัน $\alpha + ๓$ คำจุตศักราช ๓๐๘๘ บัวยกนัสด
ศก ๖๕๐-

XLIV 84 c

(95a)...กฎให้ไฉนวัน $\alpha + ๗$ คำ (b) จุตศักราช ๓๓๓๐ บัวยกนัสด
ศก ๖๕๐-

เท่า ๔. 1 vol., 101 pp. *Dépôt*: Justice. *Cote*: néant. *Provenance*: inconnue. *Date d'entrée*: inconnue.

(L26. 4x)

Ligne différentielle: (4a).... ไม่มีได้

- 1(a) ๑ วัน ๔ + ๑ คำ จุติ ศักราช ๑๑๖๘ ปีมะเส็ง พุทธศักราช ๒๓๑๑
 (b) นายบุญมี อาตมกษณัฐป ข้าราชการ นายเกษมศานต์
 นายผ่อง อาตมกษณัฐป } ท่าน ฯ

ศักราช ๒๓๑๑

Contenu: พระราชกำหนดเท่า de l'art. 32 (Bradley¹⁰, II, p. 346, l. 1) jusqu'à l'art. 44 inclus (Bradley¹⁰, II, p. 366, l. 14): 3-101.

(54d) ว่ากล่าวโทษความผู้เบียดบังฉกฉกพระราชทรัพย์ ซึ่งนำ
 โคกระบือของหลวง

กตบ: p.56

(56a) กติบัญญัติ เสนอขึ้นไปยังมณฑลราชบัณฑิตยสถาน
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (Bradley¹⁰, II, p. 358, l. 7)

XXVI. 5. พระราชกำหนดเกล้า &, tome 5.

1

Titres: plat: ๑ พระสมุท พระราชกำหนด[เกล้า] & *Tranches:* พระราชกำหนดเกล้า &. 1 vol., 205 pp. *Dépôt:* Vaj. *Cote:* ๒๒. *Provenance:* มุขราช. *Date d'entrée:* 31 mai 2467.

(L.26.5)

Ligne différentielle: (3b)....ปวงจะ

1(a) ๑ วัน ๓๓ $\frac{1}{8}$ = คำจุตศักราช ๓๓๖๗ มณฑลพิศัย ข้าพระพุทธเจ้า
 หมดเขตไม่ครบรูป (b) ข้าพระพุทธเจ้า
 ขุนดำรงประเสริฐ
 นายเทียนครว
 นายฉาทองเกษม } ทาน ๓ ครั้ง
 ขอบเขต: ๒๒๑

Contenu: พระราชกำหนดเกล้า de l'art. 45 (Bradley¹⁰, II, p. 366, l. 15) jusqu'à la fin: 3-205.

(110d) เนื้อความบทยุ กี่เจ้าฟ้างนงได้ด้วยพระท่าน ซึ่ง
 ให้พิจารณาตามกระทรวง

กตบ: p. 111.

(112a) ตามพระท่านตามพระราชกำหนดกฎหมายสำหรับแผ่นดิน
 ชัยให้แปล (Bradley¹⁰, II, p. 388, l. 4)

Titres: plat: ๑ พระสมุท พระราชกำหนดเกล้า & *Tranches:*
พระราชกำหนดเกล้า & 1 vol., 180 pp. *Dépôt:* Vaj. *Cote:* ๗๑.
Provenance: มุขราช. *Date d'entrée:* 31 mai 2467.

(L26.5x)

Ligne différentielle: (3b)...ปวงจรรองพล

1(a) ๑ วัน ๓๓⁺๓ คำจุลกัณฐ ๓๓๖๗ บัณฑิตพิทักขาพระพุทธรูป

หมื่นเทพโมตรฐ (b) ขาพระพุทธรูป	ขุนสารประเสริฐ นายเทียรตรา นายฝักชาดักขณ	} ทาน ๓ ครั้ง

ขอสงวน: ๗๑ ๑๗

Contenu: พระราชกำหนดเกล้า de l'art. 45 (Bradley¹⁰, II, p. 366, l. 15) jusqu'à la fin: 3-182.

(86d) คัดรายค้อนแผ่นดิน แดงดักเปลี่ยนคัมภีร์พระราชทรัพย์ของ
หลวงเด้าตายพระพุทธรูป

กตัม: p. 87.

(88a) ดูกุพระเจดีย์เป็นเนื้อมีความขี้ใหญ่ขึ้น จึงให้สมุหะกลา
โหมสมุหนายกเขากกราบ (Bradley¹⁰, II, p. 384, l. 1)

3

Titres: plat: พระฉันท พระราชกำหนดเก่า [.....] *tranches: vestiges.* 1 vol., 197 pp. *Dépôt: Justice.* *Cote: néant.* *Provenance: inconnue.* *Date d'entrée: inconnue.*

(L26.5y)

Ligne différentielle: (3b)..... ^๕เลข

1(a) ๑ วัน ๓๓+๑ คำจุลศักราช ๓๓๖๘ บัณฑิตพัก ข้าราชการเจ้า

		ขุนศรีประเสริฐ	} ทาน
หมื่นสุวรรณอักษร(๗)(๖)ขุน	ข้าราชการเจ้า	นายเทียบกระราช	
		นายผากอากษณ	

๕ สก ๓๐๑๕ ๓๕๐—

Contenu: พระราชกำหนดเก่า de l'art. 45 (Bradley¹⁰, II, p. 366, l. 15) à la fin: 3-197.

XLV 3a

(4c).....กฎให้ไว้ณวัน ๓๓+๑๒ คำจุลศักราช ๓๓๗๔ บัณฑิต

สก ๓๕๐—

XLVI 4d

(6c).....กฎให้ไว้ณวัน ๓+๓ คำจุลศักราช ๓๓๗๕ บัณฑิต

สก ๓๕๐—

XLVII 6d

(39d)....กฎให้ไว้ณวันศุกร์เดือนแปด (40a) ทศพิธราชธรรมแปด
คำจุลศักราช ๓๐๘ บัณจุ เบญจศก ๗๕ ๗๕๐

XLVIII 40b

(62c)....กฎให้ไว้ณวัน ๕ + ๓ คำจุลศักราช ๓๓๐๐ บัณจุวันวาร
ศก ๗๕๐

XLIX 62d

(65d)....กฎให้ไว้ณวัน ๕ + ๓ คำ (66a) จุลศักราช ๓๓๐๐ บัณจุวัน
วารศก ๗๕๐

L 66b

(100d) ทาษารมรดาการ แด่รับสั่งให้เอาสำนวนรายหมไปตั้งไป
ตั้งสำนวน แด่เนยความ

กตบ: p. 101.

(102a) นนตงชาไปกมบาร แด่กฎหมายพระทำนุสำหรับแผ่นดิน
นันทพณเพณไป แด (Bradley¹⁰, II, p. 386, l. 6n.)

(117c)...กฎให้ไว้ณวัน ๕ + ๓ คำจุลศักราช ๓๓๐๒ บัณจุโทศก ๗๕

LI 117d

(128c)...กฎให้ไว้ณวัน ๕ + ๓ คำจุลศักราช ๓๐๘๒ บัณจุเบญจ
ศก ๗๕

LII 128d

(136d)....กฎให้ไว้ณวัน $๗ + ๑$ คำ รุตศักราช ๓๐๗๘ บัณเฑาะว์
ศก ๖๕๐—

LIII 137a

(143d)กฎให้ไว้ณวัน $๗ + ๐$ คำ รุตศักราช ๓๐๗๙ บัณเฑาะว์

LIV 144a

(157d)....กฎให้ไว้ณวัน $๖ + ๑$ คำ รุตศักราช ๓๐๘๔ บัณเฑาะว์
ศก ๖๕๐—

LV 158a

(161a)...กฎให้ไว้ณวัน $๓ + ๑$ คำ (b) รุตศักราช ๓๐๘๕ บัณเฑาะว์
เบญจศก ๖๕๐—

LVI 161c

(163b)...กฎให้ไว้ณวัน $๓ + ๒$ คำ รุตศักราช ๓๐๘๖ บัณเฑาะว์
เอกศก ๖๕๐—

LVII 163c

(166c)กฎให้ไว้ณวัน $๑ + ๑๐$ คำ รุตศักราช ๓๐๘๗ บัณเฑาะว์
ศก ๖๕๐—

LVIII 166d

(171d) กฎให้ไว้ณวัน ๓+๘ คำจุตศักราช ๓๐๘๓ ปกฏณวัน
ศก ๒๕๐๗

LIX 172a

(175a) กฎให้ไว้ณวัน ๘+๘ คำจุตศักราช ๓๐๘๒ ปชวทนกตศก
โกศก ๒๕๐๗

LX 175b

(178b)....หมายให้ไว้ณวัน ๘+๘ คำจุตศักราช ๓๐๘๒ ปชวทนย
ศก ๒๕๐๗

LXI 178c

(181d)...กฎให้ไว้ณวัน ๗+๘ คำจุตศักราช ๓๐๘๓ ปชตุเชก
ศก ๒๕๐๗

LIX 182a

(183c)....กฎให้ไว้ณวัน ๗+๘ คำ (d) จุตศักราช ๓๐๘๕ ปชตุ
เบญศก ๒๕

LXIII 183d

(186a)....กฎให้ไว้ณวัน ๗+๘ คำจุตศักราช ๓๐๘๗ (b) บมเสง
ศก

LXIV 186b

(187b)....^๖รับสั่ง^๖ณ^๖วัน ๖ + ๖ คำ^๖สุ^๖ระ (c) ศัก^๖รา^๖ ๓๓๓๖ ^๖บ^๖จ^๖ณ^๖ย^๖

ศก

LXV 187c:

(197b)....^๖ภ^๖ฏ^๖ให้^๖ไว้^๖ (c) ณ^๖วัน ๖ + ๖ คำ^๖สุ^๖ระ^๖ศัก^๖รา^๖ ๓๓๓๖ ^๖บ^๖จ^๖ณ^๖ย^๖

นัก^๖ด^๖ศ^๖ว^๖ส^๖พ^๖ศ^๖ก ๖ ๖๖๖

XXVII. 1. พระราชกำหนดใหม่, tome 1.

1

Titres: plat: ๑ พระสมุค พระราชกำหนดใหม่ * * * * *
tranches: พระราชกำหนดใหม่ * 1 vol., 107 pp. *Dépôt:* Vaj.
Cote; s.d. Provenance: มุขราช. *Date d'entrée:* 31 mai 2467.

(L27.1)

Ligne différentielle: (3a)....กฎหมาย

1(a) ๑ วัน ๑ ๕ = คำจุตศักราช ๓๓๖๘ ปีฉลูชวดศก ข้าพระพุทธเจ้า
 ขุนดำรงประเสริฐ
 นายสมอาดกษณฐบ (b) ข้าพระพุทธเจ้า นายเทียนนคร
 นายผาดอาดกษณ
 ตาม ๓ ครั้ง

ขอเดชะ * * *

Contenu: (1) บรรณเพนด: 3-16a; (2) พระราชกำหนดใหม่
 jusqu' à l'art 9 inclus (Bradley¹⁰, II, p. 424, l. 2): 16b-
 107.

(54d) ราชกำหนดกฎหมาย ขนบทำน้อมความแต่ก่อนฉบับว่า
 ๓๓๖๘ ๓๓๖๘ ๓๓๖๘ ๓๓๖๘
 ๓๓๖๘ ๓๓๖๘ ๓๓๖๘ ๓๓๖๘

กตัม: p. 55.

(56a) แด่คำกฎหมายบัญญัติทุกถ้อยคำถวายจึงให้พิจารณาว่ากตัม
 ตามกระทรวงรับสั่งห้ามไม่ (Bradley¹⁰, II, p. 413, l. 6)

Titres: plat: ๑ พระสมุท พ[.....]นตใหม่ ๑ ๒ ๓
tranches: พระราชกำหนดใหม่ ๑. 1 vol., 107 pp. *Dépôt:* Jus-
tice. Cote: néant. *Provenance:* inconnue. *Date d'entrée:*
 inconnue.

(L27.1x)

Ligne différentielle: (3a)...ตฤณศุขีวาร:

1(a) ๑ วัน ๑ + ๑ คำสุตศักราช ๑๑๖๘ บัณฑิตพิทักษ์ ข้าพระพุทธเจ้า
 ขุนธวัชประเสริฐ
 นายขุน(b) ขาดักขณรูป ข้าพระพุทธเจ้า นายต๋วยธรรมราช } ท่าน ๑ ควัง
 นายปลากขาดักขณ

ขอเดส: ๒๕๑-

Contenu: (1) บานแพนด: 3-15; (2) พระราชกำหนดใหม่ jus-
 qu' à l'art. 9 inclus (Bradley¹⁰, II, p. 424, l. 2): 3-107.

I 16a

(29a) กฎให้ไว้วัน ๑ + ๑๑ คำสุตศักราช ๑๑๔๔ บัณฑิตพิทักษ์
 ศก ๒๕๑-

II 29b

(34b)....กฎให้ไว้วัน ๑ + ๑ คำสุตศักราช(c) ๑๑๔๔ บัณฑิตพิทักษ์

III 34d

(40e)....กฎให้ไฉนวัน^๒ + คำ^๑ รุตศักราร^{๑๐} ๓๓๔๔ บ^๑ ราชจัตวาตัก

IV 40d

(46b)....กฎให้(c)ไฉนวัน^{๑๐} + คำ^๑ รุตศักราร^{๑๐} ๓๓๔๔ บ^๑ เถาะเบญจศก

V 46c

(52b).....กฎให้ไฉนวัน^{๑๐} + คำ^๑ รุตศักราร^{๑๐} ๓๓๔๔ บ^๑ มะโรงฉั

ศก ๓๓๔๔

VI 52c

(54d) ถิ่นมาว่า ถิ่นมคตมหนึ่งร้อยฟองแต่คำกฎหมาย ใบฎีกา
ทูลเกล้าถวาย

กตป: p. 55.

(56a) จึงให้พิจารณาว่ากล่าวตามกระทรวง รับสั่งห้ามไม่ให้ผู้
ใดคิดขานแข่งฟองแนะนำ (Bradley¹⁰, II, p. 413, l. 6)

(70d) กฎให้ไฉนวัน^{๑๐} + คำ^๑ รุตศักราร^{๑๐} ๓๓๔๔ บ^๑ มะโรงฉั

ศก ๓๓๔๔

VII 71a

(86d)....กฎให้ไฉนวัน^{๑๐} + คำ^๑ (87a) รุตศักราร^{๑๐} ๓๓๔๔ บ^๑ มะโรง

ฉัศก

VIII 87a

(98d)....กฎให้ไว้ณวัน ๓๑^{๑๐} * คำจุลศักราช ๓๓๔๖ (99a) บัณฑิต
นัยศก

IX 99a

*(107d) กฎให้ไว้ณวัน ๓๑^{๑๐} * คำจุลศักราช ๓๓๔๖ บัณฑิต
ศก ๓๓๔๖

XXVII. 2. พระราชกำหนดใหม่, tome 2.

1

Titres: plat: © พระสมุค พระราชกำหนดใหม่ ๒. *Tranches:* พระราชกำหนดใหม่ ๒. 1 vol., 148 pp. *Dépôt:* Justice. *Cote:* néant. *Provenance:* inconnue. *Date d'entrée:* inconnue.

(L 27.2)

Ligne différentielle: (3b)....ด้วยทรง

1 (a) © วัน ๔ + ๓ คำ รุจศักดิ์ราช ๓๑๖๗ บณัฐพงศ์ ข้าพระพุทธรเจ้า
 รุณสารประเสริฐ
 รุณพทกอกษรฐบ (b) ข้าพระพุทธรเจ้า นายเทียบกรราช } ทาน ๓ ศรัง
 นายผากอาตักษณ }

๒๐๕๕: ๒๕๐๐—

Contenu: พระราชกำหนดใหม่ de l'article 10 jusqu'à l'article 23 inclus (Bradley¹⁰, II, p. 452, l. 11): 3-146.

X 3a

(20d)....กฎให้ไว้ณวันพุทธเดือนเจดนมธอง (21a) คำ รุจศักดิ์
 ราชพนมรอยธัมมเจดนมธอง ๒๕: ๒๕๐๐—

XI 21b

(28b)....กฎให้ไว้ณวันพุทเดือนเก้าแรมสี่ค่ำ(c)รุดศักราชพันวอย
 ดั้งเบเจบมะเด่งดักศก ๗ ๗๕—

XII 28d

(45c)....กฎให้ไว้ณวันจันเดือนสิบแปด แรมหกค่ำ(d)รุดศักราช
 พันวอย ดั้งเบเจบมะเด่งดักศก ๗ ๗๕—

XIII 46a

(53d)....กฎให้ไว้ : (54a)ณวัน ๑๕ ค่ำรุดศักราช ๓๔๘๗ ปี
 มะเด่งดักศก ๗๕—

XIV 54b

(70a)....กฎให้ไว้ณวัน ๑๕ ค่ำรุดศักราช ๓๔๖๐ บั่มเมยจำตุก
 ศก ๑—

XV 70b

(74d) สิ่งของๆ หดวงไม่ เปนแต่พุทจากถักภาคนไป ซึ่งให้คัด
 นวนชชน ไทยกเดีย :

กฉบับ: p. 75.

(76a) แต่ทว่าบุทศดทุกวันนั้กอบไปด้วยกักรชระหยาบซาหนกวง
 กัดัวความผิดไม่ ครั้นฯ (Bradley¹⁰, II, p. 438, l. 5)

(78b)....กฎให้ไฉนวันอาทิตย์เดือน ๖(c)สิบแรมสามค่ำ รุ่งศักราช ๓๓๔๘ บมณเฑียรศึกษา ๖๖๑—

XVI 78d

(85e)....กฎให้ไฉนวันอังคารเดือนธันวาคม เจด(d)ค่ำ รุ่งศักราช พันร้อยสี่สิบแปด บมณเฑียรศึกษา ๖๖๑—

XVII 86a

(96e).....กฎให้ไฉนวัน ๕+๖ ค่ำรุ่งศักราช ๓๓๔๘ บมณเฑียรศึกษา ๖๖๑—

XVIII 96d

(106a)....กฎให้ไฉนวัน ๒+๕ ค่ำรุ่งศักราช ๓๓๕๐ บมณเฑียรศึกษา ๖๖๑—

XIX 106b

(118b)....กฎให้ไฉนวัน ๗+๑๐ ค่ำรุ่งศักราช ๓๓๕๘ บมณเฑียรศึกษา ๖๖๑—

XX 118e

(123e).....กฎให้ไฉนวันอาทิตย์เดือนหกขึ้นสิบ(d)สามค่ำ รุ่งศักราช พันร้อยห้าสิบสาม บมณเฑียรศึกษา ๖๖๑—

XXI 124a

(132e).....กฎให้ไฉนวัน ๓+๗ ค่ำรุ่งศักราช ๓๓๕๔ บมณเฑียรศึกษา ๖๖๑—

XXII 132d

(140c)...กฎให้ไว้ณวัน ๕ + ๙ คำจุลศักราช ๑๑๕๔ (d) บัณฑิต
จุลวาศก

XXIII 140d

(148c)....กฎให้ (d) ไว้ณวัน ๕ + ๑๐ คำจุลศักราช ๑๑๕๔ บัณฑิต
จุลวาศก

2

Titres: plat: [...] ๕ มุข พระราชกำหนดใหม่ ๒ ๒ ๒ ๒
tranches: gauche: พระราชกำหนดใหม่ ๒ ; droite: petit quadri-
latère doré. 1 vol., 150 pp. Dépôt: Justice. Cote: néant.
Provenance: inconnue. Date d'entrée: inconnue.

(L27.2x)

Ligne différentielle: (3b)... ๓ ขั้วทรงพระกรรณ

1(a) ๑ วัน[๕] + ๙ = คำ จุลศักราช ๑๑๖๘ บัณฑิตพิศ ข้าราชการ
[ขุน]สารประเสริฐ
ขี้เจ้านายแก้วฮาดกษณรูป (b) ข้าราชการเจ้า นายเทียบคราช
นายฝักฮาดกษณ
ทานแก้ว ๒ ขั้วขอยเคระ

Contenu: พระราชกำหนดใหม่ de l'art. 10 jusqu'à l'art.
23 inclus (Bradley¹⁰, II, p.452, l. 11): 3-150.

(76b) หอวงจุนพณข้าราชการ   ถกภาคนางพระดนมให้ยู่ใน
พระราชวัง(๒)   โหลขน

பலம்: p. 77.

(78a) ตามยกรับราชบาท   ตั้งตวงตวงยาข้างตยาใหญ่เขย่งพวง
กน แต่ให้ยกหมาย (Bradley¹⁰, II, p. 438, l. 12)

3

Titres: plat: ๑ พระที่นั่ง, พระราชกำหนดใหม่ ๒
tranches: พระราชกำหนดใหม่ ๒. 1 vol., 148 pp. Dépôt: Vaj.
Cote: ๘๔. Provenance: มุทราช. Date d'entrée: 31 mai 2467.

(L 27.2y)

Ligne différentielle: (3b)....ด้วยทรงพระกรุณาโปรด

1 (a) ๑. วัน ๕ + ๓ คำรู้ตักกวาร ๓๖๘ ปีฉลุฉลุศก ขำพระ
ขุนตำปรเดริฐ
พุทธีเจ้าหน่นจ่างอักษรรูป (b) ขำพระพุทธีเจ้า นายเทียรกวาร } ทาน
นายปากชาดกษ
แฉว ๓ ครั้ง รอดเทระ ๓๖๘

Contenu: พระราชกำหนดใหม่ de l'art. 10 jusqu' à l'art. 23 inclus (Bradley¹⁰, II, p. 452, l. 11): 3-148.

(74d) ซึ่งตรง ๆ หดงไม่ เป็นแต่พูดจากปากคนไป ซึ่งให้คน
พูดจนไทยกลับ

กณั: p. 77.

(78a) แต่ทว่าบุ^{๖๕}ทคน^{๖๖}ทุก^{๖๗}ก^{๖๘}วน^{๖๙}น^{๗๐}ก^{๗๑}อบ^{๗๒}ไป^{๗๓}ด^{๗๔}ว^{๗๕}ย^{๗๖}ก^{๗๗}ก^{๗๘}ษ^{๗๙}ธ^{๘๐}ห^{๘๑}ย^{๘๒}า^{๘๓}ห^{๘๔}า^{๘๕}เ^{๘๖}ร^{๘๗}.
ก^{๘๘}ณ^{๘๙}ว^{๙๐}ก^{๙๑}ว^{๙๒}น^{๙๓}เ^{๙๔}ด^{๙๕}ไ^{๙๖} (Bradley¹⁰, II, p. 438, l. 5)

XXVII. 3. พระราชกำหนดใหม่, tome 3.

1

Titres: plat: ๑ พระสมุค [.....]ใหม่ ๓ *Tranches:*
พระราชกำหนดใหม่ ๓. 1 vol., 107 pp. *Dépôt:* Vaj. *Cote:* ๘๔.
Provenance: มุขราช. *Date d'entrée:* 31 mai 2467.

(L27.3)

Ligne différentielle: (3a)...เจ้าพญาเด

1(a) ๑ วัน ๔ + ๓๓ ศาสตราจารย์ ๓๔๖๗ บณัฐพงศ์ ข้าราชการ
ขุนตำรวจ
เจ้าหมื่นจางอักษรรูป (b) ข้าราชการเจ้า นายเทียบตรา ทาน ๓ ครั้ง
นายโตชาอักษ

รอยตรา: ๓๕๐-

Contenu: พระราชกำหนดใหม่ de l'art. 24 jusqu'à l'art.
33 inclus (Bradley¹⁰, II, p. 473, l. 10): 3-107.

(54d) เหนือให้สัญญาเมืองเขียกวากด้าว ให้เขาตอกเขยแต่
คณนาโดยกรรมสิทธิ์

กตบ: p. 55.

(56a) ชั่งพระราชกำหนดแจกไปแต่ก่อนว่า ราษฎรจะมีคตนา
ให้การต่างฟ้องเป็นรูป (Bradley¹⁰, II, p. 463, l. 2)

Titres: plat: * พระสมุท พระราชกำหนดใหม่ * *Tranches:* พระราชกำหนดใหม่ = 1 vol., 105 pp. *Dépôt:* Justice. *Cote:* (celle de la Vaj.) ๘๔. *Provenance:* Vaj. qui le tenait de มุราชัย (31 Mai 2467). *Date d'entrée:* Juin 1929.

(L 27.3x)

Ligne différentielle: (3a)...เจ้าพญาอภญา

1(a) * วัน ๘ + ๑๑ คำจุลศักราช ๑๑๖๗ บัณเฑาะว์พัก เจ้าพระ
ขุนสารประเสริฐ
 พุทธเจ้าหมื่น(b)ไม่สรูป เจ้าพระพุทธเจ้า นายเทียรกวาส } กาน น
นายโตชาดักชน
 ครก ขอบเคาะ

Contenu: พระราชกำหนดใหม่ de l'art. 24 jusqu' à l'art. 33 inclus (Bradley¹⁰, II, p. 473, l. 10): 3-105.

XXIV 3a

(10d)....กฎให้ไว้ณวัน ๘ + ๑๑ คำจุลศักราช ๑๑๘๔ บัณเฑาะว์พัก
 ศก ข๑๐-

XXV 11a

(15a)....กฎให้ไว้ณวันประทัษเคธณดับขันธินคำ(b)จุลศักราช พัน
 ร้อยห้าสิบหกบขารณอศก ข๑ ข๑ ๑-

XXVI 15c

(39a)....กฎให้ไว้(๖)วันวัน $๓+๑$ คำจุตศักราช ๓๓๕๖ ปีชวดนัย

ศก ๒๓๕๖-

XXVII 39c

(45c)....กฎให้(๔)วันวัน $๓+๓$ คำจุตศักราช ๓๓๕๖ ปีชวดนัย

ศก ๒๓๕๖-

XXVIII 46a

(54d) ให้ผู้จากเมืองเรียกหาว่ากล่าว ให้เขาตอกเบี้ยแต่ก่อน
โดยกระบัตเมือง :

กตป: p. 55.

(56a) อนึ่งพระราชกำหนดแจกไปแต่ก่อนว่า ราษฎรจะมีคตมาให้
การต่างของเป็นรัชแห่ง (Bradley¹⁰, II, p. 463, l. 2)

(58a)....กฎให้ไว้วันวัน $๗+๔$ คำจุตศักราช ๓๓๕๖ ปีชวดนัย

ศก ๒๓๕๖-

XXIX 58b

(68d)....กฎให้ไว้วันวัน $๓+๕$ คำจุตศักราช ๓๓๕๖ ปีเถาะฉัพ

ศก ๒๓๕๖-

XXX 69a

(74a).....กฎให้ไว้วันวัน $๔+๖$ คำจุตศักราช ๓๓๕๖ ปีเถาะฉัพ

ศก ๒๓๕๖-

XXXI 74b

(84c).....กฎให้ไฉนวัน $\alpha + \beta$ คำจตุตถการ $\alpha\beta\delta$ บัณเฑาะว์
 ศก ๑๑

XXXII 84d

(91b).....กฎให้ไฉนวัน $\alpha + \beta$ คำ (c)จตุตถการ $\alpha\beta\delta$ บัณเฑาะว์
 อรรถ ศก ๑๑ ๑๑ ๑๑

XXXIII 91d

(105b) กฎให้ไฉนวันจตุตถ - เดือนแปดขึ้นแปดคำ จตุตถการ
 (c)พนมรณธัมมธัมม ขาดจตุตถการ ศก ๑๑ ๑๑ ๑๑

XXVII. 4. พระราชกำหนดใหม่, tome 4.

1

Titres: plat: ๑ พระสมุด[....]ใหม่ & ๒๕- *tranches:*
พระราชกำหนดใหม่ &. 1 vol., 102 pp. *Dépôt Justice. Cote:*
néant. Provenance: inconnue. Date d'entrée: inconnue.

(L. 27.4)

Ligne différentielle: (4d)...เนาพระ

1(a) ๑ วัน ๑ + ๑ คำ รุ่งศักดิ์ราช ๑๑๖๗ ปันตุลพิศก ราชพระ
ขุนตำรวจประเสริฐ
พุทธเจ้าหมื่นจางงอักษรรูป(b) ราชพระพุทธเจ้า นายเทียบกรราช } ทาน
นายผาก
๒ คกรว ๒๕๕๕ ๒๕๕๕-

Contenu: พระราชกำหนดใหม่ de l'art. 34 jusqu'à l'art.
38 inclus (Bradley¹⁰, II, p. 490, l. 21): 3-102.

XXXIV 3a

(9b)....กฎให้ไว้ณวันจันทร์เดือน(c)เจดชนธองคำ รุ่งศักดิ์ราช
๑๑๔๔ ปันจาดวาศก ๒๕ ๒๕๕๕-

XXXV 9d

(24b).....กฎให้ไว้ณวันพุธเดือนเก้าขึ้นสิบสามค่ำ (c) รุ่งศักดิ์ราช
พันร้อย สิบสาม ปันจาดวาศก ๒๕ ๒๕๕๕-

XXXVI 24d

(54d) วรรุโหตยฺหํ * เตหญิงฮันมึครวร * เตหญิงฮันเตกนัถ * ฮันมิ
ได้ปราชณามณฺ * :

กถบ: p. 55.

(56a) แลร้องไห้วิดาป * เตหญิงฮันมึทุกขโหมนัถเวทนานัก * ชือ
ชะภาณมึศวรร (Bradley¹⁰, II, p. 482, l. fin.)

(79a)...กฏให้ไว้ณวัน ๘ + ๘ ทุคฺขสาทค้ำจุตคักกราช ๓๔๔ บัชร
จตุรคักก ๒๕๐-

XXXVII 79b

(88d) กฏให้ไว้ณวัน ๖ + ๓๓ ค้ำจุตคักกราช ๓๔๔ บัชรจตุร
คักก ๒๕๐-

XXXVIII 89a

(102b)...กฏให้ไว้ณวัน ๘ + ๓๓ ค้ำจุตคักกราช ๓๔๖ บัชรโรจน
คักก ๒๕๐-

Titre: plat: ๑ พระสมุท พระราชกำหนดใหม่ & ๒ ๓
tranches: พระราชกำหนดใหม่ &. 1 vol., 102 pp. *Dépôt:* Vaj.
Cote: ๘๔. *Provenance:* มุทราช. *Date d'entrée:* 31 mai
2467.

Ligne différentielle: (4d)...^๕เฝ้าพระบาท

1(a) ๑ วัน ๑^๑/_๓ = คำสุ่อักษร ๓๖๗ บัญชีพิศุขเจ้าพระพุทธรเจ้า
 รุณสารประเสริฐ
 หมั่นส่งต่ออักษร (b) เจ้าพระพุทธรเจ้า นายเทียบตรา
 นายปากชาดักข } ทาน ๓ ครั้ง

ขอเคาะ ๖๖๑-

Contenu: พระราชกำหนดใหม่ depuis l'art. 34 jusqu'à l'art. 38 inclus (Bradley¹⁰, II, p. 490, l. 21): 3-102.

(54d) แอหญิงอันมีกรรม * แอหญิงอันแตกนิก ยันมิได้ปรากฏ
 เฉลน :

ฉบับ: p. 55.

(56a) แอของให้วัดาป * แอหญิงอันมีทุกข์ โทมนักเวทนาก * ชีอ
 ธาราณมิดวระเฉพ (Bradley¹⁰, II, p. 482, l. fin.)

3

Titres: plat: complètement effacé; *tranches:* พระราช
 กำหนดใหม่ &. 1 vol., 102 pp. *Dépôt:* Justice. *Cote:* néant.
Provenance: inconnue. *Date d'entrée:* inconnue.

(L 27.4y)

Ligne différentielle: (4d)...^๕เฝ้าพระบาททรงกรมมาศ :

1(a) @ วัน ๑ + ๑ คำจุลศักราช ๑๑๖๗ ปีมะแมชัศก จักรพรรดิ
 เจ้านายบุญดุษฎี(๖) จักรพรรดิเจ้า }
 ขุนดำรงประเสริฐ }
 นายเทียรตรา } ทาน ๓ ครั้ง
 นายชำนาญใจหาญ }

ขอเชิญ : ๒๕๐—

Contenu: พระราชกำหนดใหม่ de l'art. 34 jusqu' à l'article 38 inclus (Bradley¹⁰, II, p. 490, l. 21): 3-102.

(54d) แดงเงินอันแตกหัก อันมิได้ปรากฏนามเงินแต่อย่างใด
 แดงเงิน

กตบ: p. 55.

(56a) มีทุกขโทษหนักเวทนหนัก * ชื่อจะภาดมีควรจะเสกเมณฑทั้ง
 เว้น : (Bradley¹⁰, II, p. 482, l. fin.)

XXVII. 5. พระราชกำหนดใหม่, tome 5

1

Titre: plat: ๑ พระสมุท พระราชกำหนดใหม่ ๕ *Tranches:* พระราชกำหนดใหม่ ๕. 1 vol., 76 pp. *Dépôt:* Vaj. *Cote:* ๕๕. *Provenance:* มุราช. *Date d'entrée:* 31 mai 2467.

(L.27.5)

Ligne différentielle: (3a)....เจ้าพญา

1(a) ๑ วัน ๑๐๐๐ คำจุลศักราช ๑๑๖๘ บัณฑิตเจ้า
 ชานโหวท
 หมื่นจางอักษรรูป (b) เจ้าพระพุทธรักษา นาย นายเทียบกรราช } ทาน
 นายโคธาดักข
 ๑ ครก ๒๐๕๕ ๕๕

Contenu: พระราชกำหนดใหม่ de l'art. 39 (Bradley¹⁰, II, p. 490, l. 22) jusqu'à l'art. 45 et dernier: 3-76.

(44d) มาซื้อเข้าออกไป เป็นกำลังราชการให้บอกเข้ามา เมื่อ
 ขนกระดากใหม่

กตบ: p. 45.

(46a) กรมทำให้เขาเนือความกราบพุทธพระกรรณา ถังทรงพระ
 กรรณาไปรดเกล้าฯ (Bradley¹⁰, II, p. 498, l. 3)

Titres: plat: ๑ พระมุกด์ พระราชกำหนดใหม่ ๕ *Tranches:* พระราชกำหนดใหม่ ๕. 1 vol., 79 pp. *Dépôt:* Justice. *Cote:* néant. *Provenance:* inconnue. *Date d'entrée:* inconnue.

(L 27.5x)

Ligne différentielle: (3a).... เจ้าพญาแดงพญา

1(a) ๑ วัน ๕ + ๑ คำจุตศักราช ๓๓๖๗ บัณเฑาะว์พัก เจ้าพระ
ขุนदारโปรดรัฐ
 พุทธิเจ้าหมื่นจ้านงอักษรสุม(๖) เจ้าพระพุทธิเจ้า นายเทียรตรา } ทาน
นายปากชาดักษ
 ๓ ควัน ๒๐๕๕๕ *Tranche*

Contenu: พระราชกำหนดใหม่ de l'art. 39 (Bradley¹⁰, II, p. 490, l. 22) jusqu' à l'art. 45 et dernier.

XXXIX 3a

(12d) กฏให้ไว้ณวัน ๓ + ๕ คำจุตศักราช ๓๓๔๖ บัณเฑาะว์
 ศก ๒๒ *Tranche*

XI. 13a

(26c)....กฏให้ไว้(d)ณวัน ๖ + ๖ คำจุตศักราช ๓๓๔๗ บัณเฑาะว์
 ศก ๒๒๕-
Tranche

XLI 27a

(30c)....กฎให้ไว้ประหัดสืบตั้งของ (d) แรมสืบตั้งของคำจุตศักดิ์

ราช ๓๓๔๘ บรมแมนพศก ๖๕๑-

XLII 31a

(39d) กฎให้ไว้ณวัน ๖+๕ คำหนึ่งจุตศักดิ์ราช ๓๓๖๒ บัวยกไท

ศก ๖๕๑-

XLIII 40a

(46c) กฎให้ไว้ณวัน เด่าเคียนหกแรมเกาคำ จุตศักดิ์ราชพันร้อย

(d) หกสืบพัน บัญญนศักดิ์วเบญศก ๖ ๖๕๑-

กตบ: p. 47

XLIV (faussement numéroté ๔๕) 48a (Bradley¹⁰, II, p. 498, l. 8)

(66b)....กฎให้ไว้ณวัน ๓+๓ คำจุตศักดิ์ราช ๓๓๖๔ บัวยจติว

ศก ๖๕๑-

XLV 66c

(79c)...กฎให้ (d) ไว้ณวัน ๓+๓ คำจุตศักดิ์ราช ๓๓๖๘ บัญญน

ศก ๖๕๑-

(à suivre)

NOTES ON A JOURNEY FROM LOPBURI TO PHRABAD

BY H. H. PRINCE DHANI.

Of late there have sprung up various land routes to Phrabad, which was formerly reached by travelling up to Tarua by train or, for those with leisure, by river; and thence by tramway belonging to a private company. The automobile, however, has altogether revolutionised the system of inland travelling in Siam. You can now reach Phrabad from no less than three railway stations by means of motor-cars. The shortest route is from Nong Don station on the Northern Railway, where the Administration Office of Phrabad district is situated. This way passes through rice fields and bamboo groves and takes some half an hour to complete. Another way is from Ban Moh station on the same line, which takes you through similar country for some 40 minutes. The most interesting way, however, is from Lopburi, which is the subject of the present note.

I happened in the second week of February to have official duties in Lopburi. This gave me an opportunity of availing myself of a trip over this route. Starting in the morning before the heat set in, we motored from the town across the railway eastwards, passing the altar of Phra Kāl famous for its monkeys. A few minutes later we passed by a lane on the right leading to the ruined Jesuit church of San Paolo, where the remains of the old Jesuit observatory still exist. Further along the main road lay the east gate, still in comparatively good preservation, directly beyond which was the Elephant Kraal, the 'pinnacle' of the French chroniclers in the time of King Narai. The road now curved slightly to the left and resumed again an easterly direction. We passed over the moat, no longer a real one, and penetrated a considerable stretch of garden land where custard apples of good quality were growing. Some thirty minutes from the starting-place brought us to the edge of the famous reservoir called 'the lake of the arrow's consecration' (Talé Chubson). Now Lopburi corresponds to Lavapura, the city of Lava, the son of Rama according to the Siamese version of the Ramayana. The country around abounds in names

that are found in the final episodes of the Siamese Ramayana or the "Rāmakirtī" as it is called. The arrow, of course, is that of Rāma. In the fresh breeze of the morning the 'lake' was invigorating although it has long since become a vast expanse of paddy fields. To the west and south, and presumably north, an earthen embankment of about ten metres' width has been made. From the western embankment a headland juts out into the 'lake', on which King Narai built his small but substantial residence called "Phra-ti-nang Yen" (or the Villa of Breezes). Just as in the Rāmakirtī Vishnu (or Nārāyana as he is better known in Siam) retired whenever he was free from duties to his ocean abode over the seas, so Narai (the phonetic transcription of Nārāyana) would retire to his Villa of Breezes for the recuperation of his mind and body in the intervals of the strenuous works that have been and still are the lot of a King of Siam. To the east of this vast expanse of fields several rows of picturesque hills recede into the distance. The way we took was along the southern embankment. As we motored along in the cool breeze of the morning, it was tempting to imagine the whole expanse of paddy fields to the left and right of us as being full of water, with a mountain wall to the east and the royal Villa of Breezes crowning the lake, facing the receding mountain barriers. An approximate five kilometres' journey along the embankment brought us to the edge of the plain and we entered a hilly country through a gap in the mountain wall. Behind this is still to be found paddy land, and further to the north east lies higher up the presumed reservoir, the catchment area, it is supposed, of the whole water-works system which gave the Lopburi of King Narai its life. The neglect of the past three centuries has turned the reservoir into paddy fields. Although sluice gates and baked earthenware pipes scattered about from the town right up as far as the hills remain to testify to its former existence and to the big area it covered, the waterworks themselves are things of the past. Land ownership will probably forbid its resuscitation, which, were it possible, would doubtless restore much of Lopburi's life and wealth.

In the hills around us are many remains of Buddhist devotion. Very valuable works of art have been found in the numerous caves,

and a fine statue of the Buddha has recently been discovered and found its way to the National Museum at Bangkok. About 4 kilometres from the entrance to the hilly country we came to a village called Tha Tako inhabited by descendants perhaps of Lao captives from Wieng Chan. They are easily recognisable by their women's dress, the peculiar type of their skirts and their home manufactures, for which every house possesses a loom underneath, which the daughter of the house manipulates in her spare time. Beyond the village lies a stretch of open country in the centre of which is a curiously shaped hill of small proportions, standing upright by itself, with a Vihara on top of it, accessible by a bamboo ladder. It is called Khao Kaew (the gem mount). Near by can be seen the remains of a stone wall, possibly connected with the water-works of King Narai. Also nearby is situated the "Cave of Heaven", a former storage of stone images of the Buddha as well as of some Hindu deities. Very little, however, remains. The prevailing type is, as in Lopburi, that of the Buddha seated on the Naga King, the modelling of the latter being, as usual with Khmer art, very life-like, while the Buddha has Khmer features. From Tha Tako we plunged into bamboo thickets, and later on forests, the cool shade of which afforded timely shelter in the growing heat of the day. The road passed through forests, now overhanging with dense creepers, now decorated by beautiful glens, now relieved by occasional clearings. Swarms of purple and yellow butterflies flitted about among the groves, but very little bird life was noticeable. In one place there could be seen a paddy field guarded by a watch-post high up in the trees as a protection from wild elephants. After some twenty kilometres of cool glades and occasional clearings we arrived at the famous shrine of the Buddha's footprint, the object of much veneration during the past three and a half centuries, affording then, as now, a comparatively easy opportunity of touring the jungles and hills to the inhabitants of the metropolis in the plain. Phrabad seems to have gained its name and popularity through this last asset almost more than any other agency.

It is not the aim of this little article to describe Phrabad, already pictured to us by more authoritative pens. The overland journey just described, however, has not been noticed before and is

not difficult of realisation. The tourist from Bangkok should, if possible, spend a night in Lopburi which is, as is well known, an attractive tourist centre in itself. The following morning could then be devoted to the journey, which can be done in a little over two hours and a half, leaving enough time to make halts on the way. There would then be time enough also to explore Phrabad at leisure. The return journey would be made at about 2 p. m. to catch the afternoon train at Nong Don (the first of the three alternative routes mentioned above). Bangkok would be reached at 5.40 p. m. An organised trip on a big scale such as those of the Siam Society could perhaps be done in one day by leaving on a special train early in the morning, timed to reach Lopburi by 10 a. m. The above journey would be made at once, and Phrabad reached by noon or say 1 p. m. to allow time for halts. Luncheon would be taken at Phrabad. After visiting the shrine and the environs between 2 and 4 p. m., the return journey to Nong Don would be made. The special train would come back from Lopburi to await the party at the latter station. If this could be left at 5 p. m., Bangkok would probably be reached by 8.30 p. m.

STONE OBJECTS FROM SURAT, PENINSULAR SIAM.

By IVOR H. N. EVANS, M.A.,

Ethnographer, F. M. S. Museums.

(PLATES I AND II).

By the courtesy of the Siam Society and of the Acting President, Major Erik Seidenfaden, I have been given an opportunity of examining and describing certain neolithic-culture objects found in a tin mine at Ban Na, Surat Province, Peninsular Siam. The specimens consist of five stone celts and two large, shaped pieces of stone, which I will discuss later.

Judging by the fact that in all cases the celts are irregular about a horizontal and central plane, it is fairly obvious that they were hafted as adzes and not as axes. Such a statement would be true, too, about the majority of such implements from British Malaya. Even where celts are practically evenly ground on both the larger surfaces they were, in most cases, used as adze blades, slightly more grinding on one side of the cutting edge betraying this. In treating of these Siamese implements, therefore, one may speak of the surfaces, which were obviously upper and lower when the celts were hafted, as being respectively dorsal and ventral.

Probably the most striking of the adze-heads sent is that figured on Pl. I, fig. 1. This is of the beaked type that is so distinctive of the Malay Peninsula. I have traced it as far north as Chong, in the Trang-Patalung hills, previously and the only example of the kind obtained from that neighbourhood is figured on Plate XLIII, No. 5, of my *Papers on the Ethnology and Archaeology of the Malay Peninsula*. The distribution of the type must now, therefore, be extended still further. The present specimen (length 10.9 cms.) is of a close-textured yellowish stone, perhaps a rhyolite or a chert, and is, in places, highly polished. The dorsal surface is flattened, but slightly rounded, while, on the ventral surface, the beak is somewhat hollow-ground towards the point, a feature that is found fairly frequently, too, in examples from British Malaya. The sides diverge to some degree ventrally, giving the implement a trapezoid section, while the central (dorsal) ridge of the beak is fairly acute.

Of the other four implements one, of a dark grey colour, is of the short-rectangular chisel type, also found in British Malaya. It is illustrated, in the ventral view, on Pl. I, fig. 2. It is possible that the specimen was never finished, as considerable flaking can be seen at the cutting edge dorsally, while there is also flaking ventrally at the proximal end. This, too, may well be of chert or rhyolite. The appearance of the material is flinty and it takes a high polish. Its length is 6.6 cms.

The other three edzels are roughly of one type. They may be described as being adzes of low trapezoid section, the sides narrowing dorsally, approximating to a bowed fan-adze form. Bowing is slight, but it is quite apparent in the largest and second largest examples; scarcely, if at all, so in the smallest. The two largest adze-heads are obviously unfinished and are covered with flake-markings. The bigger of these two is absolutely without grinding over its whole surface, while the smaller is only slightly ground at the cutting edge on its dorsal aspect. The lengths of the specimens are respectively 15.0, 12.6 and 9.85 cms. The largest is of a greyish stone, the second of a waxy-looking whitish colour, and, where ground, highly polished, while the third, highly polished all over, is of a grey colour and has curious natural "eye"-markings. All the materials are of fine grain and flinty nature. I suspect that they may be cherts, or, if not, rhyolites.

The two large objects figured on Pl. II are of the greatest interest. They seem to have been put to two uses—these being as pounders and as grinding stones on which stone implements were ground or sharpened. Examining that depicted on Pl. II, fig. 1 first, as being in some ways the least developed of the two, and thus the more likely to furnish information, it is found that the two ends of the stone, which is fairly fine-grained and light grey in colour, show many signs of bruizing. Extending round the greater part of the middle are parallel grooves or flutings of different breadths running longitudinally. In the case of three of these, all adjacent and separated from the rest, they are somewhat angular, while the other flutings are nicely segmental. There are nine flutes in all.

Plate I.

1.

2.

3.

4.

5.

The flutes or grooves were, undoubtedly, as stated above, made in the process of grinding down stone implements. They vary considerably in breadth, as can be seen in the illustration. It appears probable that the ends of the stone were used as pounders both before and after the formation of the flutes, for, in some places, the flutes extend partly over the bruises, which are not quite obliterated, while, in others, the bruises, especially on one side, extend for a considerable way up the body of the stone and partially obliterate the ends of the flutes. I am inclined to think that, whereas the bruises at the ends were made by using the stone vertically as a poulder, in the case of those extending some way up the sides, pounding was done with the stone held almost horizontally. A word must be said also about the nature of the bruises themselves. They have a "pecked" appearance and one must presume, therefore, that hard objects were pounded with the implement—perhaps bones to extract the marrow, or stones to split off coarse flakes. There is, however, one other possibility as to the way in which these bruised surfaces were produced, and that is that both the ends and one side of the stone were used as anvils on which stone adzes, or other objects, were flaked. This would account, too, for the "pecking" of the material, but it does not seem very likely that this was the case, for the stone would have to have been strongly supported in a perpendicular position when one or other end was being used. The length of the specimen just described is 22.5 cms.

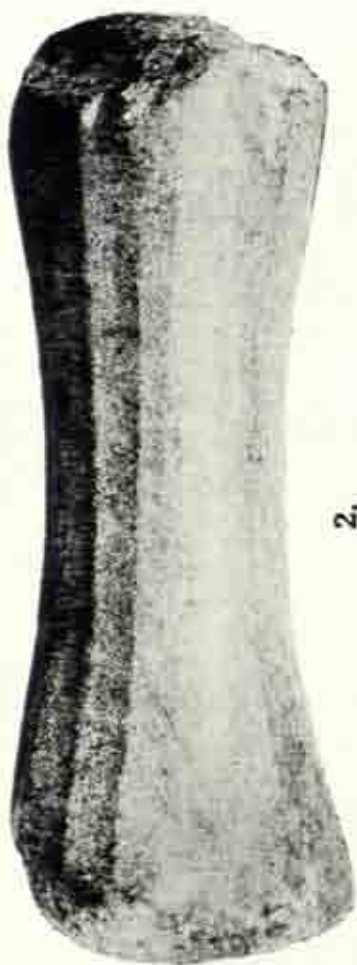
In the second example (Pl. II, fig. 2) one end has also, in a marked degree, the "pecked" appearance found in the first; at the other end it is less noticeable and is only to be observed on a broad natural ridge running from side to side through the centre. The flutes, which are somewhat shallow, surround the body of the object almost completely and number twelve in all. There is one longitudinal strip, however, which is not fluted though it, too, shows signs of wear. The colour of the stone is light brown and the material may, perhaps, be quartzite. The length of the object is 24.7 cms.

Plate II.

1.

2.

ON SOME POTTERY OBJECTS FROM SURAT.

By IVOR H. N. EVANS, M.A.,

Ethnographer, F. M. S. Museum.

In July, 1930, I received, for purposes of description, from Dr. A. F. G. Kerr, of Bangkok, certain very puzzling specimens recently found in a cave in a limestone hill close to the deserted village of Buang Bep, Ta Kanawn district, Surat, Siam.

None of these is complete. That which is most so measures in its present state 13 cms. in length. They are hollow, but thick-walled, ox-horn-like objects which terminate abruptly at their tapered ends and are there flattened.⁽¹⁾ The clay of which they are composed is of brown to yellow-ochre in colour and contains much grit. Each appears to have had a round hole communicating from the outside with the central and longitudinal space, this hole being rather towards the broader end. In one the complete hole can be seen, while, in two much broken bits only part of its edge can be observed. The walls of the central passage are nicely smoothed and one of the blunted smaller ends is pierced by two little holes which do not, however, appear to extend to the central cavity. The larger ends, closed like the smaller, are finished off below somewhat concavely, as if they had been pressed against a rounded piece of wood, perhaps a medium sized branch of a tree. At their edges, however, they are fractured in the only two specimens that we have, but in the case of one there is a distinct projection here. It is obvious, therefore, either that there was some projecting piece, which I think probable, or that they were joined to some large object, which does not appear to be very likely. Two of the tapered ends bear spiral markings as if their clay, while still wet, had been closely wound, round and round, with a fairly fine cord. The indentations left by the cord and also by the twists in its structure are clearly visible. The other tapered ends, two base pieces and one from the centre — all are figured — are also cord-marked, but the marking is coarser and runs more or less longitudinally.

---

(1). There are two ends showing this.

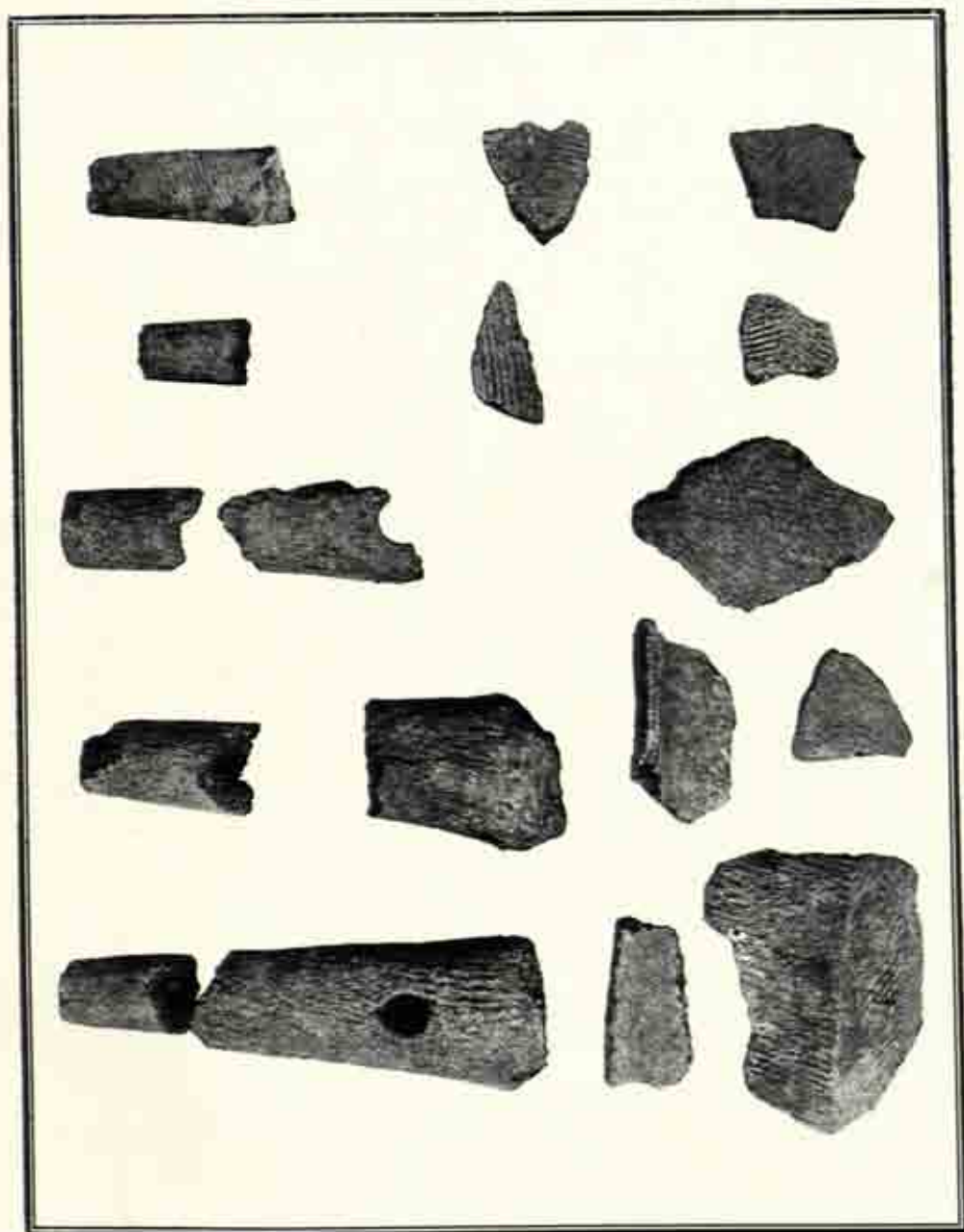
Part of an object exactly similar to these from Siam has been obtained by Mr. W. Linehan from Jeram Kwi on the Tembeling River, Pahang, Federated Malay States — this too is figured. It is a tapered end, and the cord, as in two of the Siamese examples, has been wound spirally on the still soft body. The colour of the object is red-ochre on one side; slightly brown on the other. The inside passage does not penetrate the end so deeply as in the Siamese specimens.

Several sherds of rough pottery accompany the Siamese specimens and are, presumably, of the same age. Except for two plain pieces of pot rims,⁽¹⁾ and two fragments possibly differently treated, all these, too, are cord-marked, the marking being in some cases one of parallel lines, either perpendicular or horizontal according to the way in which it was applied to the pot. In one instance it is certainly perpendicular; in another uncertain, the piece of sherd being too small to allow of an opinion as to where lay the top and where the bottom of the vessel. Apart from the pieces mentioned above, the other sherds are marked with cords to produce a rather indistinct diamond-shaped hatching. Such patterns are common on neolithic culture wares in the Malay States and though not confined to this period (*vide* foot-note *infra*) are very characteristic of it. I feel inclined, therefore, to assign these Siamese specimens (also Mr. Linehan's piece from the Malay States) to that culture. As to the use of the very peculiar objects described above, I do not care even to hazard a guess. Perhaps there may be some modern articles in existence, of which I am ignorant, of similar shape and use.

Certain shells and a stout piece of mammalian limb bone (not human) accompany the other specimens. The shells are fresh water, marine and land and the following genera are, I believe, represented:—*Unio*, (1) *Melania*, *Arca*. There are others, too, which I am not able to identify, since my knowledge of conchology is limited.

(1). Probably the bodies of these pots were cord-marked too. Pots with plain rims and cord marked bodies are found in the Malay States from the Protoneolithic and Neolithic cultures to a much later date.

Plate III.

[NOTE. Buang Bep (BUANG BEP) is the site of a small, deserted village some 20-30 kilometers south of Ta Kanaun on the Pun Duang (PUN DUANG) branch of the Bandawn River. It is 40-50 kilometers in a direct line from the sea. Close by this deserted village is a small, isolated, limestone hill. In this hill are two caves, the smaller of which I did not explore. The larger is a big roomy cave, with its entrance on the western side of the hill. It also has a large hole through the roof, opening on to the summit of the hill. The articles described above by Mr. Evans were all found in the debris on the floor of the cave. No attempt at digging was made. The local people could offer no suggestions as to the use of the curious cylinders. I gathered from their information that a good many articles had been taken away by villagers, at one time or another. A. KERR]

REVIEW OF BOOKS

คำอธิบาย กฎหมาย สัมพันธะ ครัวเรือน โดย พระชินบัญชร

(COMMENTAIRE DES LOIS SUR LES ÉPOUX, par le Phaja Vināisūnthon),
1 vol. in-8, iii-36 pp., 2472 E. B. (1930).

Le Phaja Vināisūnthon, à l'occasion de la crémation de la Khūn Jīng Vināi et de deux autres de ses femmes, a distribué le premier fascicule d'un ouvrage dont il est l'auteur sur le mariage en droit siamois. Suivant la méthode préférée des auteurs siamois, le Phaja V. présente son travail sous la forme d'un commentaire des anciennes lois sur les époux, qui constituent encore la source principale du droit en cette matière. Puisqu'il s'agissait de produire ce texte une fois de plus, il est regrettable que le Phaja V. n'ait pas songé à nous en donner une édition revue sur le *ฉบับหลวง* conservé à la Bibliothèque Nationale Vajirānāna, le seul qui nous soit parvenu des trois exemplaires établis en 1805. Il s'est borné à reproduire le texte des éditions imprimées en usage devant les tribunaux, sans se douter probablement de leurs imperfections. Le texte officiel des lois sur les époux, (nous entendons par là le texte établi en 1805), est, par malheur, comme il a été déjà signalé, l'un de ceux qui ont le plus souffert de la hardie entreprise de Nai Môt, le premier éditeur du Corpus siamois, et de la négligence de ses successeurs. Il aurait été intéressant, pour un juriste, de montrer le parti qu'on ne peut pas manquer de tirer de la connaissance de la version originale pour dissiper de prétendues obscurités et remplir certaines lacunes qu'on impute, bien à tort, au rédacteur de la loi. Si la nouvelle édition du Phaja V. n'est qu'une réédition de plus du texte Môt-Bradley, assurément bien inutile aujourd'hui, le commentaire dont le Phaja V. accompagne ce texte et qui, à en juger d'après le premier fascicule, promet d'être fort nourri, témoigne au contraire d'un effort méritoire pour apporter du nouveau. Dans sa préface, le Phaja V. annonce qu'il ne s'en tiendra pas, comme ses prédécesseurs, à un travail purement exégétique, mais qu'il cherchera à éclairer son étude sur le mariage siamois par des rapprochements avec le droit mon-birman. L'auteur remarque que le *dharmacāstri* sur lequel se fonde le législateur siamois, quelles que soient ses affini-

tés avec les codes de l'Inde, n'en est pas moins avant tout un produit de la civilisation du Pégou, et qu'ainsi la connaissance des coutumes mones et birmanes ne peut qu'être fort profitable à l'étude des institutions siamoises. Le Phaja V. cite comme exemple les expressions *ကုသလ* et *ကုသလိက*, qu'on rencontre notamment dans les articles 102 et 116 des lois sur les époux. Le sens de ces mots fait aujourd'hui difficulté. On admet généralement qu'ils s'appliquent à une union contractée au su des parents de la fille ou avec leur consentement exprès, mais au cours de laquelle la femme continue à habiter chez ses parents. Ainsi, le Dictionnaire officiel du Ministère de l'Instruction publique, (*ပညာဌာန*, 2ème édit., s. v. *ကုသ*), à la suite du prince Rabi (*ဂဏ္ဍဝါဒ*, I, p. 342, en note), adopte pour *ကုသ* la définition suivante: "se dit d'un mari qui ne cohabite pas encore ouvertement avec sa femme, qui l'a laissée provisoirement chez ses parents."⁽¹⁾ Le Phaja V. estime que cette interprétation est inexacte, et que les termes cités se réfèrent à une ancienne coutume, complètement désuète aujourd'hui parmi les Siamois, d'après laquelle le futur époux, avant d'être agréé par les parents de la fille, venait habiter avec eux et se mettait à leur service pour une période plus ou moins longue d'"observation." S'il était finalement agréé, on procédait au mariage et ce n'est qu'après la cérémonie qu'il était considéré comme l'époux légitime. Jusque là, il était dit *ကုသ*. L'expression *ကုသိက* aurait été employée au cas où le couple consommait le mariage alors que le futur époux demeurait chez ses beaux-parents. On reconnaît là une coutume universellement

(1) D'après le prince Rabi, (*op. cit.*, pp. 342 et 350 en note), *ကုသ* s'applique au cas où le mari vient habiter chez ses beaux-parents. Le Phaja Phichurāna, dans son commentaire des lois sur les époux (*သမီးပေးရန်အမိန့်စာ*, Bangkok, 2461, p. 25), comprend les deux expressions de la manière suivante: "Après la demande en mariage, les parents de la fille peuvent exiger du prétendant qu'il vienne habiter chez eux et travaille pour eux pendant un temps déterminé (*ကုသ*), ou bien ils peuvent exiger de lui qu'il aille travailler ailleurs et consacre le produit de son travail à l'entretien de la future épouse pendant un temps déterminé (*ကုသိက*)." L'interprétation ici admise pour *ကုသ* ne paraît pas s'écarter beaucoup de celle qui est proposée par le Phaja V.

La partie de l'ouvrage du Phaja V. publiée dans ce premier fascicule est consacrée aux vingt premières lignes du préambule par lequel débute le texte des lois sur les époux. L'auteur y expose des généralités qui, sur deux points au moins, soulèvent des problèmes qu'il paraît intéressant de relever ici. L'auteur commence par une explication des mots धर्म, *dharma*, et न्याय, qu'il oppose l'un à l'autre, comme on se plaît dans nos écoles à opposer la Morale ou l'Équité au Droit, le Droit naturel au Droit écrit, non sans marquer, comme nous faisons nous-mêmes, les rapports qui existent nécessairement entre ces deux ordres d'idées. Ces développements n'apportent rien de nouveau. Or, il semble que justement le problème énoncé ici se posait dans l'ancien droit siamois autrement qu'il ne se pose aujourd'hui. Dans le système de législation auquel appartient l'ancien droit siamois, le roi ne légifère pas. Chargé d'assurer la paix entre ses sujets, il est le suprême arbitre de leurs différends, mais il ne crée pas la matière du droit: les sages et la coutume y ont pourvu. Les principes sur lesquels la justice est fondée sont formulés dans le *dharmacāstra*, code d'origine miraculeuse, révélation analogue à la Loi du Buddha et, comme celle-ci, d'une vérité nécessaire. L'ensemble des décisions rendues par les rois conformément au *dharmacāstra* constitue le *vājacāstra*, dont l'autorité tient essentiellement à sa conformité avec le *dharmacāstra*. Le roi, maître absolu, est assurément libre de juger contrairement à l'équité invariablement fixée dans le *dharmacāstra*, mais son jugement n'a que l'autorité de la force: il ne fait pas loi. En Birmanie, les décisions des rois renommés pour leur équité ont été de bonne heure réunies en des recueils distincts du *dharmacāstra* pour servir de modèle à leurs successeurs et aux juges, mais, comme les jugements de Manu lui-même, les décisions royales ont fini par être peu à peu agrégées au *dharmacāstra* et par ne plus former que des articles rangés plus ou moins habilement sous le texte correspondant du *dharmacāstra*, ou même entièrement confondus avec lui. Il n'en a pas été autrement au Siam, et le Code de 1805 se présente bien comme un *dharmacāstra* grossi de toutes les décisions édictées par les anciens rois à la suite des affaires dont ils avaient été saisis et réduites ensuite en articles sur leur ordre. Ainsi, la distinction de धर्म,

dharm, Loi naturelle, Loi métaphysique, et de *manu*, Loi humaine, n'est pas ici une simple spéculation de l'esprit : le *dharm* est une réalité qui s'impose au législateur, sous la forme d'une sorte de texte constitutionnel d'origine supérieure à lui. Ces idées sur le rôle du roi dans les sociétés primitives ne sont pas nouvelles. Les historiens du droit, à la suite de Sumner Maine, les ont rendues classiques et les placent à la base de bien d'autres civilisations que celles de l'Inde. Mais ici l'intervention du *dharmacāstra* leur donne un relief singulier et coupe court à toute discussion sur le problème de l'origine du droit. De la sorte s'explique le caractère fragmentaire de l'ancienne législation siamoise : bien des dispositions légales ne sont encore qu'à demi dégagées des circonstances où elles ont leur origine : d'où l'intérêt que présente l'étude des législations qui lui sont apparentées. Et par là aussi s'annonce une des difficultés les plus graves pour l'interprète : l'incertitude des généralisations et des raisonnements *a contrariis*. Enfin, c'est peut-être à la même conception sur la subordination du *rājacāstra* au *dharmacāstra* que se rattache l'un des traits les plus curieux de l'ancien système législatif siamois : la tradition des révisions périodiques de l'ensemble des lois. Si, par sa nature même, le *dharmacāstra* est invariable et éternel, les décisions royales ne sont jamais que des ordres, toujours révocables, valables en principe pour la durée seulement du règne où elles ont été édictées. Il existe en droit siamois et surtout en droit birman des vestiges de l'effet extinctif produit par un changement de règne, jusqu'en matière contractuelle. Nous en voyons la cause dans la caducité qui frappait primitivement les décisions royales à la mort de leur auteur. Le seul moyen régulier et vraiment efficace d'assurer la continuité de celles dont il importait de prolonger l'effet était de les incorporer au *dharmacāstra*. Pour cela, il suffisait d'en vérifier la conformité avec les préceptes du législateur divin. Tel est, selon nous, le sens véritable des révisions successives dont le Corpus de 1805 porte d'irréversibles traces, plutôt que le simple désir d'alléger les collections légales pour la commodité des juges. Cette théorie n'est pas à l'abri des objections, et le maintien, dans les parties les mieux codifiées, de préambules datés paraît se concilier difficilement avec elle. Mais il

est possible, après tout, que le système n'ait pas été observé avec rigueur durant toute la période d'Ayuthia; il a pu, notamment, à certaines époques, se compliquer par l'emploi de recueils de jurisprudence royale, analogues aux *pyatton* birmanes. On trouve cependant la tradition encore en honneur au premier règne de l'époque de Bangkok, au moment de la révision de 1805. Nous avons signalé ici même (JSS, XXIII, part 1, 21), que l'un des caractères les plus marquants de cette œuvre était de se présenter comme le rétablissement du droit antérieur à la fondation de la nouvelle capitale. Ainsi, le roi de Siam, en 1805, se jugeait encore impuissant à légiférer, et s'il se permettait de corriger certains passages, c'est qu'il considérait qu'ils avaient été altérés par des mains criminelles. Pour un roi traditionaliste comme l'était Phra: Phūtthā Jōt Fa, cette attitude est significative, et lorsqu'il commande de mettre " le texte du manuscrit en conformité complète avec le texte sacré et la matière traitée pour en supprimer les erreurs et les contradictions ", il est permis de penser qu'il ne se servait pas là d'une formule entièrement nouvelle. Quoi qu'il en soit, nous en avons dit assez pour montrer que l'opposition classique du droit naturel et du droit écrit se transpose dans l'ancien droit siamois d'une manière bien différente des législations modernes, et beaucoup plus riche en conséquences juridiques.

La Phaja V. aborde ensuite un problème des plus délicats: l'origine même de ce *dharmacāstra* qui a joué un si grand rôle dans le développement des institutions siamoises. On sait que les *gāthā* sur lesquelles s'ouvre le Code de 1805 donnent le *dharmacāstra* utilisé au Siam comme la traduction d'un *dharmacāstra* écrit en langue mone et traduit lui-même du pâli. A quelle époque doit-on placer l'introduction en pays thaï de ce *dharmacāstra* mone? S. A. R. le prince Dāmrong Raxanūphab incline à descendre très bas, jusque sous le règne de Mahādharmarāja (1569-1590), alors que le Siam n'était guère qu'une province birmane. Cette opinion est partagée par M. W. A. R. Wood (*A History of Siam*, p. 127). Cependant, l'historien siamois évite de se prononcer définitivement, en raison de l'étroite parenté littéraire que manifestent les *gāthā* du *dharmacāstra* et la *Traibhūmi*, l'œuvre célèbre du roi

Lithaï de Sakhóthai (1347-1370 ?). Et, bien que cette difficulté ne lui paraisse pas insurmontable, il laisse néanmoins ouverte la possibilité d'une introduction du *dharmacāstra* en pays thaï dès l'époque de Sakhóthai (เขียนเมื่อครั้งในรัชกาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราช, pp. 118-119). Le Phaja V. expose les objections que soulèvent selon lui l'une et l'autre hypothèses de S. A. R. le prince Dāmrong. Le *dharmacāstra* siamois, remarque-t-il, contient des règles en pâli qui portent parfois une empreinte bouddhique très marquée; ces passages appartiennent certainement à un original entièrement rédigé en pâli. Or, la première version faite en pays mon d'un *dharmacāstra* est celle de Wareru, roi du Pégou de 1287 à 1296; elle est écrite en mon et suit de près la loi indoue, sans qu'apparaisse encore l'influence bouddhique. Cette influence ne se fait nettement sentir pour la première fois que dans le Mahārājādhammasattham, compilé par le mandarin birman Kaingsā à la demande du roi Thalun (1629-1648). Mais cet ouvrage est en birman, non en pâli. Il faut attendre jusqu'en 1749 pour trouver un *dharmacāstra* entièrement écrit en pâli et imprégné de bouddhisme: à cette date, le Pégou avait momentanément recouvré son indépendance; un bouze mon traduisit en pâli la compilation de Kaingsā⁽¹⁾. Si l'on peut admettre que le *dharmacāstra* dont il est question dans les *gāthā* de la version siamoise soit le code mon de Wareru, introduit soit dès l'époque de Sakhóthai soit à l'époque de la domination birmane, il n'en peut plus être de même pour les règles de droit posées en pâli et d'inspiration bouddhique: elles ne peuvent provenir que du Mahārājādhammasattham, ou même de la version pâlie faite un siècle après. Dès lors, ces parties au moins constituent des additions fort tardives. Le Phaja V. va jusqu'à dire qu'il est probable que ces passages n'ont été incorporés aux lois siamoises qu'au moment de la révision de 1805. Tel serait le cas pour la formule pâlie qui figure en tête des lois sur les époux: elle aurait été empruntée par les mandarins de la commissions de 1805 à la dernière version pâlie du *dharmacāstra*.

(1) Le Phaja V. veut sans doute parler du Manu Ring, mais il se trompe s'il croit que cet ouvrage est une traduction du Mahārājādhammasattham.

introduite au Siam et aurait été ajoutée par eux au texte des lois siamoises accompagnée d'un petit commentaire et d'une formule de transition.

Nous ne voulons pas insister sur les défauts de l'argumentation du Phaïa V. Il y a une naïveté inexplicable de la part d'un Siamois à supposer qu'il n'y a plus de pâli du tout dans les *dharmasastra* composés en vernaculaire. Bornons-nous à renvoyer l'auteur aux travaux de J. Jardine et E. Forchhammer: il y trouvera un complément fort utile aux informations, forcément sommaires, qu'il a glanées dans l'Histoire de la Birmanie de M. G. E. Harvey, la seule référence citée. Il y apprendra que l'activité juridique du Rāmaññadesa est loin d'avoir commencé avec le code de Wareru⁽¹⁾ et que la littérature juridique pâlie du Pégou et de la Birmanie est beaucoup plus riche qu'il ne le soupçonne. Il comprendra que le problème ne se laisse pas saisir aussi facilement. Une récente découverte archéologique va peut-être orienter les recherches et permet en tout cas d'enregistrer dès maintenant une donnée nouvelle. On a trouvé à Sūkhōthāi, en Octobre dernier, une inscription qui porte les dates de 1340 et 1344 A. D. et dont l'objet est d'édicter une série de prescriptions d'ordre législatif, destinées notamment à atteindre certains faits de complicité et à régler les difficultés soulevées par la fuite des esclaves. Or, le législateur, au cours du texte qui nous a été conservé, renvoie jusqu'à cinq reprises au *dharmasastra* (le mot est accouplé à son pendant *vajasastra*, comme dans quelques passages des lois siamoises). Ainsi, c'est désormais un fait avéré qu'un *dharmasastra* s'était introduit à Sūkhōthāi et qu'il y faisait autorité dès le successeur de Rāma Khāmbhēng. Comme ce *dharmasastra* était évidemment connu du futur roi Lithāi, qui, à la date de l'inscription, se trouvait à Cīri Sajanālaya en qualité de vice-roi, l'analogie constatée par S. A. R. le prince Dāmrōng entre le pâli du *dharmasastra* et celui de la Traibhūmi devient alors quelque chose de bien troublant. Sans se laisser aller à des hypothèses prématurées, on peut observer que la présence d'un *dharmasastra* à la base de la législation de Sūkhōthāi, attestée pour l'époque immédiatement

(1) L'historien anglais ne manque pas du reste de citer le *dharmasastra* de *Dhammacūḍa*, compilé dans le dernier quart du XIIe siècle.

antérieure à la fondation d'Ayuthia, rend au moins des plus vraisemblables l'existence d'une source de droit analogue dans les pays où allait se former le nouveau royaume thaï. L'origine mone de ce *dharmacāstra*,—dont il est sans doute vain de chercher la version originale dans les traités qui sont parvenus jusqu'à nous,—explique admirablement les affinités de la loi siamoise avec la loi mone-birmannaise, affinités qui ont si vivement frappé le Phaja V. et qui seraient incompréhensibles s'il fallait reculer jusqu'au milieu du XVIe siècle et au delà l'action de la loi mone sur le développement des institutions siamoises. Pourtant, la conclusion amenée par le Phaja V., en dépit de la fragilité de ses arguments, n'est pas à rejeter entièrement, et c'est pourquoi nous avons tenu à l'exposer. La partie des lois siamoises spécialement intitulée *dharmacāstra* qui ouvre le Corpus de 1805 énumère une série de formules palies qui expriment les éléments fondamentaux du droit et qui forment comme une table des matières à toute l'œuvre présente et future du législateur. Or, on retrouve bien une partie de ces formules reprises sous forme de rubriques dans les textes qui composent la matière même du recueil. Mais il y en a aussi un certain nombre qui ne s'y retrouvent pas ou qui même sont remplacées par des formules palies différentes. Cette constatation conduit à penser que le législateur, ou le codificateur, a eu parfois recours à un ou à des *dharmacāstra* différents de celui qui ouvre la collection. Ces emprunts hétérogènes ont pu être ajoutés au corps des lois à une époque fort éloignée de l'introduction du *dharmacāstra* primitif. Quant à penser avec le Phaja V. que ces additions datent précisément de la révision du premier règne de Bangkok, cela reste à démontrer, et les présomptions, croyons-nous, ne sont guère favorables à cette hypothèse. Il n'y en a pas moins quelque mérite, de la part de notre auteur, à avoir senti que l'agencement des collections législatives telles qu'elles nous ont été transmises en 1805, n'est pas nécessairement fort ancien, et que le travail des réviseurs, en 1805 et aux périodes précédentes, n'est pas un élément aussi négligeable, pour la connaissance exacte de l'ancien droit siamois, qu'on avait coutume de le penser jusqu'ici.

P. LOUIS RIVIÈRE, *Siam d'autrefois et Siam d'aujourd'hui*. Revue Historique, tome CLXIV, 1, mai-juin 1930, pp. 26-39.

Petit travail qui ne contient pas une idée et que l'on s'étonne, à cause des inexactitudes dont il fourmille, de trouver dans une revue sérieuse comme la Revue Historique.

P. 32, M. R. découvre dans l'histoire du Siam un aventurier français malheureusement imaginaire. Voici le texte: "Les progrès du Siam se poursuivirent sous le roi Phra Nang Klao, qui, ayant évincé du trône son frère aîné Mongkut, partait en guerre en 1829 contre le royaume de Vieng Chang (Laos). Ses troupes, commandées par un ancien officier français (sic), le général Bodin, ne connurent que des succès." En réalité, ce général Bodin (prononcer Bodine) était un mandarin siamois bien connu, le เจ้าพระยาบดินเดชา (sic), fils du เจ้าพระยาบดินเดชา (sic) (cf. *นิพนธ์เจ้าพระยาบดินเดชา*, พ.ศ. ๒๔๐๐, p. 36). D'autre part, qu'il eût à la couronne un droit préférable ou non, le prince Mongkut, né en 1804, n'était pas l'aîné de Phra Nang Klao, né dix-sept ans plus tôt.

En ce qui concerne les ambassades françaises du dix-septième siècle, la lecture des textes français aurait épargné à M. R. un grand nombre de menues erreurs.

P. 26, M. R. écrit: "Le 22 septembre de l'an de grâce 1685, deux navires battant le pavillon fleurdelisé, un vaisseau de haut bord, l'*Oiseau*, et une frégate, la *Maline* (sic), jetaient l'ancre au fond du golfe de Siam, après une navigation de cinq mois. Ils avaient à leur bord deux ambassadeurs de Sa Majesté Très Chrétienne: un soldat, le chevalier de Chaumont, et un prêtre, l'abbé de Choisy, dépêchés auprès du roi Phra Narai pour traiter avec lui et, si faire se pouvait, pour le convertir." On voudrait savoir pourquoi M. R. rejette le propre témoignage de Choisy, *Journal*..., éd. in-4, 1687, p. 303. D'après ce texte l'abbé de Choisy n'a été ordonné prêtre, par Mgr Laneau, que le 10 décembre 1685, plus de deux mois après son arrivée à Siam.

Un dernier exemple des inexactitudes de M. R. P. 27, il dit que l'escadre qui portait La Loubère et Céberet mouilla dans les eaux siamoises au début d'octobre 1687. Or c'est le 27 septembre que l'escadre arriva à la barre du Ménam.

Les transcriptions sont le plus souvent bizarres, et, enfin, pourquoi appeler *Faucon* le personnage qui signait *Phaulkon*.

CORRESPONDENCE.

ON SIAMESE NEGRITOES: A REPLY.

In reply to Mr. C. Boden Kloss's letter of 23rd June last year, published in Vol. XXIV, part I, of The Journal of the Siam Society in October 1930, I should first of all like to say that, at the time I wrote the review of Father Schebesta's book "*Among the Forest Dwarfs of Malaya*," I was not acquainted with the paper by Mr. Evans on "An Ethnological Expedition to South Siam" (Journal of the Federated Malay States Museums, Vol. XII, part 2), due to the fact that this number was missing from the library of the Siam Society. I have since read Mr. Evans's valuable paper with great interest.

Next I come to the query put by Mr. Boden Kloss as to whether the Siamese Negritoes have wandered up from the south or were once in touch, in their present habitat, with Malays and Sakais who have been expelled thence.

Though nothing, for the time being, can be said with certainty for or against a former exodus of Semang from the present British territory into Siamese Malaya, I think it most likely that the Semang living in Siamese territory are the original inhabitants. I base this hypothesis on the now generally accepted belief that the Negritoes formerly populated wide tracts of Further India, a hypothesis supported by the fact that in the primitive Chongs, living in the Circle of Chantaburi, distinctive negroid traits are to be found (see the late Dr. J. Brongues' paper in JSS Vol. II, part I, and not Vol. III, part 2 as wrongly stated in my review of Father Schebesta's book); and furthermore by the recent find of a negrito skull in a cave in Minh-Cam, Annam (see Capitaine E. Patte "*Note sur le préhistorique indochinois*", published in Bulletin du Service Géologique de l'Indochine XII, I, 1923).

It may be noted that the famous Chinese pilgrim, I-tsing, when returning by sea from India to China, relates that the inhabitants of Pulo Condore were Negritoes and that there were many Negrito slaves, used for domestic purposes, in the whole of Southern China at that time, i. e. by the middle and the end of the VIIth century A. D.

This use of Negrito slaves in South China may account for the occurrence of types with negroid features recently met with by certain students of the racial elements which constitute the so-called Chinese nation. It may also be interesting to quote from M. Abadie's book "*Les races du Haut Tonkin de Phong-tho à Langson*," published in 1924, where, when treating of the Lolo Fou-la, the author says "By and by, as they advanced southward, the Lolos have probably been mixed with Negritos, now disappeared. The same is the case with the Ho-nhi (another tribe living in Tongking) whose brown skin, curly hair and negroid looks have been noted by all students of these people."

When to the above it is added that the descriptions, by early Chinese travellers, of the original population of Fu-nan (Cambodia) all agree on their negroid appearance, I think it may be accepted that the "Ur"-inhabitants of Further India must have been Negritos. I therefore think that the Siamese Semang have not migrated from the south but are the original inhabitants of the territory now occupied by them.

As a matter of fact if there should have been any wanderings of the Semangs these would rather have taken place in the opposite direction, i.e. from north to south. Warrington Smyth in his "*Five years in Siam*" mentions the existence of Semangs in the vicinity of Chaiya. That was about 40 years ago; there are now no Semang any longer there, as noted by Mr. Evans in the paper mentioned by Mr. Boden Kloss, a fact which is corroborated by Colonel E. Steiner, late Assistant Inspector-General of Gendarmerie and Civil Service for the Circles of Surat, Nakon Sritammaraj and Pattani, who in 1924 made a thorough search for these small people in all the districts under him.

The conclusion is that the Semangs of Chaiya must have emigrated to the south since Mr. Warrington Smyth wrote about them.

The Sakais may also have lived farther north than they do now and later on have moved south. These people belong to the

Mon-Khmer group, and it is well known that Siam was formerly peopled by Mon, especially in the western and south-western parts of the present kingdom; the Sakais most likely forming a southern offshoot of the Mon.

The existence of Sakai loan words in the Semang language may thus be the outcome of a former neighbourship with Sakais living in the Siamese part of the Malay Peninsula.

With regard to the occurrence of Malay words in the Semang language this may be explained by the former Malay overlordship of the whole of the Peninsula. According to Prof. G. Coedès's masterly study on the Crivijaya Empire (see his paper "*Le Royaume de Crivijaya*" in *Bulletin de l'Ecole Française d'Extrême-Orient*, Vol. XVIII, No. 6 for 1918) the power of this mighty hinduized Malay empire stretched, during the VIIth to VIIIth century, as far north as Chaiya, and though the inscriptions left us are mainly in Sanscrit there can be no doubt that the common language of the Crivijaya garrisons and petty officials was Malay. It may be argued that the Malay words found in the Semang language are those used to-day and not of an archaic form as might be expected from what I have just advanced. To this objection the reply is, however, that the Malay language shows a remarkable conservatism, it having come down to our days almost unchanged since the Crivijaya period, which is proved by the form of the words of this language contained in the inscriptions found in Sumatra and in the Malay Peninsula (see Prof. Coedès's paper "*Les Inscriptions Malaises de Crivijaya*" BEFEO, Vol. XXX, No. 1-2, 1930, p. 61).

ERIK SEIDENFADEN.

Bangkok, February 1931.

ANNUAL REPORT FOR 1930.

The Council of the Siam Society have pleasure in submitting their Report for the past year.

During the year Their Majesties honoured the Society by Their presence at an ordinary General Meeting on June 9th.

In the name of the Society the Council sent a telegram of congratulation to their Vice-Patron, H. R. H. Prince Damrong Rajanubhab, on the occasion of the Prince's birthday, the anniversary falling during His Royal Highness's visit to London. The Vice-Patron returned his thanks by cable.

MEMBERSHIP.

At the Annual General Meeting held on February 19th 1930 Prof. Coedès, the late President, the Rt. Hon. Sir Charles Eliot, G.C.M.G., and Prof. Kuroita of Tokio University, were elected Honorary Members in recognition of their services to the Society; and the number of free members was increased by one. In the course of the year 28 ordinary members were elected, as compared with 38 in 1929, 31 in 1928, 23 in 1927 and 30 in 1926. There were 19 resignations and the number of ordinary members was thus increased by nine.

The membership on January 1st 1931 was as follows:—

Honorary	Corresponding	Life	Free	Ordinary
21	10	2	4	235

making a total of 272, compared with 258 in 1929, 246 in 1928, 233 in 1927 and 253 in 1926. The membership in a community which is constantly changing remains progressive, each year of the past four showing an increase, slight, perhaps, but constant.

THE COUNCIL.

At the annual meeting in February 1930, Phya Indra Montrì (Mr. F. H. Giles) was elected President of the Society to succeed Professor G. Coedès, who left Siam to take up the important post of Director of *L'École Française d'Extrême-Orient* at Hanoi, and the Council was enlarged by the election of H. E. Dr. Asmis, the German Minister, and Monsieur R. Lingat.

During the absence on home furlough of Mr. House, the Honorary Treasurer, the Rev. Father Chorin kindly took over his duties.

ACCOUNTS.

Three years have passed since the Council introduced the system of budgetting for all expenditure in advance and, by forming a Finance Committee, subjected the accounts to more rigorous supervision than formerly.

The fruits of this policy can be seen in the greatly strengthened financial position of the Society, which now has funds of over Tes. 6,000 available for exceptional publications.

Expenditure has been kept within the limits of the subscription income, and the proceeds from the sales of the Society's publications have been allowed to accumulate to form a reserve.

The demand for back numbers of the *Journal* and for Craib's *Flora of Siam* has continued to be satisfactory, although the income from this source is less than in the two previous years.

There has been no decline in membership during the year and the fall in subscription income is to be attributed to an unusually heavy list of arrears, which, however, are considered by the Council to be largely recoverable.

On the expenditure side, the *Natural History Supplement* absorbed a larger sum than usual, as two parts were published during the year. This item, due to the publication of Mr. Godfrey's paper on Butterflies, had, however, been foreseen two years ago and duly provided for.

As indicated in last year's report, the Reserve Fund was strengthened by a further Tes. 2,000, bringing this account at the end of 1930 up to Tes. 4,100. It is proposed to add another Tes. 2,000 from the surplus of the 1930 account. This money, and also that of the Building Fund, has been placed on fixed deposit, and good rates of interest have been obtained up to the present time.

THE BUILDING FUND.

The Council's hope, referred to in last year's report, that they would be able to proceed with the erection of the Society's new home during 1930 has unfortunately not been possible of realisation. The sum subscribed amounted at the end of the year to about Tes. 24,500, and an effort is to be made to raise the balance required in 1931. The Council have appointed a new Building Committee, composed of the President, H. H. Prince Dhani and Mr. le May, with power to co-opt, and this Committee is considering new ways and means of raising funds.

DICTIONARY COMMITTEE.

If work on the Siamese dictionary has not proceeded as quickly as some perhaps had hoped, progress can still be reported. The Council approved, on the recommendation of the Dictionary Committee, a modification of the scope of the volume as accepted originally by the Council in 1927. They were moved to agree to such a modification by the representation that, if the original plan were carried out, the cost of producing such an enormous bulk of volumes would be prohibitive. The modifications agreed upon are as follows. The original principle of the dictionary is to be retained, as far as English is concerned. This language will be used in the etymological part only, it being understood that in each case a full translation in English, and in English only, would be given of that part of the dictionary. As regards the other parts the principle of a polyglottic dictionary is to be retained so far only as English would be used for occasional glosses. Where French would yield a more forcible translation, it would be used alongside English.

During the year Dr. George McFarland accepted a seat on the Dictionary Committee, and H. H. the Minister of Public Instruction reported that an appeal from the Ministry had been forwarded to all provincial Education Officials to enlist their aid in collecting true Thai words. At a meeting of the Dictionary Committee held in August the question of publication in the Journal from time to time of material collected by contributors was discussed. It was agreed that no information, if of value, should

be withheld until the remote period when the compilation of the dictionary itself became possible. H. H. Prince Dhani and Dr. McFarland expressed their willingness to contribute lexicological notes to the Journal, and the Committee agreed that the publication of the Siamese index to Prof. Cordès' *Inscriptions*, Vol. I, should not be further delayed.

The Council subsequently approved of the Committee's recommendations.

CONGRESSES, ETC.

An invitation has been received from the XVIIIth Congrès International des Orientalistes, inviting the Society to send a representative to the Congress to be held at Leyden, from the 7th to the 12th September 1931. Mr. Homan van der Heide, an Honorary member, and now resident in Holland, has consented to represent the Society at this Congress. M. Nicolas and M. Lingat may also be present.

The Council has been in communication with the Fifth Pacific Science Congress to be held at Victoria and Vancouver, B. C., from May 23 to June 4, 1932.

The Society received an invitation to be represented at the Chulalongkorn University in November at the conferment of degrees by His Majesty, and Major Seidenfaden, a Vice-President, and Dr. A. F. G. Kerr, a senior member of the Council, attended in the absence from Siam of the President.

The Teachers Association also extended an invitation to members to attend a lecture given in the presence of His Majesty on the 5th December by Phya Imra Montri, the President of the Society.

MEETINGS.

On February 12th Mr. R. S. le May read a paper at a general meeting entitled *Some Reflections on "Siamese Tales, Old and New,"* a book by him in course of publication.

On June 9th Major W. R. S. Ladell read a paper at a general

meeting entitled "Some Insect Friends and Foes." The lecture was illustrated by lantern slides and specimens.

On June 16th Professor Pearse read a paper on the Migration of Animals from the Ocean into Land and Freshwater habitats.

JUBILEE BOOK.

The publication of the proposed Jubilee volume on "The Evolution of Siamese Script" has been postponed on financial grounds. The orders received in reply to the Society's preliminary circular sent to members and learned societies only numbered about 120 against a minimum number of 250 required, and the Council accordingly decided that, in view of the small support accorded, the edition as planned was not possible. Enquiries are therefore being made with a view to ascertaining what reduction might be effected (a) by a smaller edition and (b) by the substitution of paper covers for a portion of the edition instead of the full buckram for the whole issue. The illustrations prepared in part for the volume are available for reproduction in the Journal if the volume should eventually not be published.

EXCHANGE COMMITTEE.

The Exchange Committee of the Council have drawn up a new list of exchanges with foreign societies, but their report had not been formally placed before the Council at the end of the year.

STATUS OF SECTION LEADERS.

The question of the status of section leaders having been raised, the Council appointed a sub-committee to consider this subject. This Committee's report was circulated among members, and at the subsequent discussion the Council decided that the President should, if possible, take the chair at all meetings, and that the Leader of the particular Section should support the President. In the absence of the President and Vice-Presidents, he would occupy the Chair.

STUDY SECTIONS.

During the year the Study Section of History, Archaeology,

Philology and Literature was divided into two sections, (1) Archaeology and History; and (2) Literature and Philology. H. H. Prince Bidyalankarana expressed his willingness to become the Leader of the Literature and Philology Section.

THE JOURNAL

A small committee was appointed in the course of the year to advise on changes in the format of the Journal, and their recommendations were in due course accepted by the Council and given effect to in Volume XXIV, Part 1. It is hoped that the new form will be more acceptable to members.

Ways and means of creating a reserve of papers for publication in the Journal have been under discussion, and it has been suggested that machinery should be set up for the translation of French papers into English. A further suggestion that met with the Council's approval was the institution in the Journal of a section called Notes, to which all members were asked to contribute.

Volume XXIII, Part 3, and Volume XXIV, Part 1, have been issued during the year, and Volume XXIV, Part 2 is in the press.

NATURAL HISTORY SUPPLEMENT.

The Natural History Section has published Volume VII, Part 4, and the Index to Volume VII, and Volume VIII, Part 2. The first mentioned supplement comprised Mr. Godfrey's paper on the Butterflies of Siam, upon the compilation and publication of which the Council extended congratulations to the author.

Mr. J. Burnay continued to act as Editor of the Journal but vacated the duties of Librarian in favour of Major Ladell. Mr. E. J. Godfrey acted throughout the year as Assistant Editor, in charge of the Natural History Supplement.

FLORAE SIAMENSIS ENUMERATIO.

Printing of Part IV of the above work was proceeded with, and a great part completed before the end of 1930. This part will be published during 1931.

EXCURSIONS.

The excursions arranged by the Agriculture, Travel and Transport Section, have for several years made a wide appeal to both members and their friends. At the beginning of the year the Society broke new ground and the excursion to Angkor Wat proved very successful and was greatly enjoyed by all taking part in it. The thanks of the Society were conveyed to the Authorities in Indo-China and to the Siamese Royal State Railways for the facilities granted, which allowed the journey to be made under very pleasant conditions.

Two other excursions, one to Lopburi and one to Kanburi, were arranged by the Section in the course of the year, and the facilities provided were again generally taken advantage of. The co-operation and helpfulness of the local officials on these occasions is a great factor in the success attending these brief journeys out of Bangkok.

GIFTS.

It was agreed to accede to the request of H. R. H. Prince Damrong, to forward to His Holiness the Pope, for the Vatican Library, the first fourteen volumes of the Society's Journal as a gift from the Society.

Professor H. Otley Beyer, Professor of Anthropology in the University of the Philippines, forwarded for the Society's acceptance a bound MS. volume entitled "Chinese, Siamese and other Ceramic wares in the Philippine Islands"; two copies of a printed paper entitled "New data on Chinese and Siamese Ceramic wares of the 14th and 15th Centuries," and two sets of photographs. These were sent for the use of such members of the Siam Society as are particularly interested in Sawankalok wares or in Chinese celadons and porcelains of the late Sung and early Ming periods. A note for publication in the Journal dealing with the above subject is in course of preparation, and the Professor has been thanked for his kind gifts.

MEMBERSHIP.

The following list gives the names of members elected, resigned or removed since September 1928 when the last list was published. (Vol. XXII p. 163)

ELECTIONS.

1928.

October 10th.—Professor H. Eygout.

October 24th.—H. S. H. Prince Sithiporn, Mrs. H. Scholtz, Mr. E. W. Hutchinson, (Life member).

November 6th.—Miss M. R. Allen, Mr. E. Chauvet, Mr. A. A. Gentry, Phya Prabha Karawongs, Chao Kavila na Chiengmai.

December 5th.—Mr. D. S. Garden.

1929.

January 9th.—Mr. L. Bohensky.

February 6th.—Mr. J. L. Rongni, Dr. T. C. Oakley.

February 27th.—Mr. E. Roulez.

April 17th.—Dr. W. Credner, Mr. J. Bailey, Mr. E. Grootte, Phra Mitrakarm, Dr. N. Nedergaard, Mr. A. Sergysels, Mr. C. Wingfield, Nai Visuddhi Kririksh.

May 8th.—Mr. C. A. Allen, Encyclopedic Bureau of Govt.-General of Formosa, Dr. Hertz, Mr. J. Mallin, Mr. J. Mathew, Mr. C. Moninot, Mr. R. P. Jones.

June 5th.—Cambridge University Library, Mr. J. Cairneross, Luang Choola, Mr. K. Gunji, Mr. R. H. Vawdrey, Mr. W. Webster, Nai Yong Hoontrakul.

July 3rd.—Mr. H. D. Q. Wales (re-elected).

August 7th.—Mr. E. Eisenhofer, Luang Ayurabaedya, Mr. U. Guehler, Mr. P. A. MacDougall, Mr. A. Stone.

September 4th.—Mr. H. C. Haug.

October 9th.—Mr. C. M. Vignoles, Dr. T. M. Joseph, Mr. L. A. Thorne, H. H. Prince Aditya.

December 4th.—Dr. C. Bachman, Mr. J. C. Brandon, Nai Ariant Manjikun.

1930.

January 15th.—H. S. H. Prince Charoen Chai, Phya Pradibaddha Bhubal, Phya Sombati Borihar, Mr. R. Cazeau, Mr. J. R. Gould, Mr. J. K. Hanhart, Mr. G. Lavizzari, Mr. H. Paschkewitz.

February 5th.—Mr. O. E. B. Crowe, Phya Burns.

March 12th.—Mr. R. Folliet.

April 16th.—H. S. H. Prince Rajada Bisesth.

June 5th.—Conseil de Recherches scientifiques de l'Indochine.

Mr. Riehl Dangel, Mr. J. M. Evans, Nai Phriet Somvichien, Nai Prachnab Bunnag, Seventh Day Adventists Mission.

July 2nd.—Mr. C. von Arentschildt, Rev. Wm. Harris, Mr. St. Clair McKelway, Dr. W. Schmidt.

August 6th.—Phya Prida Narubest.

November 5th.—Mr. A. Gaillet, Mr. M. Gardan.

December 3rd.—Phya Petchada, Mr. H. Rodatz, Mr. K. Mohr.

1931.

January 14th.—Dr. L. Schapiro.

February 4th.—Mr. C. J. F. Dormer.

March 11th.—University of Rangoon.

DEATHS.

The death of the following members is recorded with regret:—

Monsieur R. Réau (in 1928), Monsieur J. Grenard (in 1929),

Luang Charoon Sanitwongse (in March 1931).

Rt. Hon. Sir C. Eliot (Hon. Member).

RESIGNATIONS.

AS AT DECEMBER 31ST., 1928.

Mr. G. H. Ardron,	Dr. C. Gayetti,	Mr. H. Foster Pegg,
Col. J. P. Andersen,	Major F. H. Geake,	Mr. J. Senn,
Dr. E. C. Albritton,	Mr. W. G. Johnson,	Mr. E. J. Stather,
Mr. E. D. Atkins,	Mr. A. Jonsen,	Mr. Kai F. Smidt,
Mr. J. C. Bullock,	Mr. C. F. Maltby,	Mr. S. P. Waterlow,
Mr. L. Bisgaard,	Comte de Sercey,	Mrs. Watson,

AS AT DECEMBER 31ST, 1929.

Mrs. M. R. S. Campbell,	Mr. E. T. Lambert,	Dr. G. W. Theobald,
Mr. E. Chapple,	Dr. W. A. McIntosh,	Mr. C. Wingfield,
Mr. N. Eskelund,	Mr. H. Koester,	Phra Pramonda Panna,
Mr. Livesey Haworth,	Mr. C. Niel,	Mr. A. Sergysels.
Mr. P. Jabouille,	Capt. V. Relster,	

AS AT DECEMBER 31ST, 1930.

Mr. L. Brewitt Taylor,	Mr. C. H. Monro,	Mr. N. Sutton,
Mr. Axel Green,	Dr. Hertz,	Mr. L. A. Thorne,
Mr. M. T. Colechester,	Mr. H. Fisher,	Mr. H. Tyrer,
Mr. H. O. Mackenzie,	Mr. W. t'Hart,	Mr. W. A. R. Wood,
Mr. D. S. Garden,	Mr. H. Paschkewitz,	

REMOVALS (Under Rule 8.)

1929. Messrs. R. F. Carroll, J. Dunn, Dr. L. Robert,
J. Sinclair, A. Wilden, M. Tamagno.
1930. Messrs. T. F. Morrison, S. G. Lambert.
1931. Messrs. G. Alexander, J. Mathew.

Full List of Members of the Siam Society

ON MAY 1ST, 1931.

Patron	...	...	His Majesty the King.
Vice-Patron	...	...	H. R. H. Prince Damrong Rajanubhab.
Honorary President	...	...	H. R. H. Prince of Nagara Svarga.
Honorary Vice-President	...	...	H. R. H. Prince of Kambuang Bojra.

Honorary Members.

H. R. H. the Prince of Jainad.	
H. H. Prince Bidyalankarana.	
W. J. Archer, C. M. G.	... South Africa.
E. C. Stuart Baker	... 6 Harold Road, Norwood, London.
Dr. C. B. Bradley	... Berkeley, California, U. S. A.
Professor G. Coedès	... Ecole Française d'Extrême-Orient, Hanoi.
Miss E. S. Cole	... St. Joseph, Mo., U. S. A.
Sir J. Crosby.	
K. B. E., C. L. E.,	... H. B. M. Minister, Panama, Central America.
Professor L. Finot	... Ecole Française d'Extrême-Orient, Hanoi.
Ronald W. Giblin	... c/o Guthrie & Co., Ltd., Whittington Av., London, E. C.
W. A. Graham	... Plush Manor, Piddletrentthide, near Dorchester.
Count Gyldenstolpe	... Royal Natural History Museum, Stockholm, Sweden.
J. Homan van de Heide	... Beuniel, Holland.
C. Boden Kloss	... Raffles Museum, Singapore.
Professor K. Kuroita	... The Oriental Library, Tokyo.
Right Rev. Bishop	
R. M. J. Perros	... Bangkok.
Sir J. George Scott	... Threaway, Graffham, Petworth, Sussex.

Dr. Malcolm Smith	...	Lanes End, Putney, London.
Dr. Paul Tuxen	...	Royal Danish Library, Copenhagen.
Sir Walter Williamson		
C. M. G.	...	c/o Lloyd's Bank, 6 Pall Mall, London, S. W. 1.

Corresponding Members.

Professor A. Cabaton	...	c/o Ecole Nationale des Langues Orientales, Paris.
J. A. Cable	...	Golfers' Club, Whitehall Court, London, S. W. 1.
Professor W. G. Craib	...	University of Aberdeen, Scotland.
J. Michell	...	2 Oakhill Road, Beckenham, Kent.
W. Nunn	...	Darras Hall, Ponteland, Northumber- land
P. Petithuguenin	...	74 Rue St. Lazare, Paris.
Professor Conte F. L. Pulle	...	R. Università, Bologna, Italy.
C. A. S. Sewell	...	Birchington, Kent.
H. Warrington Smyth.		
C. M. G.	...	Athenaeum Club, London.
Taw Sein Ko	...	c/o Archeological Department, Mandalay, Burma.

Life Members.

E. W. Hutchinson	...	c/o Bombay-Burmah Trading Corporation, London.
Dr. E. R. James	...	Harvard University, Cambridge, Mass., U. S. A.

*Ordinary Members.

Aagaard, C. J.	...	Samsen Water Works.
Aditya, H. H. Prince	...	Governor, Changvad Nagar Paton.
Allen, C. A.	...	American Presbyterian Mission.
Allen, Miss M. R.	...	117/19 Union Turnpike, Forest Hills, Long Island, N. Y.

* All addresses are in Bangkok unless otherwise stated.

Anuvad Vanarak, Phra	...	Timber Revenue Station, Paknampoh.
Aran Raksa, Phra	...	700 Pebin Road, Sulegon Qr., Monywa, U/Chindwin Dist., Burma.
Ariant Manjikun, Nai	...	Dept. of Agricultural Research.
Asmis, Dr. R.	...	German Minister.
Bachman, Dr. C.	...	Chulalongkorn University.
Bailey, J.	...	British Consulate, Singora.
Bain, W.	...	Borneo Co., Ltd., Chiengmai.
Bangkok Christian College	...	Pramuan Road.
Barron, P. A. R.	...	Borneo Co., Ltd., Paknampoh.
Baudart, C. A.	...	City Engineer, Ministry of Interior.
Béguelin, C.	...	Dept. of Public Health.
Bhakdi Noraset, Phya	...	Nai Lert Store.
Bharata Raja, Phya	...	Chulalongkorn University.
Bibliothèque Royale du Cambodge	...	Pnompenh.
Björling, O.	...	Maglemosevej 37, Charlottenlund, Denmark.
Bohensky, L.	...	B. Grimm & Co.
Boon Chuay, Nai	...	Department of Fisheries.
Boran Rajadhanindr, H. E. Phya	...	4257 Naresar Road.
Braham, N. C.	...	Borneo Co., Ltd., Lampang.
Brändli, H.	...	Royal Irrigation Department.
Brandon, J. C.	...	
Bréal, M.	...	Est Asiatique Français, Chiengrai.
Brooks, G. R.	...	Meklong Railway Co., Ltd.
Brunn, J.	...	Memam Motor Boat Co., Ltd.
Burnay, J. (Hon. Editor)	...	Ministry of Justice.
Burns, Phya	...	Widhayu Road.
Cairncross, J.	...	Chartered Bank of India, &c.
Cambiaso, S.	...	Highway Dept., Singora.
Cambridge University Library	...	Cambridge.

Cazeau, René	...	Ministry of Justice.
Chakrapani, Luang	...	Civil Court.
Chalart Lobloesan, H. S. H. Prince	...	Bang Khun Prom.
Charoen Chai, H. S. H. Prince	...	Royal State Railways.
Chauvet, E.	...	French Legation.
Choola, Luang	...	Department of Fisheries.
Chorin, (Père) L. A.	...	Assumption College.
Christiansen, H.	...	Ministry of Commerce & Communications.
Colley, N. G.	...	Siam Architects.
Collins, Mrs. E.	...	Sathorn Road.
Congdon, Prof. E. D.	...	c/o Rockefeller Foundation, 61 Broadway, New York.
Conseil de Recherches scientifiques de l'Indochine	...	Hanoi.
Coultas, W. W.	...	British Consulate, Medan, Sumatra.
Cranmer, C. G.	...	Steel Bros. & Co. Ltd.
Credner, Dr. W.	...	Sun Yat Sen University, Canton.
Crowe, O. E. B.	...	Asiatic Petroleum Co. Ltd.
Dangel, Richard	...	IV Pressgasse 17/24, Vienna.
Daruphan Pitak, Phya	...	Forest Department.
Daubourg, Mrs. J. L.	...	
de Jesus, F. G.	...	Siam Electric Corporation, Ltd.
Dhani Nivat, H. H. Prince (Vice-President)	...	Ministry of Public Instruction.
Dharmasakti, Chao Phya	...	Nang Lerng.
Dormer, C. J. F., M. V. O.	...	British Minister.
Duplatre, L.	...	Law School, Ministry of Justice.
Eisenhofer, E.	...	Paul Pickenpack & Co.
Ellis, Dr. A. G.	...	Chulalongkorn University.
Encyclopedic Bureau, Govt- Genl. of Formosa	...	Taipei, Formosa, Japan.
England, J. E.	...	Anglo-Siam Corporation, Ltd.

Evans, J. M.	...	...	Asiatic Petroleum Co., Ltd.
Eygout, Prof. H.	...	...	Law School, Ministry of Justice.
Faculty of Science	...	...	Chulalongkorn University.
F. M. S. Museums	...	...	Kuala Lumpur.
Folliet, R.	...	...	Foreign Causes Court.
Forno, E.	...	...	Fine Arts Section, Royal Institute.
French Legation	...	...	Bangkok.
Gadadharabodi, Phya	...	...	Phya Thai Road.
Gaillet, A.	...	...	Crédit Foncier de l'Indochine.
Gardau, M.	...	...	Banque de l'Indochine.
Gairdner, K. G.	...	...	Bombay-Burmah Trading Corporation, Ltd., Paknampho.
Garrett, H. B.	...	...	Forest Department, Chiengrai.
Gasparini, Dr. C.	...	...	Jawarad Dispensary.
Geu, C. D.	...	...	Royal Irrigation Department.
Gentry A. A.	...	...	Barrow Brown & Co., Ltd.
Gilmore, W. M.	...	...	Royal Survey Department.
Girivat, Nai Louis	...	...	Bangkok Daily Mail.
Godfrey, E. J.	...	...	Hicks Lane.
Gould, A. N.	...	...	Borneo Co., Ltd., Baheng.
Gould, J. B.	...	...	Anglo-Siam Corporation, Ltd., Lampang.
Groundwater, C. L.	...	...	Royal State Railways.
Groote, E.	...	...	Narasingh Studio.
Grut, Commandr. W. L.	...	...	Siam Electric Corporation, Ltd.
Grut, Edmond	...	...	Siam Electric Corporation, Ltd.
Guehler, U.	...	...	B. Grimm & Co.
Gunji, K.	...	...	Japanese Embassy, Washington, D. C., U. S. A.
Haines, W.	...	...	Bombay-Burmah Trading Corporation.
Hale, A. H.	...	...	476 Rama I Road.
Hammond, A. R.	...	...	McFarland Typewriter Co., Ltd.
Harris, Rev. W.	...	...	American Presbyterian Mission, Chiengmai.
Haug, H. C.	...	...	Menam Motor Boat Co., Ltd.
Hauhart, J. K.	...	...	B. Grimm & Co.
Havmoller, R. P.	...	...	Muang Tin N. L., Bannasan.

Healey, E. ...	...	Siam Architects.
Hornet, Dr. P. ...	...	Légation de France.
Hicks, J. ...	...	Borneo Co., Ltd.
Hoare, E. O'B. ...	...	Borneo Co., Ltd., Chiengmai.
Hockman, J. S. ...	...	Legal Adviser, Puket.
Hols, H. M. P. ...	..	Holland-Siam Trading Co., Ltd.
House, C. J. ...	...	Ministry of Commerce &
(Hon. Treasurer)		Communications.
Huber, H. J. W. ...	...	Netherlands Minister.
Hurlimann, Dr. M. ...	...	c/o Verlag Wasmuth A. G., Mark-
		grafenstre 31, Berlin, W. 8.
Indra Montri, Phya		
(President) ...	...	Rajaprarob Road.
Japanese Legation.	...	Rajaprarob Road.
Jaques, V. H. ...	...	Tilleke & Gibbins.
Johns, J. F. ...	...	H. B. M. Consul-General.
Jolamark, Phya ...	...	Royal Irrigation Department.
Jones, R. P. ...	...	Department of Agricultural Research.
Joseph, Dr. T. N. ...	...	Lotus Dispensary.
Joynson, H. W. ...	...	L. T. Leonowens, Ltd., Lampang.
Karpèles, Mlle. S. ...	...	Bibliothèque Royale du Cambodge,
		Pnompenh.
Kavila, Chao ...	...	Royal State Railways.
Kerr, Dr. A. F. G. ...	...	Department of Agricultural Research.
Kim Pong Thong Thach ...	...	Jawarad Co., Ltd.
Knudtzon, J. ...	...	Siam Electric Corporation, Ltd.
Ladell, W. R. S.		
(Hon. Librarian) ...	...	Department of Agricultural Research.
Lapomarière, Col. de ...	...	French Military Attaché.
Lavizzari, G. ...	...	Fan Road.
le May, R. S. (Vice-		
President) ...	...	Ministry of Commerce &
		Communications.
L'Evesque, C. ...	...	Ministry of Justice.
Lingat, R. ...	...	Ministry of Justice.

Mace, D. F.	...	...	Customs Department.
MacDougall, P. A.	...	...	Hongkong & Shanghai Bank.
McFarland, Dr. G. B.	...	...	Holyrood, Sathorn Road.
McKelway, St. Clair	...	...	Bangkok Daily Mail.
Malcolm, A. R.	...	...	Borneo Co., Ltd., 28 Fenchurch St., London, E. C.
Mallin, J.	...	...	Customs Department.
Manfredi, E.	...	...	Royal Institute.
Manopakorn, Phya	...	...	Ministry of Justice.
Marcan, A.	...	...	Ministry of Commerce & Communications.
Martin, H. E. M.	...	...	Anglo-Siam Corporation, Ltd., Lampang.
May, P. W.	...	...	Spicers (Export) Ltd., 51 Robinson Road, Singapore.
Miles, T. H.	...	...	Puket.
Mitrakarm, Phra	...	...	Ministry of Foreign Affairs.
Moehr, K.	...	...	B. Grimm & Co.
Moller, Max	...	...	e/o Direktor Harald Smith, Zernkontoret, Norrevoldgade, Copenhagen.
Moninot, C.	...	...	International Savings Society.
Monod, E. C.	...	...	Bush Lane.
Moore, R. Adey (Hon. Secretary)	...	...	The Bangkok Times Press, Ltd.
Mottershead, W.	...	...	L. T. Leonowens, Ltd.
Mundie, W. H.	...	...	The Bangkok Times Press, Ltd.
Nedergaard, Dr. N.	...	...	American Presbyterian Mission.
Neilson Hays Library	...	...	Suriyavongs Road.
Nicolas, Prof. R.	...	...	Chulalongkorn University.
Nielsen, T. H.	...	...	Siam Cement Company, Ltd.
Oakley, Dr. T. C.	...	...	Silom Road.
Oldham, A. T.	...	...	British Legation.
O'Neill, H. S.	...	...	Chulalongkorn University.
Petchada, Phya	...	...	Lord Lieutenant, Nagor Rajasima.
Phriet Somvichien, Nai	...	...	Government Laboratory.
Pistono, F.	...	...	City Engineer's Office.

Planterose, Remy de	...	Ministry of Justice.
Poix, Dr. A.	...	Off Sathorn Road.
Polain, M.	...	Belgian Legation.
Prabha Karawongs, Phya		Ban Somdech.
Pracha Korakit		
Vicharn, Phya	...	off Ploen Chitt Road.
Prachuab Bunnag, Nai	...	Government Laboratory.
Pradère-Niquet, R.	...	Ministry of Justice.
Pradibaddha Bhupal, Phya		Klong Toi.
Præger, Otto	...	Post & Telegraph Department.
Prasada, Phra	...	Ministry of Commerce & Communications.
Prida Narubessr, Phya	...	Charoen Krung Road.
Prijanusasana, Phya	...	Vajiravudh College.
Prisdang, H. H. Prince	...	Si Phya Road.
Queripel, A. L.	...	Chiengmai.
Raggi, J. G.	...	Sathorn Road.
Rajada Bises, H. S. H.		
Prince	...	Ministry of Public Instruction.
Rajadharm, Phra	...	Ministry of Public Instruction.
Rangoon University	...	Rangoon, Burma.
Reuterberg, E.	...	Siam Electric Corporation, Ltd.
Rodatz, H. E.	...	B. Grimm & Co.
Ronlez, E.	...	Siam Electric Corporation, Ltd.
Rooth, A. V.	...	Bombay-Burmah Trading Corporation.
Rossi, Comm. de	...	Italian Minister.
Rougni, J. L.	...	French Consulate, Ubol.
Sakol, H. S. H. Prince	...	Department of Public Health.
Salyavedya, Phra	...	Siriraj Hospital.
Sarasastra, Phya	...	Royal State Railways.
Schapiro, Dr. L.	...	Department of Public Health.
Schmidt, Dr. W.	...	Windsor & Co.
Scholtz, Mrs. H.	...	off Ploen Chitt Road.
Schwend, Dr. O.	...	Bangkok Dispensary.
Seidenfaden, Major E.		
(Vice-President)	...	Siam Electric Corporation, Ltd.

Seventh Day Adventists

Mission	...	c/o Mr. F. A. Pratt, Sathorn Road.
Shaw, E. O'Neil	...	The Bangkok Times Press, Ltd.
Siddhi Byankarana, Phra		Ministry of Commerce & Communications.
Simmons, Rev. C. R.	...	The Parsonage.
Sithiporn, H. S. H. Prince		Bangbert Farm, Huey Sak Station, R. S. R.
Slack, T. A.	...	British American Tobacco Co., Ltd.
Smith, E. Wyon	...	Royal State Railways.
Smith, Dr. Hugh M.	...	Department of Fisheries.
Sombati Boribarn, Phya		Privy Purse Department.
Srishtikarn Banchong, Phya	...	Royal State Railways.
Steen Sehested	...	Ipoh, F. M. S.
Stevens, Raymond B.	...	Ministry of Foreign Affairs.
Stone, A.	...	Asiatic Petroleum Co., Ltd.
Sutcliffe, Ingham	...	Oriental Hotel.
Suvabhand, Phra	...	Royal State Railways.
Swanson, James	...	Bangkok Dock Co., Ltd.
Thavenot, A. F. N.	...	Legal Adviser, Singora.
Thavil, Luang	...	Royal State Railways.
Thune, E.	...	Siam Cement Co., Ltd.
Toma, Dr. H. W.	...	Silom Road.
Varn Vaidya, H. S. H. Prince	...	Chulalongkorn University.
Vernay, A. S.	...	219 Piccadilly, London, S. W.
Vignoles, C. M.	...	Asiatic Petroleum Co. Ltd., Singapore.
Von Arentschildt, C.	...	Windsor & Co.
Wales, H. D. Q.	...	2 Ryder Street, London, S. W. 1.
Walton, E. J.	...	Clifford, Castletownroche, Co. Cork, Ireland.
Wattana Wittaya Academy	...	Bang Kapi.
Warming, Lt.-Gen. P. L. E.		Ministry of Interior.

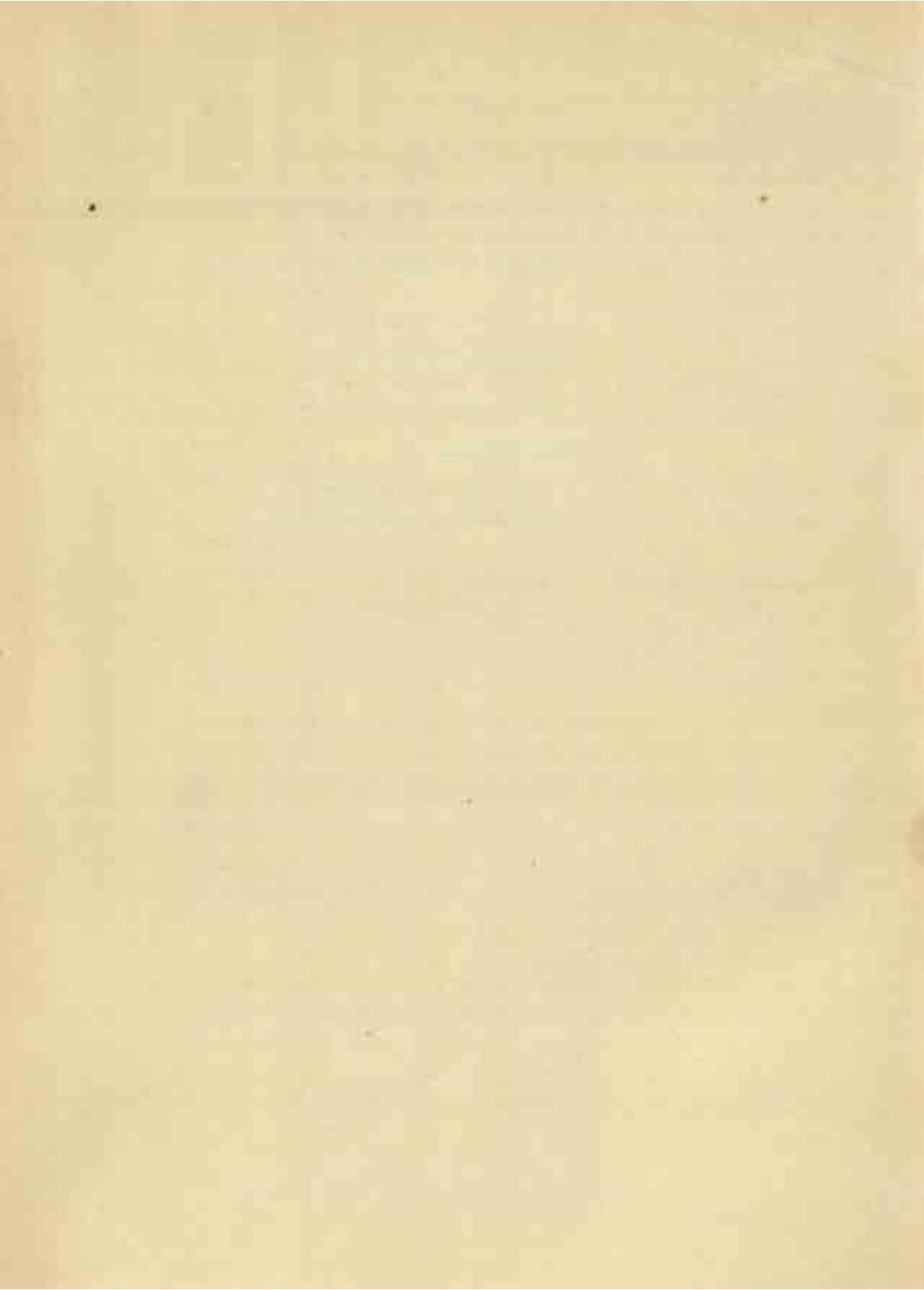

Webster, W.	...	Butler & Webster.
Wergeni, T.	...	East Asiatic Company Ltd., Bandon.
Wester Junr., J. D.	...	International Engineering Co., Inc.
Williams Junr., C. C.	...	22 East Gay Street, Columbus, Ohio, U. S. A.
Winit Wanadorn, Phya	...	Forest Department.
Wishart, A.	...	Bangkok Dock Co., Ltd.
Yong Hoontrakul, Nai	...	Bangkok Manufacturing Co.
Zieler, Idor	...	East Asiatic Company, Ltd.

FREE MEMBERS.

Boher, (Père) E.	...	Nong Seng, Nakon Panom.
Deignan, H. G.	...	American Presbyterian Mission, Chiengmai.
Hilaire, (Rev.) Brother	...	Assumption College.
Irwin, (Rev.) R.	...	American Bible Society.

ADDITIONS TO THE LIBRARY

PERIODICALS

Journal Asiatique, Tome 212 Nos. 1, 2., Tome 213 No. 2.,
Tome 214 Nos. 1, 2., Tome 215 Nos. 1, 2.

Extrême-Asie, Nos. 37-41, 43-45, 47-50.

Bijdragen tot de Taal-Land-en Volkenkunde van Nederlandsch-
Indie, Vol. 85 Nos. 1-4, Vol. 86 No. 1.

Bulletin of the Museum of Fine Arts, Boston, Vol. 27
Nos. 161-166, Vol. 28 Nos. 167, 168, Annual Report for 1929.

Man, Vol. 29 Nos. 7-12, Vol. 30 Nos. 1-10.

The Proceedings and Transactions of the Nova Scotian
Institute of Science, Vol. 17 Nos. 2, 3.

Zeitschrift der D. M. G., Band 8 Nos. 2-4, Band 9 Nos. 1-2.

Journal of the Federated Malay States Museum, Vol. 14
parts 3, 4, Vol. 15 part 1.

Journal of the Royal Asiatic Society of Great Britain and
Ireland, 3rd and 4th Quarters 1929, 1st, 2nd and 3rd Quarters 1930.

Journal and Proceedings of the Asiatic Society of Bengal,
Vol. 24 Nos. 1-4, Vol. 25 No. 1.

Ostasiatische Zeitschrift, Jahrg. 5 Nos. 2-6, Jahrg. 6 Nos. 1-4.

Madrid Filatelico, Año 32, No. 364/6.

Yenching Journal of Chinese Studies, Nos. 5, 6.

Memoirs of the Asiatic Society of Bengal, Vol. 8 No. 7 pp.
419-460, Vol. 9 No. 3 pp. 131-146.

The Record. The Journal of the Board of Commercial
Development, Bangkok, Vols. 33, 34, 35, 37.

Acta Orientalia, Vol. 7 part 4, Vol. 8 parts 1-4.

Journal of the American Oriental Society, Vol. 49 Nos. 2-4,
Vol. 50 Nos. 1, 2.

Wir Menschen der Indonesischen Erde, Vol. 6, 1929.

Bulletin de l'Ecole Française d'Extrême-Orient, Tome 28
Nos. 1-2, 3-4.

Bulletin of the School of Oriental Studies, London Institution,
Vol. 5 parts 3-4.

Rendiconti della R. Accademia Nazionale dei Lincei, Vol 4
Fasc 7-10, 11-12, Vol. 5 Fasc 1-2, 3-4, 5-6, 7-10.

Journal of the Royal Asiatic Society, Malayan Branch, Vol. 7
part 1-2.

Verhandlungen der Naturforschenden Gesellschaft in Basel,
Band 40 Vols. 1, 2.

Baesler-Archiv, Band 13 Nos. 1-4.

Journal of the Royal Asiatic Society, Ceylon Branch, Vol. 31
parts 1-4.

Koninklijke Vereeniging, "Koloniaal Instituut", 1929.

Atti della Reale Accademia Nazionale dei Lincei, Vol. 4 Fasc 1.

Journal of the Burma Research Society, Vol. 19 part 3.

Report on the operation of the Royal Survey Department for
the year 1927-28.

Annual Bibliography of Indian Archaeology for the year 1928
(Kern Institute).

Annual Report of the Smithsonian Institution for 1929.

Annales du Musée Guimet, 1918-1927, Tome 48.

Bulletin de la Maison Franco-Japonaise, 1927, Série fran-
çaise, II.

Mitteilungen des Seminars für Orientalische Sprachen,
Jahrg. 32.

Les Travaux de l'Institut d'Hygiène Publique de l'Etat
Tchécoslovaque, 1930, Nos. 1-2.

Orientalistische Literatur Zeitung, Jahrg. 33 No. 6.

National Research Council of Japan (Report) No. 1, March 1922, Nos. 2-3 April 1922-March 1924.

Bibliotheca Indica: a) Catalogue of Works relating to Islamic Culture; b) Catalogue of Works relating to Indian Culture.

Report of the Administration of Civil Justice in Burma for 1928.

เกษตร การ ดำรงตนผู้, เดิม & ยืนต้น ๒-๘, ๘, ๙๐, ๙๑, ๙๒,
เดิม ๖ ยืนต้น ๙-๙๐.

เกษตรการดำรงตนผู้, ยืนต้นพิเศษ, ๙, ๑, ๒, ๓, ๙๐, ๙๑, ๙๒, ๙๓,
๙๔, ๙๕, ๙๖, ๙๗-๙๘, ๙๙, ๑๐๐, ๑๐๑, ๑๐๒, ๑๐๓, ๑๐๔, ๑๐๕, ๑๐๖, ๑๐๗, ๑๐๘, ๑๐๙, ๑๑๐,
๑๑๑, ๑๑๒, ๑๑๓, ๑๑๔.

กฎหมายแพ่งของสภาแผ่นดินพม่า, ฉบับที่ ๑๑-๑๖.

BOOKS.

Chinese, Siamese and other Ceramic wares in the Philippine Islands. New data on Chinese and Siamese Ceramic wares of the 14th and 15th Centuries, summarized by Walter Robb from the field and laboratory notes of Professor H. O. Beyer, University of Philippines.

Lois Siamois, Code de 1805 A. D., XIV, พระราชบัญญัติพม่า,
Texte édité par J. Burnay et R. Lingat.

NATURAL HISTORY SECTION.

Proceedings of the U. S. National Museum, Smithsonian Institution, Washington:

Nos. 2741, 2751, 2752, 2756, 2772, 2773, 2775, 2776, 2780, 2781,
2782, 2783, 2784, 2785, 2786, 2788, 2789, 2790, 2791, 2792, 2794,
2796, 2797, 2799, 2800, 2801, 2802, 2805, 2807, 2808, 2809, 2810,
2812, 2814, 2816, 2817, 2821, 2822, 2824, 2825, 2826, 2827, 2831,
2832, 2834.

Bulletin of the Museum of Comparative Zoology at Harvard College, Mass.: Vol. 69 Nos. 7-15, Vol. 70 Nos. 3, 5.

Spolia Zeylonica, Vol. 15 part 3, Vol. 16 part 1.

Service Océanographique des Pêches de l'Indochine, Notes 6, 13.

Bulletin of the Smithsonian Institution, U. S. National Museum, No. 100, Vol. 8; 9, Nos. 104, 146, 150, 151, 152, 153; Report of the U. S. National Museum for 1929.

Journal of the Bombay Natural History Society, Vol. 33 Nos. 3, 4; Vol. 34 Nos. 1, 2.

The Philippine Journal of Science, Vols. 39, 40, 41, 42, Vol. 43 Nos. 1, 2, 3.

Treubia, Vol. 7 Supp. Liv. 3-6, Vol. 8 Liv. 4, Vol. 10 Liv. 4, Vol. 11 Liv. 1-4, Vol. 12 Liv. 1, 2.

Records of the Australian Museum, Vol. 16 No. 8, Vol. 17 Nos. 1-9.

A check list of the Fishes recorded from Australia. *Memoir* 5, parts 1-4.

Biological Reviews and Biological Proceedings of the Cambridge Philosophical Society, Cambridge; Vol. 4 Nos. 3, 4, Vol. 5 Nos. 1-3.

Le Gerfaut, Année 18 Fasc. 3, 4.

Année 19 Fasc. 4.

Année 20 Fasc. 1.

University of California. Publications in Entomology, 1929, Vol. 5 Nos. 1-8.

University of California. Publications in Zoology 1929, Vol. 30 Nos. 14-17, Vol. 31 Nos. 18, 19, Vol. 32 Nos. 2-5, Nos. 1-16, Vol. 34 (p. p. 1-403).

Bulletin of the Raffles Museum, Nos. 1, 2.

Proceedings of the Boston Society of Natural History, Vol. 39 Nos. 2-5.

Occasional Papers of the Boston Society of Natural History, Vol. 5 pp. 247-249, pp. 251-266.

Atti della Società Italiana di Scienze Naturali e del Museo Civico, Vol. 68 Fasc. 2-4, Vol. 69 Fasc. 1-2.

Mededeelingen van het Instituut voor Plantenziekten, Nos. 75-77.

Records of the Indian Museum, Vol. 31 parts 2-4, Vol. 32 part 1.

Bulletin du Jardin Botanique de Buitenzorg, Supplément Vol. 2, Liv. 1-2, Série III Vol. 10 Liv. 3, 4, Série III Supp. No. 1, Série III Vol. 11 Liv. 1.

Bulletin of the Vanderbilt Oceanographic Museum, Vol. I Art. 1, 2.

Instituut voor Plantenziekten van het Algem. en proefstation voor den Landbouw, Bulletin No. 22.

Memorie della Società Italiana di Scienze Naturali e del Museo Civico di Storia Naturale di Milano, Vol. 10 Fasc. 1.

Transactions of the Natural History Society of Formosa, Vol. 19 Nos. 101-105.

Paleontologische Navorsing van die Nasionale Museum, Eerste Stuk, Deel 1-2.

Occasional Papers of the Bingham Oceanographic Collection No. 3, Feb. 1930.

Bulletin du Muséum National d'Histoire Naturelle, 1927 Nos. 5, 6. 1929 Nos. 1-4.

Bulletin of the Bingham Oceanographic Collection, Vol. 3 Art. 4.

Bulletin of the American Museum of Natural History, Vol. 52 Art. 2.

The Journal of the Sarawak Museum, Vol. 4 No. 12 (Part 1).

Sitzungsherichte der Gesellschaft Naturforschender Freunde zu Berlin, 1929 Nos. 1-10.

[Published for the Siam Society by J. Burnay, Editor, and
printed at the Bangkok Times Printing Office, Bangkok, in
May, 1931.]

(506) end

Jan

"A book that is shut is but a block"

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL LIBRARY

GOVT. OF INDIA
Department of Archaeology
NEW DELHI.

Please help us to keep the book
clean and moving.